

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: **MOLNÁR ALBERT**, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

108—1899.

Főtiszteletű Püspök Ur!

Sepsi-szent-györgyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségünk kebli tanácsa — az egyházkerületi hivatalos lap útján vévén Főtiszteletednek 126—1899. számú és püspökké választatása után kibocsátott *első* körlevelét — örömmel ragadja meg az alkalmat szeretettel üdvözölni Főtiszteletedet a püspöki székben addig is, míg ugyanezt Főtiszteletednek egyházközségünk kebelében is a közel jövőben reményelt megtisztelő megjelenése alkalmával tehetné.

E pillanatban elmerengünk Főtiszteletednek utóbbi 40 éves pályafutása fölött, melyet városunkból kiindulva kezdett; midőn haló poraikban is áldott emlékü szülei — Isten lelkétől ihletetten! — Főtiszteletedet a tanulói pályára szánták és azon, talán anyagi erejüket túlhaladott önfeláldozó szeretet és áldozatkészséggel támogatták. Lelki szemeink előtt áll az egyszerű székely földmives Atya és Anya, a mint kézenfogva vezetik jó reményű kis fiúkat, a *ma* virágzó »Székely-Mikó« kollégium 40 év előtt megnyitott *első* osztályának tanítója elé — kérve őt, hogy »vegye től gondját« e kis gyerekeknek, kiből ők: »az Ur oltára körül forgolódo szolgát« akarnak nevelni! Lelki szemeink előtt áll az az eleven, okos, engedelmes és szorgalmas kis székely fiú, kivel együtt növekedett a Rikán belöli protestáns papság buzgólkodása és a székely nép áldozatkészségével megnyitott alsófoku középiskola négy osztályává, melynek a málnási kis székely fiú ma — 40 év alatt kibocsátott összes növendékei közül — Főtiszteleted személyében legnagyobb dicsekedése lett. Lelki szemeink tovább kísérik a málnási szegény sorsu tanulót és látjuk, a mint belép a nagy-enyedi Bethlen-ötarda kapuján; látjuk ott a szegény szolgálgyermeket tisztán önerejére utalva küzdeni; nélkülözések között tanulni; de kitartó lelkesedés, vasszorgalom és akaraterővel, évről-évre növekedő sikerrel végezni be tanulmányait; mely idő alatt fényes tehetségeivel tanuló társainak példányképe, vezére; tanárainak büszkesége; az Alma-Maternék dicsekedésévé növekedett! Látjuk, a mint külföldi egyetemeket látogató útjáról koszoruzott fővel tér haza, s egyik nagy elődének oldala mellett, folytonos önképzéssel: az ismeretek forrásainak

életadó vizével telített poharát ürítgeti! Látjuk a papi pályára lépését, ezen és ezzel egyidejűleg a tanári széken való munkásságát, mint olyan munkását: »*ki a munkát nem szégyenli*«; ki a próféta szavai szerint: »*az ő dolgaiban szorgalmatos és nem marad az alávalók között*«; hanem fölemelkedett és: »*kezd a királyok előtt állani*«; ki Pál apostol szerint: »*foglyul vitte szíveinket*« és »*az Ur házának ez élő kövein*«: a legmagasabb polcra, az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház püspöki székébe emelkedett! »*Oh bizony, boldogok az emlők, melyeket Te szoptál!*«

Főtiszteletű Püspök Ur! Nagy lelki örömmel várjuk az ünnepléses püspöki hivatalát, melyben Főtiszteleted, nemcsak mint megyénk szülötte; mint hivatalánál fogva egyházközségünk *első* papja; erdélyi ev. ref. anyaszentegyházunk fölszentelt püspöke; de mint a Rikán belöli székely nép és protestáns felekezeti szemefénye, örök dicsősége: a »Székely-Mikó« kollégium főgondnoka is megjelenik közöttünk. Hiszen ez intézetnek az egész országban páratlanul álló születése; rohamos — mondhatni: mesés fejlődése és a mai kor színvonalára való emelkedésében: ugyan azt a tipikus, szívós székely lelki erőt látjuk *élni, hatni* és áldásosan munkálni, mely Főtiszteleted lelkében is munkált, mely nem csak Főtiszteletedet, de ezen intézetet is: »*nagy dolgok cselekvésére*« hívta el.

Fogadja Főtiszteleted szívünk őszinte bizalma és szeretetéből hozzá intézett tiszteletteljes föliratunkat, irántuk való jóakarata és atyai szeretetével és tartson meg minket azokban! Mi pedig lelkünk szárnyain buzgó imában emelkedünk föl ahhoz: »*a kitől száll alá minden áldás, minden jó adomány és tökéletes ajándék*«, kérve Öt, hogy adjon Főtiszteletednek: kitartó lelkesedést, törhetetlen munkabíró erőt, a munkának áldást árasztó sikert, állandó jó egészséget, hogy hallhatatlan érdemü közvetlen elődjének nyomdokaiban járva: építhesse Istennek országát az Ő örök dicsőségére, anyaszentegyházunk, hazánk és nemzetünk javára!

Az ev. ref. egyházközség kebli tanácsának nevében — vagyunk Főtiszteletednek alázatos szolgálai:

Sepsi-Szent-Györgyön, 1899. ápril. 27-én,

Révay Pál,
evang. ref. lelkész.

Málík József,
főgondnok.

Ki választható egyházker. közjegyzővé?

Abból az alkalomból, hogy az egyházkerületi közjegyzői állás a jövő egyházkerületi közgyűlésen betöltés alá jön, több oldalról különös magyarázatot adnak az egyházkerületi közjegyzőről szóló 135. §-nak, illetőleg a szakasz eme szavainak: »szolgálattevő lelkipásztorai közül.« Ugyanis némelyek hajlandók eme szavakból azt olvasni ki, hogy a szolgálattevő lelkipásztor gyakorló, valamely egyházközségbe elválasztott s ott működő lelkipásztort jelent, ennél fogva tehát p. o. theologiai tanár, szabályaink szerint, közjegyzővé nem választható.

Az Utasítás 135 §-ának ilyen magyarázata a legteljesebb mértékben téves és ellenkezik, illetőleg összeütközésbe jő a törvényt magyarázat mindennemű kelteivel. Ezt fogom bizonyítani az alábbiakban.

Elsőben is azt kívánom hangsúlyozni, hogy a vitás kifejezés először 1885-ben fordult elő a kodifikáló bizottság törvénytervezetében, honnan 1887-ben a rendkiv. közgyűlés 69. sz. a. megállapításánál fogva bejutott »az erdélyi ev. ref. egyházkerület törvényei« 232 §-ába s ettől fogva, illetőleg a konventi törvények kihirdetésétől kezdve hatályba is lépett.

Ha most már az 1888 év előtti állapotokat és a törvény nevezett szakaszát össze akarjuk vetni, ha a megegyezőséget vagy eltérést constatálni kívánjuk, aprólékosan szemügyre kell vennünk a megfelelő körülményeket.

Az 1883 évi közgyűlés 23 sz. határozata szerint az igazgató-tanács azt az utasítást nyerte, hogy »hatályban levő egyházi törvényeinknek ezekkel, — t. i. a zsinati törvényekkel lehet összhangba hozására« készítsen javaslatot.

Kérdésbe kell most már tennünk, hogy »hatályban levő egyházi törvényeink« miképpen rendelkeztek a közjegyző-jelölt qualificatiójára nézve. Felelet: a tételtes törvények 1836-ig semmiképen, mert sem a Geleji kánonok, sem másnemű szervezeti intézkedéseink e kérdéssel kodifikáció közben nem foglalkoztak; a szokásjog pedig egyáltalában nem tett semmi nemű különbséget gyakorló lelkipásztor és felszentelt, illetőleg theol. tanár között. A példák egész legiója igazolja állításunkat. Ugyanis, minthogy 1726-ban megállapították a successiót, ettől fogva csakis közjegyző választottak, — egy esetet kivéve — püspök pedig nem egészen 1885-ig. A közjegyzőségre a főconsistorium kandidált és talán nincsen egyetlen egy eset sem, a mikor tanárt t. i. felszentelt vagy theol. tanárt is ne jelölt volna. De eltekintve az egyszerű jelölésektől, a választásoknál ott látjuk, mint közjegyzőket: Szigeti Gyula István, Borosnyai Lukács János, Bodola János, Antal János, Bodola Sámuel theol. professorokat, kik püspökségre succedáltak és Verestói Györgyöt, ki egyszerre püspökké választottak. Sőt a successió folytán, Verestói esetétől eltekintve, 1726-tól fogva theol. professor nem is választatottak püspökké, hanem csakis generális notáriussá.

Az 1836 s 1838 évi egyházi főtanácsi rendelkezés szerint a gen. notarius kijelölése az egyházi főtanács teljes gyűlésében történik s a kijelöléskor csakis

papi tisztviselőkre s felszentelt tanárookra szavazhatni, (Dósa Elek: Egyházi jog. 156. l.) — Az 1871 évi szervezeti alaptörvény e tekintetben csak azt a változást tette, hogy a közjegyző (valamint a püspök, közügy igazgató és status gondnokok is) minden kijelölés nélkül választatik az egyházkerületi közgyűlés által (V. fej. c. pont)

Tehát 1888 előtt úgy a gyakorlat, mint az egyházi főtanácsi, — zsinatilag is helyben hagyott szabályzat közjegyzőségre gyakorló lelkészeket, sőt papi tisztviselőket (tehát esperes, jegyző) és felszentelt tanárokat képesített. Ezt bizonyára senki sem fogja kétségbe vonni sem eldisputálni. A kodifikáló bizottság egyik érdemes tagjának, dr. Kolozsvári Sándornak egyházi jogi műve szerint is »a közjegyző az egyházkerületnek szintén az egyházi rendből választott főhivatalnok« (343. lap), a mikor a »szintén« szó a püspökre utal vissza.

Ha tehát a kodifikáció előtt szokás és jogszabály, a gyakorlati élet és a tudományos művek egyaránt a mellett szólanak, hogy felszentelt tanár, illetőleg theol. tanár közjegyzővé megválasztható: tekintettel arra, hogy a kodifikáló bizottság az 1883–23 sz. egyházkerületi utasítással azt a megbízást nyerte, hogy a zsinati törvényeket a hatályban levő saját törvényeinkkel hozza összhangba: azt kell megvizsgálnunk, hogy a kodifikáció közben akart-e az egyházkerület eddigi gyakorlatával és törvényeivel szakítani, hozott-e létre e tárgyban valamely változást vagy pedig nem, azaz megmaradt a régi jogállapot mellett.

Közbevetőleg jegyzem meg, hogy 1885-ben dr. Kovács Ödön közjegyző-jelölt volt, tehát a kodifikációs eljárás idejében s ellene theol. tanári minősége kifogásul fel nem hozott s mellette az egyházkerületi közgyűlésnek 77 szavazó tagja foglalt állást. Ez arra mutat, hogy még a kodifikáció idejében a szolgálattevő lelkipásztor kifejezés s ennek téves magyarázata nem zavarta azt a köztudatot, hogy a közjegyzői állás egyházi hivatal s egyházi rendbeliekkel töltendő be.

Az 1887 évi rendkívüli közgyűlésen befejezett kodifikáció eredménye a »szolgálattevő lelkipásztor« kifejezés, a mi annyival inkább zavarólag hat, mert a püspöknél (1888-iki törv. 197. §. Utasítás 159. §) felszentelt lelki pásztor, vagy felszentelt hittanár említetik, mint qualificált egyén. Mindenesetre feltűnő, hogy a két helyen a lelkipásztor előtt nem ugyanazon jelző használtatik t. i. felszentelt, vagy szolgálattevő. De ez mellékes dolog egyelőre. Hanem igenis fontos most azt tudnunk, vajjon a törvénytervet készítő bizottság, vagy előterjesztő igazgató-tanács, illetőleg elfogadó és törvényerőre emelő egyházkerületi közgyűlésnek volt-e célja, volt-e szándékban eme »szolgálattevő lelkipásztor« kifejezéssel olyan valamit statuálni, hogy a közjegyzőséget a gyakorló lelkészséghez kösse.

Itten első sorban hivatkozom a mai kerületi közgyűlésnek azon több mint egyharmadrészét alkotó tagjaira, kik 1887-ben a rendkívüli közgyűlésen jelen voltak s ama szövegezés elfogadásában részesek: vajjon tud-e közülök valaki csak egy szóra, egy hangra is visszamutatni, visszaemlékezni, melyben kifejezésre jutott volna, hogy a »szolgálattevő lelki pásztor« szót azért használják, hogy csakis gyakorló lelkész válasz-

tathassék közjegyzővé, nem pedig egyszersmind felszentelt hittanár is. A mint az akkori viszonyokat ismerem, efféle intentió nem maradhatott nyom nélkül.

De hivatkozhatom magára a törvényjavaslatra is, melynek 225—228 §§-ai szóról-szóra vétettek be az 1888-iki törvénykönyvbe és az 1895-iki Utasításba és a mely javaslat nevezett §§-ának indokolásában ezt olvassuk: »*Megtelelnék* a zsinati törvény 158. 161. §-ainak, illetőleg *egyházkerületünk főnnálló törvényeinek és gyakorlatának*, azzal a módosítással, hogy e javaslat 88. §. 1. pontja szerint jogai közé iktatott, hogy az állandó igazgató-tanács tagja. Ez az indoklás mindennél csattanósabb magyarázója a törvényhozó intentiójának, mely a fenálló törvényeket és gyakorlatot e ponton érinteni nem kívánta s a mely a zsinati törvényre is hivatkozik. A fenálló törvény és gyakorlatról már szólottunk. Több, mint másfél százados mult tárja elének esetekben gazdag folyamát. A zsinati törvények értelmezése végett elég hivatkoznunk a most elhunyt Tóth Sámuel tiszántuli főjegyző hosszas hivataloskodására, Mitrovics Gyula és Radácsi György kerületi főjegyzőkre a tiszáninneri egyházkerületben.

Nem hallgatom el azon nehézségeket sem, a melyek látszólag alkalmasnak mutatkoznak, hogy mostan felhozott magyarázatom megtámadtassék. Hivatkozom arra, hogy a törvényjavaslat 191. §-ának indokolásánál ez mondatik: »Lásd a zsinati törvény 135, 136 és 137. §-ait, azzal a módosítással, hogy a 191. §-ba, *egyházkerületünk gyakorlatához képest*, mint választhatók, föl voltak veendők a *főlszentelt hittanárook is*." Tehát azt mondhatná most valaki, hogy ha a felszentelt hittanárokat a közjegyzőségre akarták volna kvalifikálni, akkor a megfelelő szakasznál is megemlítették volna. Csakhogy a dolog épen nem úgy áll.

Nem akarok itt azzal argumentálni, hogy a mi kerületünk jog-statuálásainál bizonyos terminatio-beli szabatoságihiány tapasztalható. Ezt tudja ugyan mindenki, a ki az Utasítást kezébe veszi, de én nem akarok kibujni a bizonyítás felelőssége alól, azért nem is hivatkozom reá. Hanem annál inkább súlyt fektetek arra, hogy úgy a püspökről, mint a közjegyzőről szóló szakaszok indokolásában egyaránt a főnnálló törvény, illetőleg gyakorlatra történik hivatkozás, az az a törvényhozás alkalmával a legkisebb szándék sem nyilatkozott meg arra nézve, hogy a százados gyakorlattól, — a melyre újból visszautalok — eltérjen az egyházkerület. Ezért tehát az a körülmény, hogy a püspöknél a felszentelt hittanárook megemlítettnek, ellenben a közjegyzőnél nem, — tekintettel a gyakorlat fentartására irányuló legislatorius célzatra, tekintettel a kétségbe vonhatlanul bizonyos gyakorlatra: a következő három eset valamelyikének kell fenforogni, t. i. a javaslat készítői vagy nem ismerték teljesen a gyakorlatot, — a mi ki van zárva — vagy a felszentelt lelkipásztor és szolgálatttevő lelkipásztor nem egy jelentésű, a mi kétségkívül igaz, vagy a kifejezésekben az egész kodifikáció ingatag, a mi »kétszer kettő annyi mint négy« bizonyossága.

Csak a »szolgálatttevő lelkipásztor« kifejezéssel kívánok mostan foglalkozni, mert hiszen épen ez a vitás.

Midőn a kodifikáló munka megindult és a javaslat elkészítetett, Nagy Péter volt a püspök, ki felszentelt, de szolgálattot nem tevő lelkipásztor volt. Ebben van az indoka annak, hogy a püspöknél a szolgálattétel nem követeltetett meg, habár megvolt a törekvés, hogy a püspök valamely egyházközség papja legyen (1873—1836. sz. közgyűlési határozat). De ettől eltekintve, a felszentelt lelkipásztor és felszentelt hittanár kifejezés coordinatiója a legszerencsétlenebb is, mert a hittanár felszentelt lelkipásztor kell, hogy legyen. És a hittanár annyira lelkipásztor, lelkészi jellegű egyén, hogy p. o. zsinati vagy konventi képviselővé világi részről semmi esetre meg nem választható. Így fogják ezt fel a többi kerületek is s így fogta fel a mienk is, midőn p. o. dr. Kovács Ödönt zsinati és konventi, Molnár Albertet konventi taggá egyházi részről választotta meg.

A theologiai tanár tehát lelkipásztor és pedig míg nyugdíjba nem vonul, le nem mondott, szolgálatttevő lelkipásztornak tekintendő, mert valójában az is. A szolgálatttevő lelkipásztor nem a hittanárral áll ellentétben, hanem a szolgálattot nem tevő, vagyis nem activ lelkipásztorral és nem egy jelentőségű az u. n. gyakorló lelkipásztorral, ki már igen is szembe állítható lenne a lelkipásztorkodás gyakorlására és képzésére irányuló, elméleti téren működő lelkipásztorokkal, az az a theologiai tanárokkal.

Magának az Utasítás 135. §-ának szavai, melyek »szolgálatttevő« lelkipásztorról szólnak s így a szolgálattot nem tevő lelkipásztort zárják ki; a törvényhozás alapelvei t. i. az egyházkerület fennálló gyakorlatának a megtartása, a százados gyakorlat, mely a felszentelt hittanár és a gyakorló lelkipásztor között a közjegyzőség és püspökségre való választhatóság tekintetében soha különbséget nem tett: mindezek a mellett szólnak, bizonyítanak, hogy az Utasítás bizonytalan szövegezését nem lehet, nem szabad felhasználni oly értelmezés megállapítására, a mi a törvényhozó célzataival soha, semminemű összefüggésben nem állott, sőt a mit épen annak az ellenkezőre irányuló, a leghitelreméltóbb kifejezésre is jutott akarata a priori kizár

Pokoly József.

A concordatum és a patens.

(Folytatás és vége.)

A biztos a templomba lépve, Balogh Péter h. püspöknek tudtára adta, hogy a történekeért felelősségre fog vonatni és így folytatta tovább: »most pedig a gyűlést a császár nevében bezárom«. Ekkor Tisza Kálmán világi elnök felállván, így szólott: »Én pedig az élő Isten nevében a gyűlést megnyitom!« Ezután tiltakozott a vallásrontó patens ellen, egyszersmind reményét fejezte ki, hogy a felség meg fog győződni a pápensnek nemcsak jogtalanságáról, hanem célszerűtlenségéről is és azt vissza fogja vonni.

Thún most már a papságot akarta ígéretekkel lekenyerezni, de egy pár panszláv és német ajku papon kívül, kiknek nevét a hivatalos lapokban díshimnusz

zengése mellett közölték, nem akadt pap olyan, a ki fel ne emelte volna szavát a rendelet ellen.

A protestáns patens visszavonása történetére vonatkozólag Thaly Kálmán a következő adatokat adta a n. Szilágyi Sándor szerkesztésében megjelent »Magyar nemzet története« céljára:

Török Pál, budapesti ev. ref. pap (a későbbi püspök) bizalmas barátaival, köztük Székács József evang. superintendenssel, Ráday Gedeon gróf főgondnokkal, Lónyai Menyhért későbbi miniszterelnökkel, Ballagi Mórral és Gönci Pállal, a későbbi államtitkárral, stb. sokat tanácskoztak, miként lehetne a külföldi protestáns államok érdeklődését a magyar protestánsok ügye érdekében a patens ellen felébreszteni. A tanácskozásban részt vett a református skót missionarius is, a ki a hold-utcai imaházban tartotta az istentiszteletet, és a ki az edinburgi és a londoni egyetemek jelesebb tanáraival összeköttetésben állott.

E férfi állítása szerint Hollandiának, de még inkább Angliának érdeklődését könnyen fel lehetne ébreszteni az elnyomott magyar protestánsok ügye iránt, ha ezt velük valami kapcsolatba lehetne hozni. Török Pál a kapcsolatot azonnal meg is találta; ugyanis a bécsi és linci békét, melyek a magyar protestánsok vallásszabadságát biztosították, I. Rákóczi György éles előrelátással 1648-iki westfáli békekötés alkalmából megerősítette és így a magyarországi protestánsok vallásszabadságát az európai protestáns államok — Anglia, Hollandia, Svéd és Poroszországok — garanciája alá helyezte.

A skót pap leveleire Angliából és Hollandiából kedvező válaszok érkeztek, a melyekben a többek között azon útasítás jött, hogy bővebb tájékoztatás céljából valaki, tekintélyes protestáns férfiú, utazzék ki hozzájuk. E missiora Lónyai Menyhért vállalkozott, ki mint az országos gazdasági egyesület alelnöke, tenyészmarhák vásárlása címén, minden gyanuok felkeltése nélkül utazhatott. Poroszországra vonatkozólag hasonló missiot vállalt Prónay báró, ki a berlini protestáns udvari körök tájékoztatását vállalta magára.

Lónyai Hollandiában az egyházi és egyetemi körökben kiváló fogadtatásban részesülvén, átment Londonba és ott az oxfordi, cambridgei és edinburgi anglikán érsekekkel személyesen megbeszélve az ügyet, ez egyházfejedelemek Lónyai missioját az angol kormányférfiak támogatásába a legmelegebben ajánlották. Bár ezek akkor Ausztriának politikai érdektársai voltak, — egy angol diplomatát, Dunlop nevűt küldöttek hozzánk hogy a helyszínén teljesen alapos tájékozást szerezzen, azon ürügy alatt, hogy itt a kereskedelmi viszonyokat tanulmányozza és megállapítsa, vajjon Budapesten nem volna-e tanácsos egy angol konszultus felállítása. Dunlopot az egész arisztokratia kiváló kitüntetéssel fogadta. Károli György bevezette a nemzeti kaszinóba, a hol mindennapos vendég levén, bő értesítést nyert a valási és politikai dolgok állásáról.

A protestáns ügyről különösen Török Páltól közvetlenül vette informatióit, nemkülönben Lónyai és Ráday grófok, kik szintén segítettek az információban.

Három hét múlva utazott vissza Dunlop Angliába. Elmenetele után csakhamar megkezdődtek a diplomatiái tárgyalások a pesti konszultus felállítása iránt. De, nem

ez a fő dolog, hanem a hogy az angol kormány a Thun-féle patens okozta felháborodásról értesült, egy diplomáciai jegyzéket küldött Bécsbe, melyben hivatkozva a westfali békében vállalt garanciára, komolyan inti Ausztriát, hogy mondjon le a protestáns vallásszabadság megsértéséről. Hasonló tartalmu jegyzék érkezett pár nap múlva Bécsbe Hágából és Berlinből is. A császár e jegyzékeken megütközve, azonnal hivatta Thunt, kitől a patens ügyben felvilágosítást kért. Thun a jegyzékeket magához vette, azokat tanulmányozta és a császárnak kénytelen volt bevallani, hogy ő távolról sem gondolt a 200 év előtti linci és westfali békére, a midőn a patenst megfogalmazta. Miután a külállamoknak jogcímük megvolt a beleszólásra, e mellett főként Anglia barátsága nagyon is kívánatos volt, ő felsége a Thun-féle patens semmisnek nyilvánította ki és a protestánsokat szerzett jogaikba visszahelyezte.

Igy bukott meg az egyházi reakció és vele az abszolutizmus.

Az alkotmányos élet visszatérte után Rómát meglepte az az egyértelműség, melylyel mindkét ház szabadelvű álláspontról tárgyalt és meghozta a felekezetek viszonyosságáról és a népoktatásról stb. szóló törvényeket, melyek családban és iskolában a népet a béke kötelékével fűzik egybe. És mivel a XIX-ik század uralkodó eszméi általában a theokratikus és hierarchikus világnézlettel nem voltak megegyeztetetők, a pápa hitehagyottsággal kezdte a hazafias gondolkozásu papságot a kisebbséggel gyanusíttatni, hogy valamely módon uralmát Magyarországon ismét visszacserezhesse.

A világlefetti pápai uralom visszacserezése céljából hívta össze IX. Pius 1869-ben a vatikáni zsinatot. A zsinaton a magyar, német és francia püspökök képezték az ellenzéket, míg a vitatkozás be nem tiltott. Itt szentesítették a pápai csalhatatlanság dogmát és hozták be a Mária-kultuszt; számítva e két csodabogár életre hívásánál a naiv hitre és a hitbéli közönyre.

A Mária-dogmával a női lelket akarták foglyul ejteni és általa a családot. A pápai csalhatatlansági dogmával a meglazult köteléket, mely a nemzeti áramlatokkal még a papság egy jó részét is magával ragadta, akarták szorosabbá tenni.

A csalhatatlansági dogmának tehát első sorban az volt a célja, hogy a katolikus papságot nemzeti érzületétől megfoszssa és feltétlen engedelmességre kényszerítse. Azon elv alapján, hogy szakadjon el, a ki a terhet hordozni nem akarja, de a ki megmarad, az azután legyen elszánt bajnoka Rómának.

Most már Róma újból nagy arányokban kezdte hintegetni a reakció magvait, nőnevelő intézeteket nyitott mindenféle apácákkal, a tanintézetekbe belopogatta a jezsuitákat. Így nőtt fel a Mária-kultusszal elbűvölt anyák egy új nemzedéke, így egy új papság és őket vakon követő egész raj fanatikus laikus, kiknek himnusz a haza talajából fakad, hanem Rómából plántáltatott.

Önkénytelenül kérdezzük, vajjon visszatér-e még az a kor, a mely egybehozta hajdan a felekezeteiket? Avagy talán a római választó víznek lenne-e olyan hatalma, hogy részekre bontsa a magyar nemzet testét,

és elenyésztette a keblek régi szent elvét: a magyar nemzet legyen boldog, nagy és szabad! Avagy talán a Kolonics-féle átkos elv, mely ismét hirdetőkre talált, eltudná-e némítani a keblek jobb érzését? Róma ma már sokat mer; az államot, a protestantismust és ezeknek minden szabadelvű intézményeit támadja és bizton reméli, hogy na most már végre a csalhatatlansági dogma éles fegyverével, a jezsuitismussal halálos csapást fog mérni a magyar protestantizmusra is.

Vajjon e nagy készülődés félelmes előjel-e reánk nézve?

Ha a protestantismus több erélyt fejt ki, mint eddig és működését az egész társadalomra kiterjeszti, ha megérteti legalább a hívők miveltebb részével egyelőre: »ti királyi papság, szent nép vagytok, kiket Isten sajátjának tart, hogy annak hatalmas dolgait hirdessétek, a ki titeket a sötétségből az ő csodálatos világosságára elhívott.« Akkor félelemre nincsen okunk, mert Gamaliel rabbi mondása beteljesül a protestantismus életében »Ha Istentől van a tudomány, hiába rugódoznak ellene.« Sőt remélhetjük, hogy visszatér ama jobb kor is, a midőn mindenkinek megvilágosítottak és látván a protestantismust, hogy az Istennek ereje minden népeknek üdvösségére, leborulva dicsőítik érette a mennyei atyát.

Péchy Árpád,

brassói evang. ref. pap.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1899 ápril 19.

Elnökölt: Br. Bánfi Dezső, egyházkerületi főgondnok. Jelen voltak: Br. Kemény Kálmán, gr. Bánffy György, Simó Lajos és Zeyk Dániel, főgondnokok; Bartók György dr. püspök; Br. Bánffy Ernő, Dr. Vályi Gábor, Deési Gyula, Kenessey Béla, igazgatótanácsosok; Maksay János számvevő, Deák József pánztárnok és Dr. Kádár János h. titkár, úgy is mint jegyző.

Elnök aa. üdvözölvén az újonnan választott püspök aát az ig.-tanácsi ülés megnyitotta.

Ezután bejelentette, hogy a közgyűlés határozata alapján az ig.-tanács intézkedett az iránt, hogy a vállas és közokt.-ügyi miniszter utján kéressék az újonnan megválasztott püspöknek Ő felsége által megerősítése, s jelzi hogy e megerősítés az idej rendes közgyűlés előtt előreláthatólag meg fog történni. Örövendetes tudomásul vétetett.

Bejelentette továbbá elnöklő főgondnok aa., hogy az Első magyar szállítási vállalat igazgatósága az idej közgyűlésen, különféle okok miatt, nem volt aként megalakítható, hogy egyházkerületünk érdekei a vállalatnál kellőleg biztosítva lehessenek; miért is egy újabb közgyűlés tartása vált szükségessé, melyen egyházkerületünknek magát képviseltetnie kell s e képviselő részére az ig.-tanácsnak kell megadnia az utasításokat, hogy azok végrehajtásával az egyh.-kerület vagyoni érdekeltsege kellőleg biztosítható legyen. — Ig. tanácsunk megnyugvással vette tudomásul elnök aá. amaz intézkedéseit, melyeket a vállalat a jövő fejlődésének és úgy egyh.-kerületünk érdekei biztosításának elérésére tett, s határozatilag kimondotta, hogy a megtartandó vállalati közgyűlésen magát Maksay János számvevő aa. által képviseltetni fogja s őt arra utasítja, hogy a vállalat igazgatósági tagjait Br. Bánffy Dezső egyh. ker. főgondnok aá-tól kikérendő utasítás szerint választassa meg.

A rendkívüli közgyűlés által folyó évi május hó 25-dikére kitűzött kerületi közgyűlés tárgysorozatának

megállapítása rendjén e gyűlés fontosabb tárgyaiul Ig. tanácsunk a néh. püspök felett tartandó emlékműnépelyt, az újonnan választott püspök beiktatását, a főjegyző választást, a hetes bizottsági javaslatok tárgyalását, az ifju papok kibocsátását és az ig.-tanácsi titkári állás betöltését jelölte ki.

Az ünnepélyek sorrendjére nézve kimondotta az ig.-tanács, hogy a közgyűlés első napján d. e. 10 órakor kezdődőleg, a néh. püspök aa. fölött tartandó gyász-ünnepélyt tartja meg, mely alkalommal az imát főtiszt. Dr. Bartók György püspök aa., a beszédet pedig Kenessey Béla theol. igazgató fogja tartani; május 26-án d. e. 10 órára az új püspök ünnepélyes beiktatását tűzi ki és a beiktatás végzésére főt. Antal Gábor dunántúli püspök aát kéri fel; az ifju papok kibocsátási ünnepélyét pedig a gyakorlatnak megfelelőleg, vasárnapra, azaz május 28-ára tűzte ki.

Ezzel kapcsolatban elhatározta az ig.-tanács, hogy a kerület kötelékében levő egyházmegyéket, kollégiumokat és püsp. vizsg. alatti egyházakat felhívja, hogy a kerületi ünnepély után maguk kebelében is tartsanak a néh. nagyérdemű püspök Szász Domokos aa. emlékére gyászünnepélyeket.

Mély sajnálattal vette tudomásul végül ig.-tanácsunk, hogy *Tóth Sámuel* aa. debreczeni theol. tanár, volt egyh.-ker. konventi és zsinati jegyző, f. hó 18 án Debreczenben elhunyt; a gyászszertartáson egyh.-kerületünk képviselőjére Kenessey Béla és Dézsi Gyula aait. kérte fel.

Ezek után elnöklő főgondnok aa. a gyűlést bezárta.

r. s.

Szász Domokos mellszobor-alapra és szerezet házra adakoztak:

Simon Zsigmondné, reform. lelkésznő (Málom)

1 frt — kr.

Tavaszy József esperesné gyűjtése:

1. Gr. Bethlen Domokosné (O.-Telek)	5 frt — kr.
2. Boér Katalin (M.-Péterlaka)	— frt 50 kr.
3. Éltető Albertné (M.-Régen)	5 frt — kr.
4. Fülöp Edéné (M. Véc)	1 frt — kr.
5. Lénárt Jánosné (Petele)	1 frt — kr.
6. Nagy Jánosné (M. Péterlaka)	— frt 50 kr.
7. Szabolcska Mihályné (Temesvár)	2 frt — kr.
8. Péterffy Anna (M.-Vásárhely)	1 frt — kr.
9. Tavasz Józsefné (M.-Péterlaka)	5 frt — kr.
10. Tavasz Mariska (M.-Péterlaka)	1 frt — kr.
11. Tavasz Margit (M.-Péterlaka)	— frt 50 kr.
12. Tavasz Viola (M.-Péterlaka)	— frt 50 kr.
13. Taubler Hajnal (M.-Péterlaka)	1 frt — kr.
14. Dr. Onody Kálmán (Kolozsvár)	1 frt — kr.

Összesen: 25 frt — kr.

Mult (9.) számunkban kimutatott összeg 93 frt 50 kr.

Összes adakozás: **119 frt 50 kr.**

Nagytisztelű Tavasz Józsefné szép példaadását követésre méltónak tartjuk. A ki adakozik is, de gyűjt is, az valóban éppen két kézzel ad a nemes célra. Az összeget kézbesítette M. L.

Különfélék rovata.

Egy igen nemes mozgalom azt a célt tűzte ki, hogy a nagy Bethlen Gábornak, Erdély egykori dicső fejedelmének N.-Enyeden szobor állíttassék. E törekvésre mindjárt első visszhangot adta a debreceni főiskola ifjusága, mely a szobor javára Bethlen-ünnepélyt rendez.

Dr. Bartók György püspök Szászvároson, eddigi lakóhelyén a püspökválasztó közgyűlésről hazaérkező nagy és méltó ünnepélyességgel fogadtatott.

Wlassics minister elrendelte, hogy a Gyulafehérvárt lakó katolikus püspök »erdélyi püspöknek« címeztessék. *Erdélyi püspök!* Mi akar ez lenni? Világuralmi tendentia en miniature. És ellenreformatio ministeri rendeletben. Hiszen maga az egész katolicismus az universalismusra való minden törekvése mellett is kénytelen magát csak *római* katolicismusnak nevezni. Hogy az erdélyi katolikus püspök rangban az érsekek után következett, hogy az erdélyi katolikus püspök még e század elején is bárói címet viselt: mindezzel semmi közünk; de tiltakozunk, hogy a gyulafehérvári katolikus püspök »Episcopus Transylvaniae« címet viseljen. Mert ez a cím anachronismus. Mert ez a cím nem mond igazat. Mert ez a cím a protestantismus egyházainak negatiója akar lenni. A ministeri rendelet régi okiratokra hivatkozik. Kérem, régi okiratok alapján az egész mai világot föl lehetne forgatni. Jó szerencse, hogy a törvények tekintetében nem a legrégebb, de a legújabb törvények az irányadók. Mi az »erdélyi püspök« cím ellen mind erélyesebben fogunk tiltakozni. Abban sem nyugszunk meg, hogy az egész csak külsőség. Mert a külsőség még mindig gyengéje az emberiségnek és a külsőség a legnagyobb kísértő. A jelenlegi katolikus püspök még fiatal ember s illenek hozzá az illúsiók, de az ő illúsiói miatt nem szabad hamis közjogi tudatot ébreszteni. Ez ügyben legelsőbben is képviselőházi interpellatiót óhajtunk. Azután még más actió is jöhet.

A Magy. Prot. Irod. Társaság ez évi közgyűlését a debreczeni egyházközség meghívása következtében szeptember hónapban Debreczenben fogja megtartani. E tárgyban Kiss Áron püspök, gróf Dégenfeld József főgondnok, Simonffy Imre polgármester, a város és az egyházközség több kiváló férfai már értekezletet is tartottak.

Dr. Kádár János igazgató tanácsi titkár érdekes cikksorozatát, melynek címe: „Egyházi adórendszer Magyarországon“, jövő számunkban kezdjük meg.

Gyászlap. *Bod Károlyt*, székelyudvarhelyi kollégiumunk jeles és nagy buzgóságú tanárát szíven találó csapás érte, midőn kedves leányát: Irént, f. évi ápril. 26-án a halál a szülői karok közül elragadta. A gyászoló tanári család találjon vigasztalást Istenben s az elköltözött leány emléke legyen áldott.

Róm. kath. gymázium Debreczenben. Wolafkának úgy látszik, minden terve sikerül. Tervrajz, költségvetés, szükséglet, fedezet stb. készen van s ma-holnap a piarista rendház telkén felépül a főgimnázium s hozzá a régi helyett új rendház mintegy 240,000 forint értékben.

A kultusbudget tárgyalása alkalmából az »Orsz. Középisk. Tanáregyesület Közlönye« tanulságos statisztikát ad arról, hogy Európa egyes országai mily összeget fordítanak vallás- és közoktatásügyi czélokra? A mult év folyamán a kultusbudget százalékban kifejezve az állami budgethez viszonyítva Angliában 10.5, Francziaprszágban 6.3, Poroszországban 5.7, Ausztriában 4, Magyarországon 2.6, Olaszországban 2.5, Oroszországban 2, Romániában 12.7, Bulgáriában 11.7, Szerbiában 7.6, Görögországban 6%. E statisztika azért tanulságos, mert ebből láthatjuk, hogy a kultúra ápolását és terjesztését illetőleg majdnem legutolsó helyen állunk Európában.

Plósz Sándor igazságügyi miniszter az első foku bíróságokhoz és kir. ügyészségekhez következő tartalmu rendeletet intézett: „A lelkészi jövedelem kiegészítéséről“ szóló 1898 évi XIV. törvénycikk 7. és 8. §-aira tekintettel elrendelem, hogy a lelkészek ellen állásukhoz nem méltó, súlyos erkölcsi vétséget is képező, avagy államellenes magatartással minősülő cselekmények miatt tett panaszokról és feljelentésekről azon kir. bíróság, vagy kir. ügyészség, melynél a feljelentés tétel, a rendelkezésre álló adatok közlésével a kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter urat közvetlenül és azonnal értesítse, és pedig tekintet nélkül

arra, hogy a panasz, illetőleg följelentés tárgyát képező tényálladék alapján helye van-e a büntető eljárásnak, vagy sem? Továbbá elrendelem, hogy súlyos erkölcsi vétséget is képező, avagy államellenes magatartást tanúsító bármely bűncselekmény miatt és büntetés megállapítását tartalmazó bírói ítéleteket jogerőre emelkedésük után a királyi bíróságok szintén közvetlenül a királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz terjesszék fel. Államellenes irányúnak tekintendő — az 1888 évi XXVI. törvénycikk 13 §-a utolsó bekezdésének hasonszerű alkalmazásával — különösen minden cselekmény, mely az állam alkotmánya, nemzeti jellege, egysége, különállása, vagy területi épsége, továbbá az állam nyelvének törvényben meghatározott alkalmazása ellen irányul, történt legyen az akár egyházi helyiségben, akár azon kívül, vagy más állam területén előszóval, írásban, vagy nyomtatvány, ábrázolat, egyházi szónoklat, vagy más eszközök által.

Coulzon Kernahan angol írónak egy röpiratát, mely kiválóan alkalmas a Krisztustól elhidegülni kezdő hívek, s kivált a műveltebbek ébresztgetésére, a Kis Tükör pünkösti száma fogja közölni jó magyar fordításban. Ha a lelkész és tanító urak közül valaki olvasni s terjeszteni akarja ezt az ébresztő iratot, melyről az angol egyházi körök a legnagyobb elragadtatással beszélnek: legyen szíves május 16-ig megírni Kolozsvárra Kecskeméthy István theol. tanárnak, hogy hány példányban kívánja kiosztani s ő szívesen megküldi ingyen mindenkinek a „Kis Tükör“ szerkesztőségé.

Hivatalos rész.

1465—1899.

FELHÍVÁS

valamennyi egyházmegye Nt. Espereséhez.

Minthogy egyházkerületünk f. évi rendes közgyűlése a jövő hó 25-re kitűzetett, — felhívjuk Nt. Esperes aait, hogy az 1892. évi közgyűlés 32. jkvi számú határozata rendelkezéséhez képest a felszentelendő ifjú lelképászorok okmányait s az illető egyházak erre vonatkozó kéréseit bevévén, hatóságunkhoz f. évi május hó 20-ig annyival inkább beterjeszteni szíveskedjenek, mert a kitűzött határidőn túl beérkező kérések tárgyalás alá vétetni nem fognak.

Kolozsvártt, 1899. április hó 29. én.

Dr. Kádár János,
h. titkár.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

1375—1899.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi lelkész és tanító aához.

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület a Mátyás király szülőházában a Mátyás szobor leleplezése alkalmára néprajzi kiállítást rendez s ebből aztán állandó néprajzi muzeumot fog alkotni, a melynek célja lesz feltüntetni Erdély népeit a maguk jellemzetes sajátosságával, viseletüket, házi eszközeiket s iparcikkeiket, varrottasait, szötteseiket, lakásberendezésüket, régibb gazdasági eszközeiket s mindazt a mi népismeileg érdekes.

A nevezett egyesület e nagyfontosságú kulturális intézményt a legsürgősebben óhajta megalkotni, mert a nép-szellem művészi alkotásai napról-napra kiveszöbnek.

Minthogy a tárgyak gyűjtése a legnagyobb gondot igényli és minthogy a lelkészek és néptanítók vannak leginkább abban a helyzetben, hogy a néppel érintkezve, a fent körvonalozott tárgyak összegyűjtése körül az egyesület segítségére lehetnek: a nevezett egye-

sület kérése folytán a vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr ő nagyméltósága azzal a kéréssel fordult hozzánk, hogy az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület eme hazafias és kulturális mozgalma a tiszt. lelkész és tanító aait figyelmeztessük, azzal a megjegyzéssel, hogy a gyűjtendő tárgyak az Erdélyi Kárpát Egyesület titkári hivatalához Kolozsvárra küldendők.

Az E. K. E. e törekvése iránt Ig.-Tanácsunk is teljes méltánnyal viseltetvén: fölkérjük a czimben megnevezett aait, hogy a néprajzi kiállítás sikerének biztosításához hozzájárulni sziveskedjenek.

Kolozsvártt, 1899. április hó 22-én.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

Dr. Kádár János,
titkár.

141—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett *bikfalvi* egyházközség ev. ref. *kántor tanítói* állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel $\frac{3}{4}$ hold kerttel. 2. 80 kal. őszgabona tetszés szerint választva, megannyi zab 212 frt értékben. 3. Öt és fél hüter szemes törökbuza 16 frt 50 kr értékben. 4. Kepevátság, árva kepe és oszpora 20 frt. 5. Öt öl tűzifa vagy 35 frt. 6. Hét hold 557 □ öl szántó és kaszáló, 2 hold erdő haszonélvezete 83 frt értékben. 7. Az egyházközség pénztárából tanításért készpénz, évnegyedes részletekben, 158 frt. 8. Stóla 5 frt. Összes fizetés, lakáson kívül, 529 frt 50 kr, melyből tisztán tanítói törzsfizetés 400 frt.

Kötelessége a tanítói és énekvezéri, törvényben előirtak teljesítése mellett, az összes osztályokban az ének és tornatanítás az egyházi dalkar vezetése, az első és második osztály növendékeinek tanítása.

Pályázati határidő 1899. Május hó 31-e.

Folyamodványok nt. Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára

Kolozsvártt, 1899. Május hó 2-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

127—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *csókai* egyházközség *énekvezér-tanítói* állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten és gazdasági épületeken kívül, készpénzben, kepeben, tűzifában, kanonica porczio élvezetében és tandíjban: 430 frt 75 kr, melyből 248 frt rendszeresített államsegély.

Kötelessége pályázónak a rendes énekvezéri és tanítói kötelességek teljesítése.

Pályázati határnap 1899. Május hó 31-e.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához Nyárad-Szeredába küldendők.

Kolozsvártt, 1899. Május hó 2-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

163—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *peteki* I-ső osztályu egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott kényelmes lakáson kívül 800 frt. készpénz.

Pályázati határnap 1899. Május hó 31. folyamodványok nt. Menyhárt András esperes aához Kecsetbe (u. p. Sz.-Udvarhely) küldendők.

Kolozsvártt, 1899. május hó 3-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

135—1899.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület nagy-en yedi egyházmegyéjébe kebelezett *székely-kocsárdi* egyház énekvezéri állomására pályázat nyittatik.

Ez állomás javadalma: 1. Terménykepe — pénzértéke 205 frt. 30 kr. 2. 15 egyháztag pénzben fizetendő kepeje 10 frt. 28 kr. 3. 9 hold 1289 □ öl szántó föld, egy tagban, melynek kat. tiszta jövedelme 50 frt. 29 kr, az egyház által fizetett adója 12 frt. 82 kr. — haszonbérjövödelme 100 frt. 4. 9 szekér (27 köbméter) száraz puha tűzifa 40 frt 50 kr. 5. „Áldozói pénz“ az egyház pénztárából 4 frt. 20 kr. 6. Stólajövödelme átlagosan 5 frt. Összesen 365 frt. 28 kr. Ezenkívül 2 szobából, téli és nyári konyhából álló tisztességes lakás, gabonás, pincze, gazdasági melléképületek és veteményes kert.

Kötelességek. Isteni tiszteleteken orgonázni, énekelni; T. lelkész aiat akadályoztatása esetén helyettesíteni; az áll. iskolában hetenként 4 órán egyházi éneket tanítani; egyh. jegyzői teendőket végezni; a felnőtt ifjakat téli időszakban az estveli órákban hetenkint legalább egyszer egyh. éneklésben gyakorolni.

Az állomás folyó évi szeptember 29 én foglalandó el.

Pályázati határidő: 1899. Május hó 31-e. Kellően felszerelt pályázati kérvények nagytiszt Sándor János esperes aához Miriszlóra (u. p. Nagy Enyed) küldendők Kolozsvártt, 1899. Május hó 2-a.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

KIMUTATÁS.

A rendkívüli államsegélyből nyert összegekről.

(Folytatás és vége.)

XI. Küküllői egyhm. Nemes Árpád m.-uzrai l. 200 frt. Zajzon János erzsébetvárosi l. 50 frt. Józsa Ferencz küküllővári l. 150 frt. Hegyi Sándor bonyhai l. 40 frt. Orbán Gábor balavásári l. 50 frt. Bartha József mikesfalvi 250 frt. Pátkai János sövényfalvi 120 frt. Bőjte Miklós szászkiszalmási 80 frt. Vass Ferencz m.-sülyei l. 80 frt. Muzsnay Sándor g.-váraaljai 80 frt. Nagy Domokos kutyfalvi l. 100 frt. Fábrián Domokos egrestői l. 240 frt. Gönczy Pál kis-kendi l. 50 frt. Benedek Ferencz haranglábi 200 frt. Gáspár János bethlen-szt-miklósi 40 frt. Szabó Ferencz m. és ó.-déli l. 150 frt Székely Sámuel buz-besenyői l. 200 frt. Összesen 2080 frt.

XII. Szebeni egyházmegye. Kósa Károly m.-péterfalvi 120 frt. Rákosi József mikeszászi l. 150 frt. Bogdán József oláh-ujfalusi 100 frt. Solymosi Lajos m.-beczei l. 50 frt. Összesen 420 frt.

XIII. Udvarhelyi egyhm. Hegyi Péter homoród-szt.-mártoni 100 frt. Baczó Lajos küsmödi l. 100 frt. Mester János mátisfalvi l. 100 frt. Tóró Dénes szt.-lászlói l. 150 frt. Bőjthe Sándor szolokmai l. 180 frt. Kovács Sándor telekfalvi l. 70 frt. Bodor István ujszékelyi l. 40 frt. Szász Károly alsó siménfalvi 50 frt. Fábrián Márton bágyi l. 40 frt. Benedek Pál betfalvi l. 200 frt. Bedő András bikafalvi l. 250 frt. Lajos János bögyői l. 150 frt. Páll Lajos böződi l. 200 frt. Bartha János buni l. 130 frt. Csia Kálmán etédi l. 50 frt. Kádár Domokos égei l. 150 frt. Lőrinczi József farcsádi l. 70 frt. Biró Áron boldogasszonyfalvi l. 100 frt. Soos Farkas fiátfalvi l. 180 frt. Adorján László héjjasfalvi l. 150 frt. Biró György hévizi l. 150 frt.

Szabó Samu hodgyai l. 100 frt. Bodor József kányád-jásfalvi l. 50 frt. Menyhárt András kecseti l. 100 frt. Jakab Albert kis-galambfalvi l. 50 frt. Fülöp Kálmán kis-solymosi l. 100 frt. Pál Balázs kőrispataki l. 130 frt. Összesen 3140 frt.

XIV. *Erdővidéki egyhm.* Bartha Imre száldobosi l. 100 frt. Kovács Sándor olaszteleki l. 40 frt. Borsai László bibarczfalvi l. 250 frt. Lőrincz Gyula kis-baczoni l. 40 frt. Összesen 430 frt.

XV. *Sepsi egyházmegye.* Jakab József fotosmartonosi l. 240 frt. Fazakas Sándor szacsvai l. 250 frt. id. Csiszér Gábor egerpataki l. 40 frt. Antal Lajos lisznyói l. 50 frt. Bőjthe Géza szemerjai l. 60 frt. Kolcza Lajos s.-árkosi l. 110 frt. ifj. Kovács Antal kilyéni l. 170 frt. Dávid József komollói l. 200 frt. Menyi János s.-oltszemi l. 130 frt. Kiss Lajos étfalvizoltáni l. 120 frt. Demeter Mihály szotyori l. 140 frt. Barabás Miklós s.-besenyői l. 150 frt. Havadtői Mihály angyalosi l. 140 frt. Szabó Dénes s.-zaláni l. 70 frt. Bartha Károly feldobolyi l. 80 frt. Kolunbán Ferencz s.-szentkirályi 50 frt. Takács Károly kőkösi l. 70 frt. Vass Lajos s.-bodoki l. 100 frt. Csiszér Zsigmond kálnok-kőröspataki l. 100 frt. Demes Péter kis-borosnyói l. 100 frt. Szabó Ferenc bodolai l. 30 frt. Magyar Károly gidófalvi l. 50 frt. Czeglédi János rétyi l. 50 frt. Összesen 2500 frt.

XVI. *Orbai egyházmegye.* Jancsó Elek pákói l. 60 frt. Péter Károly szörcei l. 80 frt. Szeremlei Császár Lajos csófalvi l. 120 frt. Havadtői Gerő körösi l. 60 frt. Kovács Ödön teleki l. 30 frt. Összesen 350 frt.

XVII. *Kézdi egyházmegye.* Szakács János karatnai l. 280 frt. Kőkösi Sándor ikafalvi l. 100 frt. Jáni Lajos kézdi-mártonfalvi l. 130 frt. Zajzon Lajos felső-torjai l. 40 frt. Kelemen Gerő márkosfalvi l. 80 frt. Összesen 630 frt.

KIMUTATÁS

az országos közalaphól nyert egyszersmindenkori segélyekről.

I. *Vajdahunyadi egyházmegye.* Harró. 40 frt. Maros-Németi 30 frt. Rákod 30 frt. Nagy-Rápol 30 frt. Összesen 130 frt.

II. *Gyulafehérvári egyházmegye.* Zalatna 40 frt. Tüvis 50 frt. Csora 50 frt. Összesen 140 frt.

III. *Nagy-enyedi egyházmegye.* Maros-Gombás 30 frt. Bágyon 30 frt. Lőrinczréve 30 frt. Istvánháza 30 frt. Nagy-lak 30 frt. Összesen: 150 frt.

IV. *Kolozs-kalotai egyházmegye.* Ketesd 30 frt. Sárvasár 30 frt. Nyárszó 30 frt. Inaktelke 30 frt. Damos 50 frt. Magyarókerék 40 frt. Györgyfalva 45 frt. Kalota-Szt.-Király Zentelke 30 frt. Daróc 30 frt. Bogártelke 30 frt. Nagy-Petri 30 frt. Összesen: 375 frt.

V. *Szilágy-Szolnoki egyhm.* Völcsök. 50 frt. M.-Goroszló 50 frt. Összesen: 100 frt.

VI. *Deési egyházmegye.* Ormány 40 frt. M.-Derzse 30 frt. M.-Köblös 30 frt. Girolt 30 frt. Összesen 130 frt.

VII. *Széki egyházmegye.* Feketelak 40 frt. Noszo y 40 frt. Gyeke l. e. 30 frt. Vice 40 frt. Viz-szilvás l. 40 frt. Botháza 30 frt. Baca 30 frt; Szépkényerő-Szt. Márton 30 frt. Péterfi Károly p. kamarási lelkész 30 frt. Összesen 310 frt.

VIII. *Nagy-Sajói egyházmegye.* Szász-Cegő. 50 frt. Szász Máté 50 frt. Összesen 100 frt.

IX. *Görgényi egyházmegye.* Unoka 40 frt. Görgényi-szt.-Imre 40 frt. Nagy-Ólyves 40 frt. Abafája 40

frt. Marosjára 30 frt. Bata 40 frt. Gernyeszeg 40 frt. Erdő-Csinád 50 frt. Mező-Ujlak 50 frt. Összesen 370 frt.

X. *Marosi egyházmegye.* Geges 50 frt. Nagy-Adorján 50 frt. Maros-Szt.-Király 50 frt. Csóka 50 frt. Agárd 30 frt. Boós 30 frt. Kebele 30 frt. Bőő 40 frt. Selye 50 frt. Tompa 40 frt. Hagymás-Bodon 50 frt. Maros Szent Anna 50 frt. Udvarfalva 40 frt. Jedd 50 frt. Vaja 30 frt. Göcs 30 frt. Kis-Görgényi 30 frt. Összesen: 700 frt.

XI. *Küköllői egyházmegye.* Boldogfalva l. 50 frt. Kutyfalva 30 frt. Összesen: 80 frt

XII. *Szebeni egyházmegye.* Mikeszásza 40 frt. Balázsfalva 70 frt. M.-Péterfalva 40 frt. Hari 40 frt. Összesen: 190 frt.

XIII. *Udvarhelyi egyházmegye.* Hordgya 50 frt. Héviz 30 frt. Oczfalva 30 frt. Miklósfalva 25 frt. Farcád 30 frt. Küsmőd 30 frt. Ége 30 frt. Bögöz 30 frt. Moha 30 frt. Bún 30 frt. Összesen: 310 frt.

XIV. *Erdővidéki egyházmegye.* Miklósvár 50 frt. Gyenge András 30 frt. Pálfi Elek n-ajtai lévita 25 frt. Összesen: 105 frt.

XV. *Sepsi egyházmegye.* Erősd 40 frt. Kőkös 40 frt. Árapatak 30 frt. S.-Zalán 30 frt. Árkos 40 frt. S. Bodok 40 frt. Szotyor 30 frt. Kilyén 30 frt. Hosszúfalusi körlelkészesség 50 frt. Összesen 330 frt.

XVI. *Orbai egyházmegye.* Béres János tamásfalvi lévita. 30 frt.

XVII. *Kézdi egyházmegye.* Maksa 40 frt. Fel-torja 50 frt. Összesen: 90 frt.

PÁLYÁZAT VALLÁSTANÁRI ÁLLÁSRA.

A szatmárnémeti államilag segélyezett ev. ref. főgimnázium fentartó testülete pályázatot hirdet egy — elhalálozás folytán megüresedett — rendes vallástanári tanszékre.

Javadalmazás: 1200 frt. évi törzsfizetés és 240 frt. lakbér, évnegyedenként előre fizetve a főgymn. pénztárából. A törzsfizetés a fizetési osztályok szerint 1400, illetőleg 1600 frtig emelkedhetik Ezenkívül ötöd-éves korpótlék: 100—100 frt. ötzben.

Önként értetik, hogy csakis ev. ref. vallásu folyamodók pályázatait vétetnek figyelembe.

Rendes vallástanárul csak olyan pályázó választható, kinek vallástanári képesittségén kívül középiskolai tanári oklevele is van és előnyben részesülnek azok, kiknek tanári oklevelök a középiskolában tanított nyelvekre, de különösen a magyar és német nyelvre szól.

A megválasztott rendes tanár jogos és kötelezett tagja lesz az Országos tanári nyugdíjintézetnek.

A megválasztott tanár kötelessége: tanítani a vallástant az ig.-tanács által meghatározandó osztályokban, továbbá a téli hónapokban — és pedig november 1-től március 19-ig — vasárnaponként iskolai istentiszteletet tartani, és a növendékeket a confirmációra előkészíteni; ezenkívül szaktárgyaiból is tanítani bizonyos óraszámig, úgy azonban, hogy tanóráinak összes száma legfeljebb 20 lehet.

A fent megjelölt képesítéssel, illetve tanári oklevéllel bíró pályázók hiányában az állás egy évre helyettes tanárral fog betöltetni, kinek 800 frt. évi javadalom biztosítottik.

Pályázni kívánók felhivatnak, hogy a főgymn. fentartó testületéhez intézett folyamodványukat, keresztlevelükkel, végzett tanulmányaikról, képesítésükről, eddigi szolgálatukról és egészségi állapotukról szóló bizonyítványaikkal együtt a főgymn. igazgató-tanácsának elnöke — Dr. Farkas Antal — címére (Szatmár) f. évi május hó 31-ig küldjék be. A választás a fentartó testület jogkörébe tartozik. A megválasztott állását 1899. szept. 1-én tartozik elfoglalni.

Szatmár. 1899 április 25-én.

Farkas Antal,
ig.-tanácsi elnök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Ki választható egyházker. közjegyzővé?

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Igazán szerénytelenség, hogy e soraim kiadását épen Nagytiszteletedtől kérem, mikor tudom, hogy a választók tekintélyes részének épen Nagytiszteleted a nem csekély kilátásokkal bíró jelöltje, de egyfelől igénytelen soraim közreadásával kétségtelen jelét adná pártatlanságának s önzetlenségének, másfelől bizonyítékát nyújtaná, hogy a múlt héten ugyanezen a címen egy theologiai tanár nem mint Cicero pro domo sua irt.

Azt hiszem velem együtt sokan siettünk Egyházi Törvényt, Utasítást ragadni, hadd lássuk, micsoda homályos törvénycikk lehet az, melyből Pokoly tanár úr csak három szót idéz és négy hasáb magyarázatot csatol hozzá, hogy érthetővé tegye. S óh bámulat, előttünk teljességgel nem látszott érthetetlennek, sem (félre) magyarázhatónak az Utasításnak négy hasábon magyarázott 135. §-a. Az egyházkerület 1887 ik évi törvényei statuálták azt a §-t, mely szerint csak szolgáltevő lelkipásztor választható közjegyzővé, de ennek a codicálása folyt már 1885-ben, s még sem tiltakozott senki az ellen, hogy dr. Kovács Ödön közjegyző legyen. Nem bizony, mert 1885-ben még nem köteleztek az 1887 ben hozott törvények, de ebből azt következteti cikkíró úr, hogy 1899-ben sem kötelezők. Vajjon az 1887-iki törvényhozók nem akarták-e megváltoztatni az addigi gyakorlatot, csak véletlen műve-e, hogy az előtt a püspököt, közjegyzőt, közügyigazgatót választották gyakorló lelkészek és hittanárok közül, de, míg most a püspök »felszentelt lelkipásztorok, vagy felszentelt hittanárok közül választatik (Ut. 159.), a közjegyző és az egyházkerületi ügyész csakis a »felszentelt lelkipásztorok«, illetőleg »felszentelt papok« közül választhatók (Ut. 135. és 139. §§.).

Miért különböztette meg az újabb törvény a püspöki és közjegyzői qualificatiot, nem lényeges, nem is tartozik ide, azzal sem foglalkozom, hogy helyes-e, de tény, hogy ma közjegyzővé és ügyésszé csak fungens pap választható, püspökké pedig a fungens papokon kívül még felszentelt hittanár is. Az 1887 előtti és utáni törvényben meglehetősen élesen kifejezésre jut az

a különbség, hogy 1885 ben megtörténvén az első püspökválasztás, az azután hozott törvényben a választott közjegyző nem lesz successio szerint püspök. Tény, hogy az Utasítás 135. §-a egészen világos, minden kétséget kizáró; minden törvény saját magának magyarázója, s mivel kétegy nem férhet a mondat, rendelkezés értelméhez, sem jogtörténelmi, sem intentionalis magyarázatnak helye, szüksége nincs.

A közelebbi egyházkerületi közgyűlés törvény-magyarázatba bizonyára nem kezdhet a választás előtt, mert jelölés nincs, de törvényesen megválasztott közjegyzőnek kétségtelenül csak olyant ismerhet el, a ki a fennálló törvény szerint választható volt. Hogy azután kiterjeszti-e a választhatóság határait vagy meghagyja a jelenlegi szakaszt, csak a jövődöbeli választások jelöltjeit érdekelheti, ha csak el nem halasztjuk a közjegyző-választást addig, míg a törvényt intentionknak megfelelőleg módosítottuk.

Dr. Sárkány Lajos.

* *

Válasz az előbbi cikkre.

Kevés az, a mit dr. Sárkány tanár úr levele folytatán, — a szerkesztő ur szíves engedelmevel — mondani akarok. Talán a rövidség meg ment attól, hogy újból intentionalismussal gyanúsítson.

Kétségtelen dolog, hogy a törvény a törvényhozó akaratának a megnyilatkozása, de hogy kifejezi-e teljesen azt az akaratot, — az már más kérdés. Lehet valamely törvény logícailag s grammaticailag kifogástalan és mégis mást mond, mint a mit benne kimondani akartak. Ilyenkor azt állítani, hogy a törvény kötelező ereje a betűben és nem a törvényhozó akaratában van: legalább is naivság.

Dr. Sárkány tanár úr előtt az Utasítás 135. §-a sem érthetetlennek, sem (félre) magyarázhatónak nem tűnik fel s ezért felteszi a kérdést, hogy vajjon nem akarták-e az 1887. évi törvényhozók megváltoztatni a gyakorlatot, vajjon csak véletlen műve-e a püspök, közjegyző s közügyigazgatóra nézve fölállított qualificationális különbség? — Szíves figyelmébe ajánlom a gyakorlat megváltoztatása kérdésében az indokolás eme szavait: »megfelelnek egyházkerületünk főállító törvényeinek és gyakorlatának«; a mi pedig azt a kér

dését illeti, hogy „vajjon csak véletlen műve-e“ a terminologiai különbség: én is csak kérdezni tudom, hogy véletlen műve-e az egész törvénykönyvön végig vonuló szabatoság hiány, következetlenség, ellenmondás, avagy pedig tudatos és szándékos az? Utasításunk szövege oly botránnyos hibákkal teljes, hogy használatban sem volna szabad túrnunk, nem hogy még a kodifikáció kifejezésre jutott akaratát meghomályosító betűhöz körömszakadtig ragaszkodni. Azonban lehet ilyen elv is és ezt elismerve nem fogok intentionalismust ellenvetni.

A régi rómaiak nagy jogászok voltak, — a jogművészet igazi mesterei, — azért nem szégyenlem velök együtt vallani: »Scire leges non est earum verba tenere, sed vim ac potestatem.« Dig. 1. 3. 17.

Pokoly József.

Megjegyzés.

Nem tartjuk kikerülhetőnek, hogy a felvetődött vitában pár szóval részt vegyünk. A 135. §. így szól: »Az egyházkerületi közjegyzőt (generalis notarius) az egyházkerület kiválóan érdemes és tudományban ékeskedő, *szolgálattevő lelkipásztora* közül az egyházkerületi közgyűlés élethossziglan választja és hivatalába ünnepélyes eskü letétele mellett igatja be.« Azt kérdik most: hogy értjük mi e sorokat? Ószintén valljuk, hogy nincs szükségünk a törvényhozók szívébe pillantanunk, mert e sorok logikailag, grammatikailag kegyetlenül világosak s a theologiai tanárt a közjegyzői székből kizárják. A félreérthetetlenül világos törvényt pedig nem magyarázni, de megtartani kell. E törvény szerint közjegyzőnek csak »szolgálattevő lelkipásztor« választható. A theologiai tanár lelkész-e? Nem. Nem lelkipásztor, valamiképpen, például, nem liturgus. A lelkipásztorság korrelatívuma a szervezett egyházköztség. A lutheránus testvéregyházban maga a papszentelés eredetileg az illető lelkésznek kézzel átadott öszszekötött bemutatása *saját gyülekezete* előtt s később is az egyházközségi lelkészi hivatal átadásával öszszekötve maradt. A hivatalos lelkipásztorság valamely szervezett egyházköztségbe való törvényes beállításal jár együtt. A külföld nem egy oly theologiai tanárt mutat föl, ki föl sincs szentelve. Ilyen föl nem szentelt theologiai tanárt a külföldi református egyházakban ugyan már csak ritkábban találhatni; mert a mi felfogásunk a fölszentelésről a lutheránus egyház fölfogásával nem ugyanaz. Azonban református egyházi állásponton is: szervezett egyházköztség nélkül, pap és gyülekezet között egyházszervezetileg meghatározott jogviszony nélkül senki sem pap, senki sem lelkipásztor. Szervezett egyházköztség és jogviszony nélkül a papi functiokat végző egyén is csak missionárius. Az egyházközségi jogviszony nélküli theologiai tanár tehát nem lelkipásztor. Külföldön van példa arra, hogy az egyetemi theol. tanár az illető városban egyszersmind pap. Az ilyen theol. tanár már csakugyan lelkipásztor is. A theologiai tanár azonban a református egyházi fölfogás szerint mégis egyházi ember. Föl van véve abba az egyházi rendbe, mely ugyan nem a katolikus »ordo« de ministerium verbi divini. Csakhogy hivatása az egyházi embernek nem az a törvényszerűen specializált munkakör, melyet lelkészi hivatalnak mondunk, hanem

egy más és ugyancsak törvényszerűen egyházszervezetileg specializált munkakör, melyet tanári állásnak, vagy ha tetszik theol. tanári hivatalnak mondunk. A mi törvényünk, mely csak *szolgálattevő lelkipásztort* enged generális notariussá választani, a theologiai tanárt ez állástól határozottan eltiltja. Nem is szükség a »lelkipásztor« szót a »szolgálattevő« jelzővel oly aggodalmasan még jobban fölvértezni; mert a szolgálatot nem tevő lelkipásztorokat nem a mi szegény papjaink között (kivéve a nyugalmazottakat,) de Angliában kell keresnünk, hol egész seregre megy azoknak a papoknak száma, kik szolgálatot nem tesznek és a saját vagyonukból élnek. Ismételjük a theol. tanár nem lelkipásztor, azonban fölszentelése által az egyházi rendbe tartozik. A mi törvényünk, mely a theologiai tanárt a generális notariusi széktől eltiltja, helytelen, sőt, bocsánat, éppen brutális. Most már nem az a föladatunk, hogy e törvénybe ezt vagy azt bema-gyarázzuk, de a föladatunk, hogy e törvényt egyenesen megváltoztassuk.

Dr Sárkány igazgatótanár úr szives volt cikke elején a mi jelöltetésünkről megemlékezni. Igen, mi kapunk fölszólítást és pedig oly férfiak sorából, kiknek véleményére súlyt helyezünk. Azonban mi, megvalljuk, csak egy nagy többség támogatása mellett óhajtottunk föllépni. Nagy többség. Ez nem holmi nagyzásféle. Oh, ellenkezőleg. Minél gyengébbnek tartjuk magunkat, annál több támogatásnak szükségét érezzük. Mielőtt a törvényt jobban szemügyre vettük volna, a jelöltségtől már visszavonultunk. Visszalépésünket őszintén, szerényen, de szégyenkezés nélkül konstatáljuk.

Molnár Albert,
theol. tanár, szerkesztő.

A hegyi beszéd tárgyalása

a középiskolák alsó és a népiskolák megfelelő osztályaiban.

(Folytatás.)

I. RÉSZ.

a) A boldogságok.

A Mát. V. r. 3—10 verseiben Jézus egyfelől a *valódi boldogság lényegét*, másfelől a boldogság *töltételeit*, illetőleg a hozzá vezető *utat* mutatja föl.

(3. vers.) Első lépés ezen az úton: a *lelki szegénység*. Midőn az idvezítő a lelki szegényeket boldogoknak mondja, korántsem az együgyüeket, a gyenge elméjüeket vagy a durva, műveletlen állapotban levő embereket érti alattuk, szemben a művelt, szellemileg képzett emberekkel. Ez a sajátságos kifejezés, a mily érthetetlennek tetszik ma sokaknak, époly könnyen érthető volt Jézus korában, a körülte csoportosult hallgatóság előtt. A Jézus társaságát — mint tudjuk — nem az előkelők, nem a farizeusok és irástudók képezték, mert ezek felfuvalkodottságukban sokkal nagyobbra tartották magukat, semhogy egy ácsfiútól igazságot és erényességet tanuljanak. Az ő hallgatói egyszerű, képzettség és előítélet nélkül való emberek voltak a társadalom alsóbb rétegeiből, a hová a gőg és önhittség még nem bocsátá alá gyökereit. »Ez az

alsóbb, műveletlenebb osztály szegény volt lelkileg, mert hiányzott a képzelt műveltség, képzelt vallásosság és erényesség. Ezen hiányért, ezért a szegénységért, mondja Jézus boldogoknak; ezért övék a menynek országa. Míg a gazdagok, az előkelők: képzelt gazdagságuk, képzelt vallásos és erkölcsi tökéletességük tudatában elfordultak Jézustól hidegen, megvetéssel; nem érezték annak szükségét, hogy az új istenország polgárai közé lépjenek s annak javait megszerezzék: addig a szegény, pásztor nélküli nyáj, a vallásos és erkölcsi nevelésből kirekesztett tömeg nem dicsekedett ama képzelt gazdagsággal, de éppen ezért, ezen lelki szegénységért, érezte, hogy szüksége van ama szellemi javakra, melyeket a názáreti próféta osztogat; éppen azért övé istenországa, fogékony lelkében a szerető, az irgalmas atya már fölépítette a maga országát.*)

Hogy a lelki szegénység értelme még világosabban kitűnjék, idézzük emlékünkből a farizeusról és vámszedőről szóló példázatot. (Luk. 18, 9—14). A farizeus erényekben gazdagnak, vallásos és erkölcsi tekintetben tökéletesnek képzei magát; ő — a lelkiekben gazdag — nem látja át, hogy ez az önhitség mily nagy veszedelmet rejt magában. A vámszedő ellenben lelki szegény, mert érzi és beismeri, hogy szegény erényekben, lelki javakban s nincsenek érdemei isten előtt. Amde ez a beismerés, ez az alázatosság boldoggá teszi őt, mert istenországába csak egy kapun lehet bejutni, a melynek neve: lelki szegénység. A hiu dőlty és elbizakodottság előtt bezárul a kegyelem ajtaja, azért a szívből kiüzendők, hogy helyüket alázatosság foglalja el, a mely első lépés az istenországába vezető úton. Ilyen értelemben mondja Jézus: »Valaki magát felmagasztalja, megaláztatik, és a ki magát megalázza, felmagasztaltatik.«

(4. v.) Az első lépést nyomban követi a második. — A ki önmagába száll s beismeri, hogy méltatlan isten kegyelmére, az meg is *síratja* álnokságát, hogy a mennyei atya jóságával visszaélt, embertársait, és önmagát romlásba sodorta, s veszendő sorsa felett könnyezve, mélységes bűnbánattal emeli lelkét a szeretet és kegyelem örök forrásához. (Példa: a tékozló fiú.) Az ilyen, bűnös voltok miatt kesergőkhöz szól az úr megnyugtatólag: »Boldogok, a kik *sírnak*, mert ők *megvigasztaltatnak*.« Ha a bűnbánat keserve, — mint éles ekevas — a megkeményedett szív talaját felhasogatta és megpuhította, az idvezítő behintí a vigasztalás magvait: »Bizzál, fiam! megbocsátattak a te bűneid« és a szív nem nyugtalanodik többé. A korábbi makacs önfajosság és elbizakodottság, mely Isten előtt sem akart meghajolni, megtörik s helyébe lép a béketűrő szelidség, mely csillapítja a fájdalmat, midőn az orvos a tövist a sebből eltávolítja, s nem engedi, hogy elkeseredjünk, bárha a szenvedés keserű is.

(5. v.) »Boldogok a *szelidek*« — mondja azért az idvezítő.

A béketűrő szelidség a valódi nagy emberek jellemének egyik legszebb vonása.

A szelidlelkű ember elnéző a mások hibái iránt;

*) Keresztes József: »Jézus vallásának főbb vonásai.« Egyh. és isk. szemle III. évf. 172. l.

nyugodt, türelmes és a szeretetben kifogyhatatlan, midőn mások békétlenkednek, haragokban tombolnak és átkozódnak. A szidalmat nem viszonzza szidalommal s a legsúlyosabb megpróbáltatások közt sem zúgódik, hanem, mint a szelid és alázatos szívű Jézus, önmegadólag szól: »Atyám! ha el nem mulhatik tőlem e pohár, a nélkül, hogy megigyam: legyen úgy, a mint te akarod.« Az ilyen embereknek, a kik a béketűrő szelidséget szívükbe fogadják, nagy jutalmat ígér Jézus e szavakban: »Boldogok a szelidek, mert ők öröklük a földet.« Avagy nem igazolja-e ezt a mindennapi élet? Nem tapasztaljuk-e lépten-nyomon, hogy a szelidlelkű ember, a ki önmagát, saját indulatait és szenvedélyeit le tudja győzni, mások felett is uralkodik? Harag haragot, gyűlölet gyűlöletet ébreszt; míg a szelidlelkű ember szerénységével lefegyverezi a kevélyek dőltyét, nyugodtságával a bosszuvágyók haragját, s türelmével és engedékenységgel elnémítja a dühtől lángoló ajkain a szitkokat. E szerint nem a gögösöké és elbizakodottaké a győzedelmi babér, Isten országa és annak üdvössége, hanem a szelid és alázatos szívűeké, a kiknek békés szelleme elvégre mindenkit meghódít s így ők fogják örökölni a földet.

(Folytatjuk.)

Ifj. Péter Károly,

Egyházi adórendszer Magyarországon.

Irta: Kádár János dr.

Bevezetés.

1. A végtelen emberi célok megközelítésének állandó nagy munkáján az emberiség két örök intézményben: az egyházban és államban küzd.

Mindkettő isteni eredetű, mert az istentől alkotott emberiség életcéljainak megvalósítására egyáltalában nélkülözhetetlen.

Vallásos hit nélkül, — mely az egyház alakulásának alapja, embert elképzelnünk lehetetlen, mert az ateizmus: önámítás, vagy szánandó hülyeség; államon kívül pedig az ember csak állat lehet, vagy már isten akar lenni.

Ugy az egyház, mint az állam keletkezésének alapoka az ember természetében rejlik. Az ősemlékben ki a természeti erők nagyszerű nyilvánulásának hallatára és láttára bámulattal telik el és megrémülve búvik, már vallásos gondolat támad, mert azok okozójául egy földfeletti hatalomra gondol, kit félelemből imádni kezd. Innen azonban a keresztyénség magasztos tanaiig nagyon hosszú az út, de az összszefüggés és fokozatos fejlődés félreismerhetetlen.

Az emberi természet és egész lényünk akként van alkotva, hogy mélységes titkainak vizsgálatásánál önkénytelenül egy magasabb hatalomra, Istenre gondolunk, kit ugyan — koszorús költőnkkel szólva — »a bölcs lángesze föl nem ér«, de »titkon érző lelke óhajta sejt«. Épen e boldogító sejtelen a vallás és e sejtelen öröktől fogva és örökké való közkinccse az emberiségnek. Maguk a hatalmas szellemű vallásalapítók is: egy Mózes, Buddha és Mahomed csak e sejtelen külső formulázását eszközölték, s ezt tette a lánglelkéről és korához viszonyított emberfölötti szellemi

tulajdonairól isten embernek nevezett Krisztus is, a keresztyén vallás megalapításával.

Az állam, bár szintén erkölcsi közület, és nélkülözhetetlensége az emberi rendeltetés elérhetése céljából kétségen kívül áll, — közvetlen keletkezési okát szintén a félelemben bírja. Más emberek és más népek túlerejétől való félelem az első és egyedüli államalkotó tényező. Később azonban, természetesen, a nép összes céljainak megvalósítása az állam hatáskörébe megy át, de ama képzet, hogy az állam nemcsak az együvé tartozó népcsaládoknak szervezett közülete, hanem az egész emberiség organizmusának egyik tagja, kezdetben, az antik államok egoisztikus öntudatában, föl nem található. Ezt az ideát csak a keresztyénség ismertette meg az emberiséggel az *istenországának* fogalmában, s a katholicismus későbbi lerontó törekvésével szemben a protestántizmus propagálta és általánosította; tanítván, hogy az államoknak nemcsak önmaguk, hanem egymás irányában is magasabb erkölcsi kötelemeik vannak, hisz mindnyájan testvérek vagyunk s ha különböző államokban is, de mindnyájan egy cél felé: az ember igazi rendeltetésének elérésére, vagyis: a teljes tökéletességnek képzelt isten országának megalapítására — törekszünk.

Az egyház és az állam egymás iránti helyzetének kérdésében s a közöttük netán létező elsőség fölött, évszázadok óta, állandó, néha igen heves és mindkét intézményre károsan ható vita foly az irodalomban. Meggyőződésem szerint e vitatkozás teljesen fölösleges és meddő doktrinális harc, minthogy úgy az egyház mint az állam az emberi természet által szükségképen követelt, egyformán nélkülözhetetlen s így teljesen egyenrangú intézmény.

Az e kérdés körül kifejtett küzdelem különben nem is egészen elvi alapon indult és foly, hanem az elsőégi pálmá kivívására irányuló kulturharc zászlója alatt a katholicismus a protestáns felfogással. Teljesen orthodox álláspont a katolikusoké, — már kezdetben is abúzuson keletkezett történeti jogokat védve; neolog a protestánsoké, a lelkiismereti szabadság teljes értelmezése mellett, mindazon jogosítványokat az államra ruházva, melyek az egyház kizárólag erkölcs-szellemi természetével össze sem egyeztethetők.

Nem tartozik fölvevett tárgyhoz az említett harc fázisainak közelebbi ismertetése, s ezért a fentebbi reflexiók után e bevezetés rendjén még csak az egyház és az állam célját és rendeltetését kell pár vonásban ismertetnem, különösen a keresztyén egyház és modern állam szempontjából.

A keresztyén egyház közössége mindazoknak, kik a világot alkotó, fentartó és kormányzó isteni világrendet Krisztus tanításainak megfelelően hiszik és ismerik. Szorosabb értelemben pedig egyház amaz organizmus, mely a keresztyén vallásnak megismerése, tanítása és az isteni tiszteletnek gyakorlása végett keletkezett és létezik.

Célja tehát Krisztus magasztos tanainak ép fenntartása, az emberiség lelki és szellemi életének így alapon való berendezése, irányzása s ez által a lelki üdvösség biztosítása.

Az állam már egyetemesebb céllal rendelkező erkölcsi közület, a menyinyiben hatáskörébe nemcsak

az emberiség szellemi, hanem anyagi előhaladását is bevonja s általában mindazon eszközök megszerzésére és biztosítására törekszik, melyek nélkül az ember, földi léte tartamán át, isten, önmaga és mások iránti kötelmeit teljesíteni, szóval rendeltetését betölteni képtelen volna.

Az állam itt vázolt egyetemesebb céljából önként következik, hogy az egyházat, mint speciális célt, szintén magában foglalja, annak működését saját céljainak sikeresebb elérhetésére felhasználja, sőt nem is nélkülözheti, minthogy kizárólag jogi célok elérésére berendezett szervezetében a specialiter erkölcsi feladatok megvalósítására sem alkalmas, sem képes nem volna.

Modern államokban tehát az egyházak nyilvános korporációkként nemcsak elismerve, hanem állandóan védelmezve s a szükséghez képest segítve is vannak, minthogy az államnak nemcsak nélkülözhetetlen öncélja ama vallásos élet fenntartása, melynek ápolása az egyház hatáskörébe tartozik, hanem épen az egyház leghatályosabb eszköze a valódi erkölcsi nevelésben rejlik egyik főfontosságú állami cél elérhetésének

Az állam általánosabb céljából, fogalmában rejlő souverainitásából önként következik tehát az egyház fölötti bizonyos felsőség, de a két intézmény egymásra útaltságának s az egyház fentebb ismertetett nélkülözhetetlenségének viszont szükségképi folyománya, hogy az állam az egyházat minden világi ügyben hatályosan támogassa s külső fenntartásának anyagi eszközeit megszerezhetőkké tegye.

Az egyház lényegének, keletkezési módjának s az állammal való szoros kapcsolatának fentebbi rövid vázlatában sikerült talán halvány képet adnom az egyház ama rendkívüli fontosságának, melynek érzetétől mélyen áthatva, azt a véleményt táplálom, hogy a vallásos buzgóság lényeges csökkenésének mai korszakában s a felekezetenélküliség túlkorán történt állami szabadalmazására tekintettel, kétszeresen fontos és érdemes az egyház mindennemű intézményével közelebbről és tüzetesen megismerkednünk, és az egyházi adórendszerekkel annál inkább, minthogy az adózási kérdés rendezése nemcsak nálunk kálvinistáknál, de hazánk összes felekezeteinél erélyesen folyamatba indult.

Szükségesnek tartottam továbbá az államot a fenti bevezető-sorok rendjén folytonos párhuzamba állítani az egyházzal, egyenlő fontosságuk, egynemű céljuk és különösen szoros egymásra útaltságuk kimutatása végett, főként azért, mert ismertetésem tárgya épen az a terrenuma az egyháznak, melyen legnagyobb mértékben van az állam segítségére ráútalva; az ezzel szemben támadható követelések módjának és mértékének elbírálásánál tehát az állam mivoltának ismeretére lépten-nyomon szükségünk van.

(Folytatjuk.)

Az egyházmegyéből.

Papi értekezlet Maros-Ujvártt.

Régóta hangoztatott panasz, hogy a népiskolai vallásitanításra használatban levő kézi könyvek sem pedagógiai, sem vallás-erkölcsi szempontból nem felelnek meg a kívánalomnak. Régi és általános a szük-

ségérzet, hogy ezen a hiányon multhatatlanul és minél sürgősebben segíteni kell. Már egész irodalma van az óhajtnak, de positiv eredménye vajmi kevés! Pedig nagy ideje, hogy a bőven virágzó óhajtnak valamelyes gyümölcsöt is hozzon.

A gyermek kedélyhez közelebb álló, a zsenge értelem által könnyebben felfogható, a fejlettebb vallásos köztudatnak megfelelő formában megírt kézi könyvekre van égető szükségünk, hogy már a nevelés kezdetén, a népiskolában elhínthessük a józan vallásosságunk magvait, mert csak így biztosíthatjuk a vallásos köztudatnak egészséges fejlődését, a vallás-erkölcsi összetartozandóság érzetének és a felelekezeti öntudatnak megizmosodását, különben magunk leszünk okaivá a már rég és nem ok nélkül, általános panasz tárgyát képező vallásos közöny még nagyobb mérvű elharapódzásának.

Az ezen általános szükségérzettel együtt járó köteleességérzet által indíttatva határozta el a múlt év őszén, a n. enyedi egyházmegye papi értekezlete, hogy a népiskolai vallásitanítás sikereesebbé tétele érdekében a kívánalmaknak megfelelő népiskolai vallásitanítási kézi könyvek megírására felkérte: t. *Jancsó Lajos* e. m. főjegyző, m. ujbáryi, — *Jancsó Sándor* okl. theol. tanár, n. enyedi — és *Szécsi Ferencz* okl. theol. tanár, felvinczi lelkész aait, kik a kétségkívül felette nehéz munkára készséggel vállalkozván, hivatottsággal, meleg tárgy szeretettel és nagy ügybuzgósággal igyekeztek megoldani a rájuk bízott nagy feladatot, munkálataikat az előlegesen felkért bírálók bíráló ismertetésével kapcsolatosan terjesztették a Maros-Ujbáryt f. évi május 1-én tartott papi értekezlet elébe.

Mielőtt az értekezlet lefolyását ismertetném, a mindnyájunk lelkét betöltő örömmel emlékezem meg az értekezletet megelőzőleg tartott istentiszteletéről. A templomot teljesen betöltő nagy közönség soraiban örömmel láttuk jeles világi férfiakat és a közeli környék tanító-testületének több tagját. Csupán lelkészársainkat óhajtottuk volna teljesebb számban együtt látni! A népes hallgatóság nagy érdeklődése mellett nt. Sándor János esperes-elnök aa. a szívnek teljességéből fakadó ima után, Máté 23, 19. versének ama szavai alapján: »Tanítsatok minden népeket« tartott szívhez szóló, tanulságokban gazdag beszédet, melyben classicus egyszerűséggel, megragadó közvetlenséggel tárgyalta, különösen a gyermek-nevelés szempontjából, hogy mit? és miképen? kell tanítani, világosan bebizonyítván, hogy a legnagyobb tudás is vajmi keveset ér, ha annak tartalmát, életelevenséget nem kölcsönöz a vallásosság, mely minden tudásnak forrásához vezet, s a mely Istent hozza közel az emberhez.

Az istentisztelet után a nagy közönségnek mindvégig kitartó élénk érdeklődése mellett a kincstári bányá tanácstermében folyt le maga az értekezlet, mely az elnöki megnyitó után nagy lelkesedéssel határozta el, hogy új főpásztorra, a főtiszt. Püspök úr előtt feliratilag fejezi ki üdvözlőit, majd jegyzőkönyvi köszönetet mondott szeretett elnökének a templomi szolgálat hatásos és tanulságos teljesítéseért. És ezzel áttértünk az értekezlet tulajdonképeni tárgyára.

Jancsó Lajos aa. ismertette a népiskola négy alsó osztálya számára általa írt „*U és Uj szövetségi történetek*“ anyagát, beosztását, tárgyalási módját, s egyes részletek felolvasása után Ferenc Sámuel m. décei lelkészársunk olvasta fel bíráló ismertetését, melyben kiemelve az írónak tárgya iránt való lelkesültségét, a tárgyalásban kiváló módon megnyilatkozó helyes érzékét, az egész műven végig ömlő bibliai szellemet: éles tekintettel mutat reá a mű fogyatkozásaira is. A beosztás a folytonosság rovására kissé igen széttagolja az anyagot, — a nyelvezet magasabb régiókban mozog, semhogy azt a falusi népiskola növendékei elsajátíthatnák, — helyenként túlságos a részlete-

zés, igen bő a magyarázat, helyenként fogyatékos az összefüggés, sőt az új szövetségi részben igen értékes és tanulságos részletek figyelmen kívül maradtak, minélfogva bíráló a megírásnál, kétségkívül megnyilatkozott hivatottsággal való figyelmes átdolgozást ajánlja szerzőnek, mely után teljes reménységgel tekinthet művének sikere elébe. Többeknek részletes hozzászólása után az értekezlet bíráló javaslatát magáévá tevén, az átdolgozás megbíráására és az ősi papi értekezlet elé terjesztésére 3 tagu bizottságot küldött ki.

Jancsó Sándor aának a népiskola V. VI. osztálya és a konfirmálandó növendékek számára írt „*A keresztény hit- és erkölcsstan rövid foglalatja bibliai alapon*“ című művét nt. Sándor János esperes-elnök aa. ismertette és kísérte bíráló észrevételekkel. Kiemeli a mű helyes beosztását, természetes logikai rendjét, melynek keretében a ker. hit- és erkölcsstan összes alapigazságait világosan és érthetően adja elő a nélkül, hogy túltérjedelmessé válnék. Dacára annak, hogy a Nagy P.: »Konfirmatiói kis káté«-jánál kisebb terjedelmű (215 kérdésben körülbelül csak 82—84 oldalra számítható), gazdagabb anyagot tárgyal, mint az. Irálya általában tiszta és népszerű; néhol ugyan kissé magas a falusi népiskolák V. VI. oszt. növendékeinek értelmi színvonalához képest, de némi magyarázattal mégis megérthető. Mindezen tulajdonságainál fogva a meglevő vallásitanítási kézi könyvekhez viszonyítva, a mű határozott nyereség. Azonban a figyelmes átdolgozás csak előnyére válik, mert kifejezései nem mindig szabatosak, a fogalmat nem mindig fedik; néhol többet mond, néhol kevesebbet mint a mennyi szükséges; megszokott helyes kifejezéseket szokatlan, kevésbé érthető kifejezésekkel cserél fel; itt-ott ellentétek észlelhetők; némely kérdéseknél túlságos dogmaticai szabadságot enged meg magának, s ezenkívül igen szükséges, hogy a konfirmálandó növendékekre való tekintettel szerző a művét a ref. ker. egyház keletkezésének rövid és velős ismertetésével egészítse ki. Egyes részletek meghallgatása és az ennek nyomán kifejtett érdekes eszmecsere után az értekezlet a szakavatott bírálat értelmében való átdolgozásra kérte fel szerzőt, s az újabb bírálatra szintén 3 tagu bizottságot küldött ki.

Szécsi Ferencz aa. az eddig magyar nyelven nem létező. — nagy hiányt pótolni hivatott, a nép használatára is szánt »*Iskolai biblia*« szerkesztését ugyan még teljesen be nem fejezhette, de már ez alkalommal ismertette azon módszert, melyet követ, s az értekezlet rövid időn befejezéshez jutó munkát ismertető bírálat végett a Jancsó L. aa. művének megbíráására kiküldött bizottsághoz tette át.

Végül tanácskozás tárgyává tétetett a főtiszt. püspöki szék 503. és 530. — 1898. sz. kétféle körlevele, a melyekben foglalt utasításoknak, a kitűzött czélt ugyan teljes mértékben szolgáló, de a gyakorlati kivitel szempontjából szükségesnek vélt módosítása érdekében, az egész kérdés áttétetett a legközelebbi tartandó egyházmegyei közgyűléshez, s az erre vonatkozó javaslat előkészítésével e sorok írója bízott meg.

Már késő délutánra hajlott az idő, midőn a mindnyájunkra tanulságos és élvezetes értekezlet véget ért, s testvéries együttérzéssel és emelkedett hangulatban elköltött közebed után szétoszolván, magunkkal hoztuk egy hasznosan és kellemesen eltöltött napnak emlékével együtt azon biztató reménységet, hogy a megkezdett munka nemsokára a közóhajtnak és várakozásnak is kielégítő gyümölcsöt fog teremni!

Ujbáry István,

ev. ref. pap.

A görgényi egyházmegye dalárdája.

Szomorú dolgról kell értesítenem e lap olvasóit. Nem azért regisztrálom a szomorú dolgot, hogy csak bánkodjunk a bekövetkezett sajnos eset fölött,

hanem inkább azért, hogy mások vegyenek tanulságot és ha egy s más ügyben arra hivatott emberük merül fel, igyekezzenek minél szorosabban magukhoz csatolni és állandón megtartani!

A görgényi egyházmegye kántor-tanítóiból alakult dalárda ember- emlékezet óta fennállott és a körülményekhez képest jó véleménynek örvendhetett. Évtizedek lefolyása alatt a néhai jó *Bod Sándor* vajda szentiváni lelkész bátyánk vezette azt, Bod Sándor nem volt ugyan műének-értő, de jó énekes, jó hallású és szorgalmas ember lévén, még öreg korában sem röstelte fáradni, s erejéhez mérten fentartani a tanítók dalkörét. A jó Isten nyugosztalja meg öreg bátyánkat, ki bámulatos munkakedvével és kedélyességével sok kellemes órát szerzett nekünk.

A gondviselés különös intézkedése folytán a ki-
dült jó öreg bátyánk helyét a v.-szentiváni egyházban nagytiszteletű *Benedek Árpád*, a kitünő testi és lelki tulajdonokkal felruházott ifju lelkész, a szintén kedves ember és jeles szónok váltotta fel, ki sokféle előnyös tulajdonai mellett teljesen szakképzett zene- és énekismerettel bír. A mint az egyházmegyébe lépett, azonnal a tanítói dalkör élére állott. Csakhamar kitünt, hogy a dalkör Benedek Árpádban jeles vezért nyert, ki alig pár évi működése folytán valóban meg-
lepő sikerre emelte a tanítók dalkarát!

Az egyházmegye tanácstermében tartott próbákat sokszor meghallgattuk, hol mindig nagy kedvvel szemléltük a jeles mestert, ki hegedűjével lelkében és gyönyörű bariton hangjával ajkain: egész odaadással oktatta a maga köré gyűjtött tanítókat. Lelkünk repesett örömeiben, ha elgondoltuk, hogy az általa vezetett dalkör nemsokára a hazai legkitünőbb dalárdákkal fog versenyezni és e reményünkben most keserűen kell csalódnunk!

Az egyházmegyei tanítói-értekezlet mult április 5-én gyűlést tartott, mely gyűlés meghívójának egyik pontjában, tárgysorozat rendén a dalárda *megszüntetése* állott. Már a gyűlés megtartása előtt tudakozódtunk az iránt: miért akarják tanítóink megszüntetni a dalárdát? mire azon szomorú feleletet nyertük, hogy nagytiszteletű Benedek Árpád *visszalépett* és nincs ki tovább vezesse a virágzásnak indult dalárdát. Az április 5-én megtartott tanítói gyűlésen a megszüntetés kérdése fölött élénk eszmecsere folyt s végül abban állapodtak meg, hogy most még nem szüntetik be, hanem felkérlik t Benedek Árpád urat, a dalárdát tovább vezetni, s ha nem nyerhetik meg, a görgény-vidéki állami iskolák tanítóival csatlakoznak, hogy együttes erővel csináljanak valamit. Dehát mit fognak csinálni? Azt hiszem nem sokat, mivel így sem lesz szakember, ki a dolog élére álljon!

Két év előtt az ügyek oly irányt vettek volt itt nálunk, melyek után már akkor lehetett látni, hogy a dalárda hajója zátonyra jut. Megtörtént, valóban zátonyra is jutott s hogy ki fogja kiemelni onnan, nem lehet tudni. Nem tudom, csak azt tudom, mert tapasztalom, hogy midőn valamely téren arra való alkalmas ember támad, az olyat minden áron meg kellene tartani!

Irodalom.

Temetési beszédek Irta: *Hallgató János*, felsőméri ref. lelkész. Sárospatak. Ára - korona 50 fillér.

E beszédek hangulatosak, tartalmasak, építők. Szerzőnek képei nem mindig találók ugyan, (ol 141 lap végén), mindazonáltal van gondolata, van hite és lendületes nyelvezete. E füzetet mihelyt terünk engedi, bővebben is ismertetni fogjuk, addig is határozottan ajánljuk.

* *

Utazásom a külföldön. Irta: Szeberényi Lajos Zs. ág. h. ev. lelkész, B.-csabai ev. egyházi könyvkereskedés. Ára 1 frt.

Szeberényi lapjában az »Evang. Egyh. Szemlében« »Utazásom a külföldön« czim alatt megjelent cikk-sorozatát már régóta érdeklődéssel kísérik. Magát a szemlélet nemzetiségi velleítés, theologiai ortodoxia, de tulfelől erős protestantizmus, egyháziasság, tanultság és szellemesség jellemzi. E jellemvonások nagy részben ott vannak e külön füzetben is. Mi e füzetet megvételre ajánljuk. A füzetben található és szerzőnek nem kifogástalan elvi álláspontjából folyó egyik-másik ítéletet bátran oldalt hagyhatjuk; mindazonáltal igen sok van e könyvben, a mi tanulságos, érdekes és egyházi emberekre nézve éppen többszörösen is érdekes. E könyvre, mihelyt terünk engedi, ismét visszatérünk.

* *

Adventi, Bőjti Imák és Tanítások. Incze Dániel és Herepei Gergely ev. ref. tanár és lelkész után — kiegészítve Sántha Károly ág. h. ev. lelkész eredeti imával összeállította és rövid zárímakkal ellátta *Teyér Gyula* ág. ev. ref. lelkész. II. rész. Brassó, Herz könyvnyomdája.

E könyv imái buzgók, emelkedettek, bár néhol némi keresettségől nem mentesek. A tanításokon építők. A zárímák az elmélkedésektől buzognak föl s gondolatmenetük, hangulatjuk a legtöbb esetben igen találó! Ajánljuk e könyvet lelkészeknek, tanítóknak és a világiaknak is.

Különfélék rovata.

Dr. Bartók György püspökünk f. hó 15. napján fogja esküjét O felsége kezébe letenni.

Dr. Bartók György püspökünket a kolozsvári egyházközség papi állomására meghívni s illetőleg a meghívására a szükséges előkészületeket megtenni határozta el kolozsvári presbyteriumunk a folyó hó 6. napján tartott ülésében.

A folyó évi április hó 18-án tartott egyházkerületi közgyűlés 11. jkvi szám alatt kelt határozata alapján, az 1899. évi. egyházkerületi rendes közgyűlést, Kolozsvár városába, az ev. ref. theol. fakultás dísztermébe, *folyó évi május hó 25. napjának délelőtti 9 órájára* hívom össze. Végrehajtási utasításunk 54 §-a értelmében jelzem, hogy igazgatótanácsunk kijelölése szerint, a közgyűlés főbb tárgyai a következők lesznek: 1. Egyházkerületi gyászünnepegy tartása, b. e. Szász Domokos elhunyt püspök aa. fölött. 2. Főt. dr. Bartók György püspök aa. ünnepélyes beigtatása. 3. Az ifju papok kibocsátása. 4. A. püspökválasztás foly-

tán megüresedett egyházkerületi főjegyzői állás betöltése. 5 Az igazgatótanácsi előterjesztés: a) A hetesbizottság javaslataira vonatkozólag. b) Az igazgatótanácsi titkári állás betöltésére nézve. c) Gondnokok és tanárok választása iránt. 6 Püspöki, igazgatótanácsi és tanügyi évi jelentések. *Báró Bánffy Dezső*, egyházkerületi főgondnok

Elavult racionálista és kritikai irány. E szavakkal az a „Prot. Egyh. és Isk. Lap.” illeti a mi ujonnan választott püspökünk, Dr. Bartók György theologiai álláspontját, a melynek Ballagától a *mai* Szóts Farkasig terjedő ujászületésének titkos szentlelke — Szabó Aladár. Meddőnek és erőtlennek mondja ezt az irányt, mely az egyéni hitbuzgóságot elsorvasztja. És teszi ezt a szerkesztő névjegyével ellátott egyazon cikkben, melynek későbbi soraiban így áradozik: Erdélyi hitfeleim! Dobjátok el eddigi üres jelszavaitokat, ne emlegessétek Enyed és Kolozsvár meddő ellentéteit, ne dobálazzatok a pietizmus és modernizmus üres jelszavaival stb.

Köszönjük a testvéri indulat jó tanácsát; de kérdeznünk kell a tanácsadó lapot és szerkesztőjét: mikor szándékszik e jó tanácsot maga is *gyakorolni*? Kérdeznünk kell a tudós theologiai tanárt: mikor fogja egyszer figyelmére méltatni a tudományosan megállapított különbséget a »racionálizmus« és a »modern vagy szabadelvű theologia« közt? Kérdeznünk kell a tudományos buvárt, hogy miként képzel theologiai *tudományt* historiai-kritika nélkül?

Bámulva olvassuk, hogy a mi püspökünk »egyéni hitbuzgóságát ez iskola meddősége és erőtlenségei nem sorvasztották el.« Nos hát igen; a mi püspökünk élő, munkás hittel teljes személyiség, öntudatos, *egészséges* vallásossággal teli, nem *dacára*, hanem *mért* a liberális, modern theologia meggyőződés teljes hive.

Hanem a cikkírónak mintha valami egyéb baja is volna! Ime: »Becsüljétek meg közöttetek a hit valódi apostolait s az egyházépítés hűséges munkásait...!« — »Közöttetek!« — »a hit *valódi* apostolait!« — Értjük, értjük. A budapesti »Prot. Egyh. és Isk. Lap.« most még csak a sardisi gyülekezet angyalának szavaival szólhat az erdélyinek: »Tudom a te dolgaidat, hogy mondatol élni, holott megholt vagy« és hogy »csak egy néhány ember van, kik... fehér ruhában járnak énvelem« (Jel. III. 1—6.); de szeretné minél hamarabb az efezusi gyülekezet angyalának irt levél ezen passusát küldeni az erdélyinek: »Tudom a te cselekedeteidet... és hogy megkísértetted azokat, a kik apostoloknak mondják magukat, holott nem azok és hazugoknak találtad őket« (Jel. II. 2.) — Hanem az első protestánsnak, Pál apostolnak szelleme nem halt ki még Erdélyben, a mely meg fogja tartani számunkra »az evangelium igazságát.« Reméljük, hogy nemsokára reá mutathatunk erre. y.

F. hó 28. napján történik meg az ifjú papok felavatása. Az ünnepélyes istentiszteleten *dr. Elekes Viktor*, a jeles szónok s a gyulafehérvári egyházmegye kitűnő esperese fog beszédet tartani.

Gyászhir. A zilahi ev. ref. collegium előjárósága és tanárkara szomoruan tudatja, hogy *Id. Kerekes Sándor*, a főgymnasiumnak 1849—1851-ig segéd-, 1852—1885-ig rendes, azóta nyugalmazott tanára hosszas szenvedés után f. hó 8-án, munkás életének 74 ik évében elhunyt. Temetése f. hó 10-én d. u. 4 órakor lesz. Nyugodjék békével! Áldot legyen emlékezete! Zilah, 1899. Május 8.

A kolozsvári ref. collegiumban az évről vizsgák az érettségire is készülő VIII. osztályosok osztályvizsgálataival kezdődik meg f. hó 8-án. Az iskolai évről záró ünnep június 24. d. e. 10 órakor. Szóbeli érettségi vizsgák jun. 26. 28.

A vizsgadíjakat, melyek a tanító- és óvónőképző intézetekben eddig szedettek s melyekből az

államnak úgys csak 3000 frt jövedelme volt, a közoktatásügyi miniszter megszüntette.

A középiskolai új tanterv fokozatosan lép életbe. Az új tanrend szerint 1900-ban még csak a középiskolák első osztályaiban fognak tanítani. A földrajz a természetrajztól külön választatik és a jövő tanévtől kezdve a gymn. alsóbb osztályainak is tantárgya lesz a természetrajz. Az első osztályban a latin órák egyvel kevesbednek, valamint a magyarnyelvi órák is. Így jut két tanórához a természetrajz. A realskola és gymnasium első osztályában a tantárgyak ugyanazok, csak hogy amott németnyelv, emitt pedig latinnyelv tanítatik. Az új tanterv szerint a tornászatot télen korcsolya, nyáronjáték pótolja. Csak kedvezőtlen időben mennek a tanulók a tornaterembe. (F. E. I.)

A székelyudvarhelyi evang. reform kollegium 1899. május hó 11-én, áldozó csütörtökön általában az intézet alapítói és jóltevői kiváltképpen Baczkamadarasi Kis Gergely és Kis József emlékére, az iskola nagytermében Kegyeleti ünnepélyt rendez.

A tiszántúli egyházkerület f. hó 1. napján kezdődőleg tavaszi közgyűlését tartotta meg. Kun Bertalan püspök imája után báró Vay Béla főgondnok üdvözölte a gyűlés tagjait. A püspöki jelentés után a kerületi tanács-bíróságra beérkezett szavazatok eredményéről tétetett jelentés. Az eredmény pedig az, hogy még mindig nincs Mocsáry Lajosnak utóda. Abszolút többség hiányában új, most már harmadszori szavazás vált szükségessé. A szavazás *Szent-Imrei Gyula* földbirtokos és dr. *Ballagi Géza* jogtanár között fog dönteni. A gyűlés további kiemelkedő tárgya volt a lelkész-, esperes- s püspökavatás mikénti végzésének kérdése. E kérdésben a sárospataki theol. tanári kar készített volt javaslatot. E javaslatl szemben az egyházkerületi bizottság készített egy más javaslatot. Most egy harmadik javaslat, melyet Fejes István szerkesztett, fogadtatott el. A lelkészavatásról szóló rész tárgyalásánál szavazás provokáltatott a fölszentelendő lelkészek térdeplését illetőleg. A többség a térdeplés mellett döntött. (Folytatjuk.)

Nyilvános nyugtázás Bodor Géza alcsernátoni lelkész a Szeretetház javára a volt püspöki titkárok által »Koszoru-megváltás« czímen létesített alaphoz 25 frtal járult. Beszolgáltattam a központi pénztárba. Dr. Deési Pál M.-N.-Zsomborról a néhai püspök mellszobrára 1 frtot küldött, mely az e czélra eddigelő gyűlt összeghez csatoltatott. Kolozsvárt, 1899 május 9-én. Molnár Lőrincz ev. ref. lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

R. A. Igyekszünk minél előbb sorát ejteni

K. L. Historiai cikkekkkel bőven el vagyunk látva ugyan, mindazonáltal e cikket is közölni fogjuk. Csak türelmet kérünk.

Hivatalos rész.

1466—1899.

FELHÍVÁS

valamennyi nt Esperes aához, a collegiumok m. t. Előjáróságaihoz és a püspöki vizsgálat alatt álló egyházak tt. Tanácsához.

Atyafiságos tisztelettel közöljük a czímben jelzett hatóságokkal, hogy erdélyi ev. ref. egyházkerületünk igazgatótanácsa, alólírott napon tartott ülésében, határozatilag kimondotta, hogy néhai nagyérdemű püspökünk: b. e. főt. és mélt. Szász Domokos aa. emlékezetére, a folyó évi május hó 25-dikére összehívott egyházkerületi közgyűlés első napján, egyházkerületi gyászünnepélyt rendez; de emellett föltétlenül szükségesnek tartja, hogy a kerületi gyászünnepély után, az

egyházmegyék, kollégiumok és népesebb egyházaink is tartsanak ily gyászünnepélyeket, a néhai püspök aa. elhalálózásával egyházkerületünk minden tagját oly fájdalmasan ért veszteség külső kifejezésül.

Fölkérjük ennél fogva a czímben jelzett hatóságokat, hogy a kerületi közgyűlést követő időben, alkalmas helyen és módon, néhai Szász Domokos püspök aa. emlékezetére, egyházmegyei kollegiumi, illetve (a püsp. vizsgálat alatt álló és más népesebb egyházakban) egyházközségi gyászünnepélyeket rendezni sziveskedjenek.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1899. április hó 19-én tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

Dr. Kádár János,
h. titkár.

1562—1899. KÖRÖZVÉNY,

valamennyi ev. ref. egyházmegye Nt. esperesének, valamennyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség t. t. tanácsának.

Felhívjuk Ntiszteletet, (a tt. egyháztanácsot), tegyen jelentést f. hó 25-ig arról, hogy a felügyelete alatt álló egy-tanítós osztatlan, vagy több-tanítós osztott felekezeti népiskolák mellől hányból hiányzott a törvényszabta 5-ik és 6-ik évfolyam és hány népiskola mellett nem volt a 13—15 éves tankötelesek számára ismétlő iskola?

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvártt, 1899. május hó 8-án tartott üléséből.

Dr. Török István,
h. tanügyi előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

PÁLYÁZAT TORNATANÁRI ÁLLÁSRA.

A sepsi-szent-györgyi ev. ref. Székely Mikó kollegium főgymnásiumánál rendes tornatanári állásra pályázat hirdetik.

Évi javadalma 800 frt fizetés, 5 izben folyósítandó 100 frt ötödéves szolgálati korpótlék, 200 frt lakáspénz; a szolgálati korpótlékek kiutalásánál a más középiskoláknál rendes tanári minőségben töltött szolgálati évek 10 év keretén belül beszámíthatók lesznek.

A hirdetett tanszékre kinevezés az állami segélyezés ügyében kötött szerződés értelmében a vall. és közokt. m. kir. miniszterium jogkörébe tartozik.

Pályázni óhajtók felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettségüket, eddigi szolgálataikat védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s a nagyméltóságu vall. és közokt. m. kir. miniszter urhoz címzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó kollegium előljáróságához 1899. év június hó 6-ig nyujtsák be.

Csak ev. ref. vallásu pályázók folyamodványai vétetnek figyelembe. A kinevezett tanár állásában egy évi sikeres működés után a felekezeti főhatóság ajánlatára minden további pályázat kizárásával véglegesítetik, a mikor is kötelezett tagja lesz az 1894. évi XXVII. t.-cz. értelmében létesített nyugdíjintézetnek.

A kinevezett tanár állását 1899. szept. hó 1-jén tartozik elfoglalni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától.

Dr. Török István,
h. t. e.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

1647—1899.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi ev. ref. collégium m. t. Elöljáróságának.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltósága folyó év május hó 1 én 28,044 szám alatt kelt leiratával tudatja, hogy a folyó tanév nagy szünidejének július havában, Budapesten, művészettörténeti előadásokat tartat. A leiratot alább egész terjedelmében közölvén, fölkérjük a m. t. Elöljáróságot, méltassa becses figyelmére s a vállalkozó tanár aát. lehetőleg részesítse anyagi támogatásban is, hogy az érdekes és tanulságos előadásokat hallgathassa.

»Középiskolai tanárainknak mindinkább örvendesen nyilvánul abbéli törekvésük támogatásában, hogy tudások és ismereteik gyarapítására a tudományok terén folyton észlelhető haladást és vívmányokat figyelemmel kísérik, fontos szolgálatot vannak hivatva teljesíteni az általam évenként középiskolai tanárok részére rendezett szünidei tanfolyamok.

Mint ismeretes, ezen, kiváló szaktudósok által vezetett, tanfolyamok célja az erre jelentkező és felvett középiskolai tanároknak ez úton is módot nyujtani arra, hogy szaktudásuk színvonala emelkedjék és ezt úgy önművelésük, mint a rájuk bizott növendékek javára értékesítsék

A folyó tanév nagy szünidejének július hónapjában művészettörténeti előadások tartását határoztam el, a mely előadások az építészet, festészet és szobrászat történetére fognak kiterjedni.

Részt vehetnek e tanfolyamon középiskolai tanárok, számszerint legfeljebb huszan, első sorban történészek, másodsorban classica-philologusok és modern nyelvészek. A felvételért hozzám intézendő kérvényeiket közvetlen előljáróságuk útján folyó évi június hó 1-ig kell benyujtani. Az állami szolgálatban levő vidéki tanárok 50 frt segélyben fognak részesülni.

A tanfolyam folyó évi július hó 3-án veszi kezdetét. Az építészet és szobrászattörténeti előadások az egyetem bölcsészeti karán, az ottani művészettörténeti gyűjtemény felhasználásával fognak megtartatni, a festészettörténeti előadások az Országos Képtárban.

A tanfolyam vezetése Pasteiner Gyula dr. egyetemi nyilvános rendes tanárt kértem fel, illetve biztam meg.

Kolozsvártt, 1899. május 6 án.

Dr. Török István,
h. tanügyi-előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

MEGHÍVÓ

A sepsii ev. ref. egyházmegye papi értekezletének tavaszi rendes közgyűlését Sepsii Szent-Györgyön, a Székely Mikó-kollegium szokott helyiségében — 1899 évi május hó 18-án d. e. 9 órára tűzöm ki, melyre tiszteletes pályatársaimat és az érdeklődő közönséget, tisztelettel meghívom.

1. Elnöki megnyitó; 2. a templomban, Zsigmond Ferencz vezetése alatt álló egyházi énekkarunk közreműködésével: imát mond Takács Károly kökösi ref. lelkész; egyházi beszédet tart: Józsa Sándor erösi ref. lelkész, egyh. főjegyző; felolvasást tart: tiszt. Szabó Jenő illyefalvi ref. lelkész aa; 3. pénz- és könyvtáros aainak jelentése; 4. Inditványok.

Értekezlet végével — ha az egyházmegye közgyűlése ezen időig másképp nem intézkedik? — a küszöbön álló generalis főjegyző választás érdekében paptársaink s az általuk képviselt egyházak közhangulatát meghallgatni rövid eszmecsere.

Sepsii-Szent-Györgyön, 1899. május 4-én.

Révay Pál,
ért. elnök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Vegyetek Szent-Lelket!

„Én pedig kérem az Atyát és más vigasztalót
ád néktek, hogy veletek maradjon mindörökké” —
mondá a tanítványaitól búcsuzó Üdvözítő. Az ő
egész működése e földön vigasztalás volt. Vigasztal-
lása a szegény, beteg szíveknek, a bűn terhelte lel-
keknek s a fájdalom, a megpróbáltatás, avagy a
kisértések sújtotta embereknek. Mennyi vigasztalást
nyert tőle az ingadozó Péter, a kételkedő Tamás,
a hirtelen lobbanékony János, a nagyravágyó Ja-
kab, s az emberektől lenézett Máté, a vámszedő.
És íme most elmegy tőlük az, a kitől annyi vi-
gasztalást vettek és ők itt maradnak egy ellenséges
világ közepette, elbocsátva, mint juhok a farkasok
közé. Mi lesz velük?!

„Ne háborodjék meg a ti szívetek és ne ret-
tegjen.” „Nem hagylak titeket árvakul, megtérek
hozzátok.”

Íme az, a ki szeretetnek kötelével vonta ma-
gához tanítványait, s a szeretet nagy parancsolatát
bizza rájuk örökre, nem hagyja őket magukra ag-
godalmaikkal, kételyeikkel, fájó, leverő érzéseikkel,
hanem más vigasztalót ígér. Erőt, a melytől nem
félni, nem rettegni kell, hanem a mely után a
megszomorodott szív vágyva kívánczik; Szent-
Lelket, a mely örökké velük maradjon és bizony-
ságot tegyen arról, hogy az Isten csupa kegyelem,
merő könyörület, végtelen irgalom és örök szeretet.

Az Úr ígéretei pedig igazak és Ámenek. Nem
ember ő, hogy változás volna ő benne, vagy a
változásnak árnyéka. Amaz első pünköszt az ígér-
et beteljesedése.

De a mi ígértetett az atyáknak, abból az
örökségből a fiak és a késő unokák sincsenek kizár-
va. „A más vigasztaló mindörökké veletek ma-
rad.” Ez az örömhír hangzik felénk is. Kibocsátja
az Úr az ő Lelkét és megél minden test. Mint
a miképen a teremtés hajnalán az Úrnak Lelke
lebegett a mélység felett, most is az ő Lelke élteti

az egész világot. Az ő Lelke érintésétől dobog fel
ma is a szív, termékenyül meg az agy, nyer szár-
nyakat a lélek, ég felé vonzó vágyakat az érzés,
egymáshoz fűző kapcsolatokat a szeretet, táplálékot,
hegyeket mozgató erőt a hit és lát megnyilatkozott
egeket a mennybe néző reménység. Ezerszeresen ál-
dottak, a kik veszik a Léleknek ez ajándékát, égi
kincset hordozván töredékeny föld-edényben! A kik
ismerik ezt a gyöngéd, hű, örökké velünk levő vigasz-
talót, a kik örömmel tapasztalják, hogy ha e föl-
dön minden elhagyott is, ez híven mellettünk áll
azok értik meg igazán Jézusnak azt a nagy szere-
tetét, e szeretetnek kimeríthetetlen mélységét, a mely-
lyel biztat, felel „Ne háborodjék meg a ti szí-
vetek!”

»Istennek Lelkét meg ne oltátok!« Tápláljá-
tok azt Istennek minden ígéjével, mely az ő szá-
jából származik; mert az Úrnak Lelke tízszlop-
ként, világot meggyőző erőként az ő ígéjében nyil-
vánul. Ez vezet keresztül a világon a menny ka-
pujáig, ez tölti meg a szívet a hit ragyogó világá-
val, töri meg a mulandóság és enyészet hatalmát
és tárja fel amaz égi hajlékokat, a hova Üdvözi-
tőnk elment, hogy megkészítse a helyet az övéi
számára. Minden elmulik, csak az Istennek beszéde
marad meg mind örökké.

Ennek az ígének hirdetésére bocsátjuk ki theo-
logiai fakultásunk növendékét, — — urat, a mi
kedves tanítványunkat azzal az áldás kívánással,
hogy legyen áldott az ő kimenetele és bejövetele,
minden szent dolgokban való forgolódása, hogy
senki meg nem vetvén az ő ifjúságát, legyen példa
a beszédben, a nyájaskodásban, a szeretetben, a
lélekben, a hitben, a tisztaságban (I. Tím. IV: 12).
De legyenek áldottak az Úrnak Lelkétől a hivek
is mind az időben, mind az örökkévalóságban!
Úgy legyen!

Kenessey Béla.
theol. igazgató.

A törvény.

Nagytiszteletű Szerkesztő Ur!

Kedves Barátom!

Abba a vitába, mely becses lapod hasábjain egyházkerületünk »Utasítás«-a 135. § a körül s ezzel azon kérdés felett, hogy »Ki választható egyházkerületi közjegyzővé?« — megindult, mondhatom, nem szívesen szólok bele.

Már az első cikk, — nem mondom, hogy azzal a célzattal iratott, de napi lapokban és különnyomatokban úgy használtatott fel, hogy pártjellege immár nem tagadható. Ilyenné tette, a különben tudományos apparátussal megírt cikket különösen az a körülmény, hogy a mint első soraiban maga elárulja, létrejövételét a választási küzdelem egyik hullámvetésének köszöni.

Nem szívesen szólok, nem a pártküzdelemtől való félelemből, hanem azért, mert az előhaladott választási küzdelemben, különösen most, a midőn a sok jelölt között egyik éppen a mi theol. igazgatónk, a kinek megválasztása csak a 135. §. nem szó szerinti értelmezése mellett volna lehetséges, eljárásom könnyen félremagyarázhatóknak.

Ha mégis szólok, teszem ezt azon kötelesség tudatában, hogy a törvény védelmére szót kell emelnie mindenkinek, a ki tudja, hogy mekkora kincset birunk a törvény szentségében és sérthetetlenségében; a ki tudja, hogy a közéletben egyedüli mentsvár a pártok háborgásai közt — a törvény. Lehetnek túlélt, helytelenül szövegezett, rosszul megalkotott törvények, lehetnek benne égre kiáltó igazságtalanságok, de a törvény törvény marad, míg hatálya fennáll s a feladat nem az, hogy bármely magyarázattal megkerüljük, hanem hogy törvényes formák közt megváltoztassuk.

Igy állunk az »Utasítás« 135-ik §-ával is, a mely félre nem érhető világossággal mondja, hogy »az egyházkerületi közjegyzőt az egyházkerületi közgyűlés az egyházkerület *szolgálattevő lelkipásztora*i közül választja. E törvényről mondott ítéletedet minden szavában aláírom, de másfelől veled együtt megtartását is kívánom — mindaddig, a míg törvény, a míg megváltoztatva nincs. Hogy nekünk, theologiai tanároknak ebből indokolatlan és jogtalan hátrátételünk, jogcsorbulásunk foly: ez kétségkívül baj, igazságtalanság, de nem elég ok arra, hogy a törvény szavait eredeti értelmükből kiforgatván, megingatni segítsük a törvény tisztelétét.

Azt tennők pedig, ha a »lelkipásztor« kifejezésnek olyan értelmet akarnánk adni, a milyennel soha sem bírt s a melybe a theol. tanárok is befoglaltassanak. A szó értelmét a köztudat és közhasználat adja meg s bár az élet folytonos alakulásai folytán különböző árnyalatokat teremt, olyant még nem produkált, a mely a theologiai tanárt a lelkipásztorral azonosítsa.

Már Kálvin (Inst. IV. 3.) megkülönbözteti az egyházi férfiak között a »pásztorokat« és a »doktorokat« s így folytatja: »állítom pedig, hogy e kettő között *különbség* van, az t. i. hogy a doctorok (tanítók, tanárok) a bűnbánati fenytékben, a szákramentumok kiszolgáltatásában, a feddéseken és intésekben nem

előjárók és nem foglalatosok, hanem csak az Irásnak magyarázásában, hogy az igaz és egészséges tudomány a hívők között megtartassék. A pásztori tiszt pedig ezeket is magában foglalja. Egyházi törvényeink is, úgy a Zsinatiak, mint a kerületünkéi, úgy a régiék mint a hatályban lévők, mindig fenntartják e különbséget s habár a folyton tartó nyelvújítás produkált is olyan kifejezéseket, a melyeknek közhasználatára ingadozó, a milyen például a rosszul gyártott »lelkész«, azért a »lelkipásztor« pap — lelkész, gyakorló lelkész és a »tanár« közt a különbséget mindig megtette. Ha együtt akarta említeni őket, a »világival« szemben használta az »egyházi« kifejezést vagy ezt: »papi jellegű«, »lelkész jellegű«, vagy »lelkészi minősítésű«, mint pld az 1894-iki zsinati törvény 488. §-a, mely a theol. tanároktól azt követeli, hogy »rendes lelkészi *minősítésüknek* kell lenni«, de nem azt, hogy »lelkészeknek« vagy »lelkipásztoroknak« kell lenniök. A »minősítésre«, »jellegre« nézve a »lelkipásztor« és »tanár« lehet azonos, sőt a theol. tanárnál éppen azonosnak kell lennie, de az *állás*, a *status*, az *életpálya* — különböző; a mint-hogy a Zsin. törvény 114. §-a nyilván megteszi e különbséget az »életpálya« tekintetében, midőn azt mondja: »Lelkészek, kik *más* életpályára léptek, kivéve (már t. i. a más életpályák közül) a tanárit. Már pedig a közhasználati nyelv az embereket nem a diplomájuk után nevezi — a mit gyakran nem is ismerünk, hanem az életpálya után mondja az egyiket »lelkipásztornak«, »papnak«, »lelkésznek«, a másikat pedig »tanár«-nak, ezt theologianak vagy hittanárnak, amazt meg gimnáziuminak vagy középiskolainak. A Zsin. törv. 189. §-a is úgy szól, hogy a rendes lelkészek és tanárok, helyettes és segédlelkészek minősítése nyilván tartandó.«

Nem csak az áll pedig, hogy a közhasználati nyelv, a mi szerint a törvény kifejezései értelmezendők, határozott különbséget tesz a »tanár« — akár theol. tanár — és a »lelkipásztor«, »pap«, »lelkész« között, de áll az is, hogy a *tételes törvény* egyenesen *terminologiai* különbséggel használja őket. Ott van pld. az »Utasítás« 110, 114, 124. §-a, a mely az egyházmegyei jegyző, ügyész, esperes választásáról szól s mindenütt »szolgálattevő papot«, »érdemesebb papjait«, »lelkipásztorait« említi a választhatóságnál s vajjon ki fogja erre mondani, hogy theol. tanárok is választhatók?! De a terminologia szabatosága bizonyosságára ott van akár a Zsin. törv. 176. §-a, akár az »Utasítás« 159. §-a, bizonyosságául annak, hogy a törvény a »lelkipásztorok«-tól megkülönbözteti a theologiai vagy hittanárokat, a midőn az első helyen így szól: ... a püspök. felavatott lelkészek *és* lelkészi oklevéllel bíró rendes theologiai tanárok közül« választatik; a másodikon pedig így: ... felszentelt lelkipásztorok *vagy* felszentelt hittanárok közül...« Mért nem elégszik meg itt a törvény egyszerűen a »felszentelt lelkipásztor« kifejezéssel, ha abban a »felszentelt hittanárok« is benne foglaltatnak és mért teszi oda oly határozottan azt az »és«-t, azt a »vagy«-ot? Bizonyára azért, mert más dolognak tartja a »lelkipásztor«-t és másnak a »hittanár«-t. És már most az »Utasítás«-nak a püspökről szóló 159. §-a mellé állítva a közjegyzőről és közügyigazgatóról szóló 135, illetőleg 139 §§-ait, a hol csupán

a »szolgálattevő *lelkipásztor*«, illetőleg »szolgálattevő *pap*« említették: nem joggal mondjuk-e, hogy ha a »felszentelt hittanárokat ezekre a tisztségekre akarták volna kvalifikálni, akkor a megfelelő szakasznál is megemlítették volna? — Ámde Pokoly kollegánk erre azt feleli, hogy »a dolog éppen nem úgy áll. Hát hogy? Feleli: »a felszentelt lelkipásztor és szolgálattevő lelkipásztor nem egyjelentésű és a kifejezésekben az egész kodifikáció ingatag« — De kérem, ha a theol. tanár benne foglaltatik a »lelkipásztor« kifejezésben: mért kellett az első mellé külön oda tenni, mikor a theol. tanár is — legalább kerületünkben — „felszentelt“? — s mért maradhatott ki a másodikból — az ő felfogása szerint, a kizárás következménye nélkül, ha, a mint van, az elsőben azért áll ott, mert más dolgot jelent? De ne kinlódjunk! Valljuk meg, hogy itt nem a »felszentelt«-ben és a »szolgálattevő«-n, hanem a »lelkipásztor« és „hittanár“ kifejezések használatán fordul meg a dolog. A mi pedig az egész kodifikációnak a kifejezésekben való ingatagságát“ illeti: arra nézve most csak az a kérdés: *ezeknek* a kifejezéseknek használatában ingatag-e? S erre határozottan azt kell felelnünk: nem; hanem egész határozott és világos. De egy kicsit csavaros és ingatag a Pokoly kollega cikke három utolsó kikezdésének bizonyítási menete és kifejezés használata. Pl. a midőn azt állítja, hogy a hittanár felszentelt lelkipásztor kell, hogy legyen (tudvalevőleg: »felszentelt tanár«); vagy »hittanár annyira lelkipásztor, lelkészi jellegű egyén« (tudvalevőleg igenis: »lelkészjellegű«, „egyházi“ de nem a lelkipásztor.)

Hanem hagyjuk ezeket, s ne magyarázzuk a világosan szóló törvényeket, mert a törvény ha ma korlát, holnap oltalom s a lelkészjellegű vagy felszentelt tanárok nem gondolom, hogy megörvendenének annak, hogy ha akár pl. valamely papi funkció végzéséből kerekedett fegyelmi ügyük az egyházmegyei bírósághoz utaltatnék azon a címen, mert ők is „lelkészek“, »lelkipásztorok.« Legyen szent és sértheetlen nekünk a törvény s pillanatnyi látszólagos elényükért ne bocsásuk *áruba*, ne áldozzuk fel legféltettebb kincsünket — a törvényt!

Nagy Károly,
theol. tanár.

Az erdélyi püspök.

Schlauch nagyváradai biboros a vegyes házasságból származó gyermekek kérdésében álláspontját e szavakkal jelezte »erkölcsi tényezőkben az egyensúly nem a számarányban, hanem a jogelosztásban van. Ha a gyengébb oly arányban és oly terjedelemben gyakorol jogokat, mint az erős és ha e joggyakorlatot a törvény védi: akkor az állam megtette azt, a mit a jogvédelem tekintetében megtenni köteles.«

Wlassich vallás- és közokt. miniszter úr ő nagyméltósága gróf Majláth róm. kath. püspököt eredetileg erdélyi püspöki méltóságra emelte. E törvénytelen és jogtalan rendeletével szabad utat engedett a pápista propaganda törekvéseinek, megtagadta a vallásfelekezetek közötti jog-egyenlőséget s mindnyá-

junkat kiszolgáltattott az erdélyi püspöknek. Halljuk az országházában, látjuk Debreczenben, Sárospatakon, Kolozsvárt, mindenütt az egész országban a pápismus hangját, törekvéseit, az egyedül üdvezítő egyház viselt dolgait; tudjuk, hogy mindenütt uralkodni akar és a hol nem uralkodhatik kénye-kedve szerint, ott elnyomottnak tekinti magát; a vallásfelekezetek közötti jog-egyenlőséget el nem ismeri s ha az államhatalom megkíséríti annak érvényesítését, ellenszegül, a martíromság lázával inficiálja a népeket. Az újabb keletű concordatumokban, nem véve ki XIII. Leo pápa pásztor leveleit sem, a scholasticizmus életrehívásában tervszerűen domborodik ki azon törekvés, hogy a kánoni jog szabad gyakorlatát az emberiség leigázására újból elérjék; az eltörölt és érvényben levő jogoknak kétértelmű vegyületében a régi borzasztó eretnektörvények mozognak.

Wlassich miniszter úr rendelete szabad mozgást engedett az eretnek-törvényeknek; azok ellenünk, protestansok ellen készültek, mert mi az egyedül üdvezítő egyház felfogása szerint eretnekek, isten kegyelméből kizártak vagyunk, kiket megváltani, a kegyelem székéhez visszavezetni a hierarchia feladatának tekinti. Talán éppen erre szemelte ki az »erdélyi püspököt?« Nem kérünk belőle.

E feladat teljesítésére kezdetnek elég a cím, mert az is sajátsága a róm. cath. propagandának hogy ha megnyerte a címet, azután kierőszakolja a címmel kapcsolatos jogokat, sőt ha ilyeket nem talál, elég élelmes jogokat kreálni. Az »erdélyi püspök« elnevezésnek s az ezzel járó jogoknak abban az időben volt értelme, mikor Erdélyben csak egy püspök a róm. kath. volt. De miután a reformatio Erdélyben is megerősödött az 1556 évi erdélyi országgyűlés az »erdélyi püspöki« állást nem annyira vallás, mint politikai okokból eltörölte, itt másfél század alatt nem volt róm. cath. püspök. VI-ik Károly császár 1716-ban állította vissza az erdélyi róm. cath. püspökséget; az első cath. püspök 1716-ban vonult be Gyulafejevárra; az erdélyi országos rendek a szebeni országgyűlésen 1743-ban (1744. évi 7-ik cz.) foglalkoznak az erdélyi róm. cath. püspökség visszaállításával; de mint erdélyi püspököt nem ismerik el; az 1751. 1. t.-cz határozottan »episcopus romano catholicus transilvaniensis« emlit — 1838. évi jan. 12-én tartott ülésükben az erdélyi rendek, mint sérelmet hozzák fel, hogy a róm. cath. püspök nem a törvényes »episcopus róm. cath. transilvaniensis« címet használja, hanem egyszerűen »episcopus transilvaniensis.« Szóval az erdélyi országos rendek erdélyi püspököt nem ismernek, a kit ismernek, az erdélyi róm. cath. püspök. Ez a kettő pedig nagyon is két különböző dolog.

A kettőből egyet csinált 1854-ben az absolutizmus, ezt sem a maga iniciatívájára, hanem Hajnald Lajos akkori róm. cath. püspök kérelmére. Említett év jul. 26-án említett püspök terjedelmes memorandum felfejtve a cath. püspök nagy jelentőségét, befolyását az államban, azt kérte a kultus minisztertől, hogy miután neki kötelessége minden püspöki jogainak érvényesítése; s miután Erdélyben egyetlen püspök sincs — rendelje el, hogy a róm. cath. püspök elnevezés helyett, az »erdélyi püspök« címet használhassa

Az abszolútizmus kultus minisztere 1854. október 24-én rendelte el, hogy miután az erdélyi róm. kath. egyház a püspökség alapítása óta mindig viselte az „episcopus transilvanienis” címet, az megilleti Hajnald Lajos püspököt is, ki, mint elődei a pápai bullákban „erdélyi püspöknek” neveztetett ki. A hivatalok ehez tartásuk magukat. Hasztalan hivatkozott az erdélyi helytartó tanács, hogy az erdélyi törvény kizárólag csak „erdélyi róm. cath. püspököt” — nem pedig „erdélyi püspököt” ismer — a rendelet megmaradt. Úgy tudom, hogy Hajnald püspök és utóda Leonhard sokkal jobb magyarok, törvénytisztelőbbek s a mellett sokkal jobban tisztelték a vallásfelekezetek közötti békét és egyetértést, minthogy a törvény ellenes és ellenszenves »erdélyi püspök» címet használták volna.

Wlassich tehát reá lépett a törvénytelenység és jogtalanság ösvényére, szabad utat nyitott a cath. propaganda törekvéseinek, az abszolút korszak tényét szentesíti. Jó lesz eszünkbe tartani az ily dolgokat, hogy lépre ne menjünk; a papi fizetések kiegészítése, iskolák államosítása, gimnasiumok subvenciója és több hangzatos kijelentések meg ne kábítsanak. Azok a Bethlenek, Bánffiak, Telekiek, Wesselényiek, kiknek ősei a nehéz megpróbáltatások éveiben megőrizték a vallásfelekezetek egyenjoguságát, kik közül némelyek maguk is keservesen érezték a róm. cath. egyház üldözéseit — a derék magyar kálvinista köznemesség, az oly kis országgyűléssel vetekedő egyházkerületi közgyűlés, a szegény, nyomorban selymődő kálvinista papság, maga a hívő köznép — mindnyájan, egyenként és összesen érdekelve vannak; együttesen, egy akarattal protestálni e törvénytelen rendelet ellen — mindnyájunknak elengedhetetlen kötelessége. Mi kalvinisták Erdélyben többen vagyunk, mint a pápisták — jogunk van kívánni, hogy a mint Schlauch mondja: »az erkölcsi tényezőkben az egyensúly a jog egyforma elosztásába helyeztessék. Legyen róm. cath. püspök, mint van reformatus, lutheranus, unitárius püspök s egyik ne akarjon több lenni, mint a másik.«

Horváth István,

ev. ref. pap.

A hegyi beszéd tárgyalása a középiskolák alsó és a népiskolák megfelelő osztályaiban.

I. RÉSZ.

a) **A boldogságok.**

(Folytatás.)

(6. v.) A szelid és alázatos szívű ember, a ki az Isteni szeretet látogatásait is zugolódás nélkül, béketűrőssel fogadja; saját benső tapasztalataiból meggyőződött arról, hogy az emberre nézve nincs értékebb kincs, mint a lélek nyugalma, az Istennel való békesség; nem vágyik tehát sem földi gazdagságra, sem külső, világi fényre és hírnévre, hanem — mint az éhező szegény a tápláló falat kenyérért s a szomjuságát csillapítani nem tudó az üdítő ital után — úgy sóvárog a mennyei kenyérért és az örök élet vizéért:

a bűnbocsánatért, a megigazulásért, az Istenhez való hasonlóságért. Ezen Istenes élet után, vagy jobban mondva, Istenhez való vágyakozás, melyet a zsoltár-író e szavakkal fejez ki: »Mint a tikkadt szarvas a patak vizére, lelkem úgy vágyódik te hozzád, Istenem; szomjuhozik lelkem az élő Istenre, vajjon mikor jutok Isten színe elé?« — ez a vágy igazi alapja, kimeríthetetlen forrása a boldogságnak, azért mondja Jézus „Boldogok, a kik éheznek és szomjuhozók a megigazulást,” mert az ilyenek — folytatja tovább — »megelégtetnek, jól tartatnak,« azaz: éhségük és szomjuságuk lecsillapíttatik, s ha itt testi és lelki szükségét szenvednek is, Isten országában ennek kincseivel elhalmoztatnak szükségükért dúsan kárpótolva lesznek; földi szegénységüket ott gazdagság váltja fel.)*

7. v.) Ha a lélek éhsége és szomjuhája, az istenhez való vágy lecsillapult: az embernek nem szabad felednie, hogy ezt nem önmagának köszönheti, hogy nem ő tette magát igazzá, hanem Isten, a kinek irgalma és kegyelme kifogyhatatlan, Isten irgalmasságát és kegyelmét pedig mi nem viszonzhatjuk, nem hálálhatjuk meg méltóbban, mintha mi is irgalmasok, köngörületesek vagyunk embertársainkkal szemben. (L. a könyörtelen szolgáról szóló példázatot.) Isten szeretetének ily módon való viszonzása újabb forrása ránk nézve a boldogságnak, azért mondja az Idvezítő: „Boldogok az irgalmasok (a könyörületes szívűek)«!

Hogy mikép kell az irgalmasságot gyakorolnunk, meg van írva Lukácsnál (VI. 36–39): »*Ne ítéljetelek*« (azaz: ne mondjatok bűnös embertársaitokról tulszigorú, szörszálhasogató, kevély ítéletet), — »*ne kárhoztassatok*« (ne tagadjátok meg tőlük a megjobbulás lehetőségét, ne tartsátok oly rosszaknak, mintha a megtérés útja el lenne zárva előttük), — »*megbocsássatok*« (ne fizessétek vissza a gonoszt gonosszal, hanem igyekezzetek a szenvedett sérelmet elfeledni), — »*adjatok*« (azaz: nyujtsatok embertársaitoknak a jóra segédkezet, támogassátok őket, segítsetek rajtuk arannyal, ezüsttel vagy résztvevő, vigasztaló szavakkal, csak részvétlenek ne legyetek. V. ö. Mt 5, 38–42. Luk. 10, 25–37)

„Boldogok az irgalmasok«, vagyis, a kik embertársaik iránt ilyen igaz keresztyéni szeretettel viseltetnek, »mert ők irgalmasságot nyerne« — és pedig nemcsak Istennél, hanem az embereknél is, mert a ki felebarátaival szemben könyörületet tanusít, az bizony számíthat arra, hogy alkalomadtán iránta is olyan engedékenyek, bocsánatra készek és könyörületesek lesznek, mint a milyen engedékeny, bocsánatra kész és könyörületes szívű volt ő mások irányában.

(8. v.) Minél önzetlenebbül gyakoroljuk a könyörülő szeretetet, s minél inkább áthatja szívünket ez a szeretet: annál tisztább lesz a szív az önző és nemtelen indulatoktól, a gyűlölségtől, kárörömtől, irigységtől, bosszuvágytól és kevélységtől, következésképp annál nagyobb és zavartalanabb az a boldogság, mely részünkre jut. Mert a valódi boldogság alapföltétele, életető levegője: a szív tisztasága, a vágyak és értelemek megszentelődése. Ilyen értelemben mondja Idvezítőnk: »Boldogok a *tiszta szívűek* (a kiknek minden vágya

*) Berde S. »Jézus vallása« 72. l.

a mennyei dolgokra, istenországa javaira irányul s a kik ellenszenvvel fordulnak el az alacsony, önző ki vánalmaktól), »mert ők *meglátják Istent*«, azaz mi-ként szemeink előtt a külső világ, a természet szépsége és gazdagsága, — a tiszta szív előtt akként tárul fel istennek országa, az az örökkévaló világ, a hol a mennyei atya akarata uralkodik; a melyben mindnyájan fiak, örökösök, testvérek vagyunk; a melyben istent lelki szemeinkkel látjuk, s a melyben az irgalom a szerető megbocsátás és soha ki nem apadó vigasztalás forrásai fakadnak fel. Minél gonoszabb a szív, annál távolabb van istenországától, s viszont minél tisztább szivünk az önző vágyaktól: annál közelebb van hozzánk isten, annál szilárdabb a benne való bizodalom, annál boldogítóbb az istenfiúság érzete. A tiszta szív: istennek székhelye.

(Folytatjuk.)

Egyházi adórendszer Magyarországon.

Irtá: *Kádár János dr.*

(Folytatás.)

I.

2. Az egyházi adó célja és keletkezése.

Az egyháznak, mint a közös istentisztelet gyakorlására és a vallásos eszmék fenntartására és terjesztésére alakult külső társaságnak, vagyoni eszközökre is van szüksége céljainak elérhetése végett.

Az emberiség életének gyermekkorában külön egyházak alakulásáról szó sem lehetett, mert hisz abban a korban a magasabb életalakítás föltétlen szükségét képező társas viszonyok ismeretlenek voltak, s így vallásos szükségletét minden egyes egyén külön-külön elégíté ki, vagy a mennyeiben azt később nagyobb társaságban is tevő: külön társasági szükséglet föl nem merült.

Az ókori népek egyházi életében sem találunk nyomára valamely külön egyházi vagyon, vagy egyházi adó létezésének, mert az antik államokban tulajdonképpen állam és egyház egy vala s az egyházi szükségletek állami szükségletet képeztek, az állam által fedeztettek.

A külön egyházi adó szerepe és jelentősége tulajdonképpen a keresztyénséggel kezdődik s épen a keresztyénség üldözött és elnyomott volta képezte a leg-hathatósabb indokot külön egyházi vagyon szerzésére, mert ha Krisztus tanai mindjárt kezdetben a római államhatalom részéről elfogadtattak volna: bizonyára az egyházi szükségletek is teljes mértékben az állam által fedeztettek volna.

A keresztyénség első századaiban azonban rendszeres egyházi adó nem létezett. Az egyházi viszonyok egyszerűsége, az általános papság eszméje mellett alig voltak az egyháznak szükségletei, a mik pedig voltak, azoknak fedezésére a hívek buzgósa bőséges ajándékokat halmozott össze. Csak később, midőn az egyházak élére állott buzgóbb és képzetesebb egyháztagek egész élethivatásukká tették az egyházi szolgálatot;

csak midőn a kezdetben önként vállalkozó, vagy a nép által elhívott hívek önálló papirenddé fejlődtek, állott elő sürgős szüksége az egyházi vagyon szerzésének, hogy annak jövedelméből, a szorosán istentiszteleti célok mellett, az egyház papjai is elláthatók s e mellett az egyház által mindenha istápolott kegyeletes és jótékony célok segítezhetők, valaminthogy a felvilágosodottság terjesztésének szintén egyházi hatáskörbe vont feladatai megvalósíthatók legyenek.

Az így kiszélesedett egyházi feladatok intenzív munkálhatására azonban nagy és hatalmas vagyonra volt szükség, melynek megszerzése a katolikus egyháznak teljesen sikerült is úgyanynyira, hogy mai nagyságának leghatalmasabb támaszát is épen vagyonosságában bírja.

De meg kell vallani, hogy a keresztyén vallás terjesztőinek s később külön renddé fejlődött papságnak nem is volt nehéz feladata a vagyon összegyűjtésében. A keresztyén vallás magasztossága, a pogány vallások mellett való fölénye, igazi szívhezszóllása s az embert fölmagasztaló, isten fiának tekintő s mindenben szeretetet, testvériséget hirdető tanai nem lehettek hatástalanok a szellemi életre már kellőleg megérett népek előtt; sőt a papság által, idők folytán becsempészett mysticizmus és külső fény sem tévesztette el czélt hatását a műveletlenebb népelemek előtt.

Eme tényezők által fölkeltett vallásos buzgóság megmérhetetlen kincseket hordott össze az egyház ol-tárára s ezekből felépülnek a pazar fénynyel berendezett templomok, egymásután keletkeznek humanitárius és kulturális intézetek, de szükségfelett megsza-porodik a papság is s ennek egyrésze alapján czél-talan, hatásában semmitérő, természetellenes, sőt nemzetgazdasági szempontból, káros zárdai életre adja magát.

Am az egyház hatalmas terjeszkedésével és a folyton fejlődő élet fokozódó szükségleteivel a buzgóság és ennek folytán az egyházi vagyon önkéntes szaporítása nem tartott lépést s így csakhamar beállt szüksége annak, hogy az egyházi szükségletek bizonyos része a hívekre kirovott köteles szolgáltatások által fedeztessék, a mely szolgáltatások már tágabb értelemben egyházi adóknak nevezhetők.

(Folytatjuk.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1899 ápril 12. 13.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok aa. Jelen voltak: Zeyk Dániel főgondnok, Dr. Bartók György püspök, Dr. Vályi Gábor elnökhelyettes, Szász Dénes, Br. Bánffy Ernő, Kenessey Béla, Becsek Lajos ig. tanácsosok, Dr. Török István h. tan. előadó, Deák József pénztárnok, Maksay János számvevő és Dr. Kádár János h. titkár.

A május 12-dikén tartott ülésen a kerületi közgyűlés elé terjesztendő előterjesztések és javaslatok al-lapittattak meg, a 13-án délelőtt és folytatólag délután tartott üléseken pedig a hetes bizottság jelentését vette ig. tanácsunk beható tanulmányozás alá s az arra vonatkozó észrevételeket és határozatokat állapította meg. Ez utóbbi két ülésre be volt hiva Dr. Sárkány Lajos,

kollégiumi ig. tanár aa. is, hogy a hetes bizottság jelentésére nézve szükséges felvilágosításokat, mint a bizottság előadója, azonnal megadhassa.

Az ig. tanács tagjainak nyomtatásban előre megküldött hetes bizottsági munkát felolvasottnak tekintetvén, első sorban a számvevő aa. arra vonatkozó részletes megjegyzései és észrevételei olvastattak föl s azután folyt az általános vita, a tanács összes tagjainak élénk részvétele és Zeyk Dániel főgondnok, valamint Dr. Sárkány Lajos bizottsági előadó aainak, a bizottsági álláspontot támogató felszólalásai mellett.

Igazgatótanácsunk általában köszönettel ismerte el, hogy a bizottság, gondos és lelkiismeretes utánjárás mellett, minden tekintetben tájékoztató értékes munkát végzett, de kifogásolhatónak találta az előterjesztés hangját, mely néhol rekriminációkba bocsátkozik és a központi tisztviselők munkálkodását tévesen bírálja; mindazonáltal határozatilag kimondotta, hogy maga részéről csak a szükséges rektifikációkat teszi meg s alapos megfontoláson nyugvó javaslatait terjeszti elő, de polémiába nem bocsátkozik.

A bizottság által előterjesztett határozati javaslat pontonkénti megvitatás és határozat hozatal tárgyát képezte, melynek alapján a részvények, 5%-nál kevesebbet jövedelmező bérházak és más ingatlanok eladásának kimondását, a zsomboribirtok leszámolásának elkészítését, a terhes függő adóságok kifizetését, a számadásoknak kinyomatását s a közgyűlési tagoknak előzetesen leendő megküldését ig.-tanácsunk is helyeselte s a ker. közgyűlésnek elfogadásra ajánlani fogja.

Nem tehette azonban magáévá ig.-tanácsunk a bizottság ama javaslatait, melyek alapján a tőzsdei árfolyamok szerint jelenleg mutatkozó 360 ezer forintnyi hiány törlése s a tartalék-alap, házipénztár, közpénztár, krajczáros élőtőke stb alapok terhére leendő leírása ajánlatik, mert ig.-tanácsunk abban a véleményben van, hogy tényleges tőkeveszteség csakis a papírok eladása rendjén állhat elő s annak összege semmi esetre sem lesz akkora, mint a mennyiben kimutatva van, mert hisz a papírok árfolyama már a bizottság fölvétel óta is emelkedett

Az egyházkerületi pénzek bankszerű kezelésének megkísérlésére, az egyházközségek tőkének birtokvásárlására, a szeretetház épület hasznosítására, a theologiai fakultás és egyházkerület közötti jogviszony rendezésére és központi közigazgatás ügykezeléseinek egyszerűsítésére vonatkozó bizottsági javaslatokat szintén elfogadta ig. tanácsunk, de a közalapi törlesztő kölcsönök megszüntetését a bizottság javaslatával szemben ellenzi ig. tanácsunk, mert egyfelől a központi kezelés alatt álló pénzek jövedelmező elhelyeztetése, másfelől a magyar takarékpénztárak központi jelzálog bankjával fennálló cessziói szerződés előnyeinek kihasználhatása céljából, a törlesztő kölcsönök folyósításának fenntartása föltétlenül szükséges.

Végül indokoltan kimutatta igazg. tanácsunk, hogy a bizottság által normál költségvetésileg kimutatott 12438 frt. 52 kr. hiány, némely megelőzött bevételi források felvétele és hibás alapokon eszközölt számítások helyesbitése után, tényleg 6094 frt 41 krt tesz ki, sőt ez is csak fiktív hiány, miután a tőketörlesztésekre fordított évi 4744 frt 54 kr tulajdonképen

tőkegyűjtést jelent és a theol. alap hiányának fedezetére fölvett 2354 frt 88 kr. is csak jövőben beálló szükségletet képez.

Legvégül a tisztviselői fizetések pótlékainak fenntartását szükségesnek találta ig. tanácsunk és elhatározta, hogy azoknak, a közgyűlés rendelkezése értelmében végrehajtandó szervezkedés befejeztéig, ideiglenesen leendő fenntartását a főt. egyházkerületi Közgyűléstől kérni fogja

r s.

TÁRCA.

Pünkösti ének.

Piros pünköszt napján	Hit, ha ingadozó:
Lágy suhanás szállva	Rendületlen álljon,
— Istennek szent Lelke	Szív, ha megsebezett:
Szálj le a világra.	Gyógyulást találjon.

Tanitsad a tudóst	Emberét az ember
S tudatlan, szegényet,	Testvérének nézze,
Hogy megértse a jót,	Istenét a földi
Megértse a szépet.	Szeretettel félje.

Te drága <i>tűzes nyelv</i> ,	Húnyjon el a homály
Szélnek zendülése	Csillag sugarába,
Légy most a szívünknek	Olvadjon a lélek
Megteljesülése.	Szelid, lágy imába!

Tűzet, fényugarat	Istennek szent Lelke
Lángot gyujts beléje:	Szálj le a világra,
Soha keserűség, —	Légy a sötétségben
Csak szeretet érje.	Villám lobbanása:

Háboruság helyett	Reszkessen a gyáva,
Békét hozz e földre,	Ébredjen az alvó,
Hogy egymást szeressük	Hittel bizakodjék
Örökre örökre.	Istenben a gyarló!

Juhász Sándor.
ev. ref. theologus.

A szentlélek.

Szál, szál az Ige A hajnal dereng,
Biborba' kél a nap, hozsánna zeng
Ezernyi buzgó ajak hő imája
— Hálaadó szent érzélemre válva —
Siet hozzád, Szentlélek-Istenünk!

Szál, szál az Ige Kétkedő remény,
Tamáskodó, hitetlen érzemény —
Parancsszavadra im megszégyenítve
Gerjednek lángoló szivekbe' hitre,
Felséges Ur, Szentlélek-Istenünk

Szál, szál az Ige Üdv harmatja hull
A csüggeteg szivekre balzsamul
Kettős tűzes nyelved sebes zúgása
A kétkedő hitet tettekre váltja,
Hatalmas Úr, Szentlélek-Istenünk!

Száll, száll az Ige Hála óh! Neked, —
Nem hagyod árván a te népedet!
Szövétneket gyujtasz, a mely vezérel
Reád tekintni biztató reménnyel,
Vigaszaló, Szentlélek-Istenünk!

Száll, száll az Ige Lelkünk templomát,
A míg csodás ígézet hatja át, —
Erősödik bennünk a szent reménység,
S hitünk nem tántorítja semmi kétség:
Velünk maradsz, Szentlélek-Istenünk!

Tóth Gyula.

Irodalom.

A Fülei Ev. Ref. Egyházközség Története.

Irta: *Karácson* Béla főgymn. tanár. Kisujszállás, 1899. 8-ad rétet, 69 l. 3 drb. képlenyomattal.

A szülőföld iránt érzett meleg ragaszkodás, a hazai prot. egyház multja iránt táplált érdeklődés adták szerző kezébe a tollat hogy az édes apának, a fülei (Udvarhelym.) ev. ref. egyházban 47 év óta működő öreg lelkésznek, lelkészi működése jubiláris esztendejére fiui megemlékezésül, egyszersmind irodalmi emlékül szolgáljon e mű. Valóban az egyházközségnek lelkésze iránt érzett ragaszkodásán, érdemei elismerésén és méltánylásán kívül értékesebb jubiláris ajándékot aligha, maradandóbb emlékül pedig e könyv irásánál nem hozhatott volna a fiui szeretet és kegyelet. Minthogy e könyv az erdélyi egyházkerületben fekvő erdővidéki egyházmegye, közelebről pedig a fülei egyház multjával foglalkozik, olvasó közönségének jó része is innen kerül ki, ezen egyházi lap legilletékesebb ismertetésére.

Szerző könyve első felében (7. 1—18 l.) adja Füle község topographiáját s multját, a másodikban (19 l.—69 l.) ez egyházközség történetét a régebbi időkől napjainkig. A községek kialakulása, azok története valóban a legszorosabb összekötetésben áll azon helyek egyházi multjával: így Füleé és a mellette feküdt az idők viharai által elsodort Dobó községé is. Beosztása tehát szerencsés.

Csinosan van adva (9. 10. l.) a község topographiája. A székely településre mondottakban szerző a legutóbbi historiai álláspont híve. A lakosság jellemzésénél — arra tekintettel, hogy az eddig eszközölt előfizetések szerint is erdővidéki és fülei hívek lesznek olvasói — elmaradhatott volna az »alattomosak, bosszuállók« (9 l.) kitétel még azon gondolatfűzés mellett is, melyben különben szerző szépi ez ellenszenves vonásokat.

Füle község és a vele szomszédos Dobó történetére vonatkozó adatait (10 l.—19 l.) a vargyasi Dániel család okmánytárából, a Székely Oklevéltárból, a gyulafehérvári Batthyáni könyvtár kiadott kodexéből veszi. Ezen elsőrendű forrásokból szorgalmasan felkutatott a község multjára vonatkozólag minden adatot; könyve e részlete a legértékesebb rész. Az a mit idevonatkozólag e források nyomán közöl, világos példa arra, hogy az oklevéltárak, melyek mindinkább kiadás alá kerülnek napjainkban, a történeti adatok közt sok egyházi multa vonatkozó adatot őriznek, úgy hogy azok egyháztörténeti szempontból is elsőrendű forrásművek. Szerző Dobó község multjával kapcsolatban okmánytári adatok alapján tisztázza a község elpusztulásának időpontját. E részleten is meglátszik a világi historikus szakteze.

A 19 laptól közli Füle egyházi multját a katholicismus korából. Füle, mint filia a XIV. századig az erdélyi keresztyénséggel egy idős milkói püspökséghez tartozott, ennek megszűnése után a gyulafehérvári püspökséghez osztott be. Azon adatok, melyeket idevonatkozólag a kiadott pápai regestrumok, adózási jegyzékek nyomán közöl, megvilágítják e vidék egyházi multját e korból. Könyvének e részlete is tanulságos, becses.

A reformációra vonatkozólag közölt részletekben (23 laptól) azonban háttérbe szorul az egyházhistorikus a világi historikus mellett. Elsőben is részletesebben foglalkozhatott volna a székelyföld reformációjának, majd a Kálvin irányra hajlás kérdésével. Az 1557. évi kolozsvári zsinaton ott van a küllői egyházmegye esperese is, aláír a zsinat lutheri hitvallásának Kálmáncsehi S. Márton és Szegedi Lajos értelme ellenében: tehát még ekkor lutheránus a vidék; A székelységnek a kálvini irányzathoz hajlása az 1559. év marosvásárhelyi zsinatra vihető vissza, illetve innen kezdődik. Dávid Ferenc és Alesius M. Dénes az első ref. superintendensek Erdélyben. Mindezekről nem emlékezik meg. A kétségkívül igen becses Benkő József Fiius Posthumusán kívül nem használja a vele egy értékű és részletesebb XVIII. századbeli egyházhistorikusokat: Lampe-Embert, Bod Pétert, melyek nyújtottak volna idevonatkozólag adatokat. A Benkő nyomán közölt adatok mindenesetre reális értékűek, csakhogy így hézagos e régi történeti kép.

Füle egyházi multjával szoros összekötetésben van régi multu temploma, melynek építését Orbán Balázs a XIV. század elejére teszi. A régi templomépület egyik nevezetes erdélyi mütörténeti emlék. Becses mütörténeti emlék e templom 3 freskója, melyek egyike (a 70. lapon bemutatott) a Beöthy Zs. Magyar Irod. tört. I. k. 68. lapján stb. közölve volt. A másik két freskó megörökítése szerző érdeme. A régi 1761-ban épült orgona története (37—39 l.), az orgona elbontása alkalmával belső deszkafalán br. Dániel István udvarhelyszéki főkirálybíró, egyházmegyei kurátorra vonatkozó emlékek a XVIII. századból: érdemesek a feljegyzésre.

A 42. laptól kezdve a könyv végéig közli Fülén a XVII. század közepétől fogva működött lelkészekre vonatkozó adatokat, a régebbiekre a Filius Posthumus, s XVIII. század közepétől fogva pedig a fülei egyházi levéltár adatai nyomán. Az egyház belételeire vonatkozó számos becses adatot (Füle lakossága, a katonai határőrség 45. l. templomi szék, szerek 46. l. egyházi költségek 47. l.) őriz meg ebben az enyészettől. Majd bemutatja (50. laptól) az 1897. évben megkezdett új templom építésének történetét, melyben az egyházi levéltár s újabb jegyzőkönyvek adatai nyomán minden egyes lépésről gondosan beszámol. Új templom építés terve 1802-ben felmerül már időről-időre felszinen van, míg végre 1887-ben megkezdve, elkészül. Ma már a régi templom helyén csinos, a modern követelményeknek megfelelő, az egyházközség tagjainak befogadására alkalmas új templom áll.

E tárgy kapcsán a fiui szeretet érzelmétől inspirálva írja meg az édes apának, Tiszt. Karácsonyi György lelkész urnak 37 éves lelkészkedése történetét, az agg lelkész alakjában látjuk az Ur szöllőjében híven fáradozó, munkást ki lelkes buzgalmommal munkált közre egyháza felvirágoztatásán: egyházi középületeket emel, tanítói állomást szervez, templomépítésre tőkét gyűjt, templomot épített; róla elmondhatjuk szerzővel, hogy »többet tett és küzdött az egyház fölvirágoztatásáért, mint Borbáth János után (†1787) minden elődei együtt«.

A munka második része könnyebb áttekintés kedvéért az említett tárgyalási csoportok szerint külön fejezetekbe lett volna osztható.

Karácson Béla tanár munkája mindenesetre figyelemre méltó egyháztörténeti tanulmány. Forrásművei egyháztörténeti téren eddig kevés feldolgozásban részesültek, bár, mint láttuk, ily munkánál a régi egyházhistorikusok sem mellőzhetők. Látjuk munkájában a szakembert, kinek a különböző könyvtárakból a forrásművek rendelkezésére állottak; könyve átolvasása után kiviláglik, hogy szakemberek, theol. akad. vagy gymnasiumi szaktanárok vannak közelebről hívatva művelni a magyar prot. egyház történetének mezejét.

Stilusa folyékony, pár helyen mondatfűzésében nehézkes, idegenszerű. P. o. előszóban, 67. l. első mondatában. A könyv ára egy korona.

Barla Jenő.

Különfélék rovata.

Dr. Bartók György egyházkerületünk új püspöke, miután egy hét óta a püspöki teendők végzésére és a kerületi közgyűlés ügyeinek előkészítésére Kolozsvárt tartózkodott, szombaton estve Budapestre utazott, hogy a királyi megerősítés után, melyet a hivatalos lap a napokban publikált, ő felsége kezébe tegye a hűségesküt. Az esküvetétel szertartása hétfőn délelőtt történt az általános kihallgatás előtt, Wlassics Gyula kultuszminiszter és gróf Andrássy Aladár zászlós úr jelenlétében. Az eskü-formát dr. Molnár Viktor miniszteri osztálytanácsos olvasta. Esküvetétel után ő felsége a püspököt kihallgatáson fogadta. A püspök úr szerdán újra visszatér Kolozsvárra hivatalos ügyek intézésére s a ker. közgyűlés előtt nem is fog innen távozni.

Előima tartására a püspöki beiktatás ünnepélyén az Igazgató-tanács lapunk szerkesztőjét *Molnár Albert* theol. tanárt kérte fel.

Egyházkerületünk Igazgató-tanácsa e hó 13-án tartott ülésében tárgyalta le Br. Bánffy Dezső főgondnok elnöklete alatt a »hetes bizottság« beadott munkáját. Úgy az eredeti munkát, igen fontos és értékes táblázatos kimutatásaival, mint az Igazgató-tanács reflexziói kinyomatnak s már a közel napokban megküldetnek a ker. közgyűlés összes tagjainak tanulmányozásra.

Az egyházkerületi közgyűlésre jövő tagok számára nyerendő kedvezményes vasuti-jegyek tárgyában lépések tétettek a közlekedésügyi miniszteriumnál. Ha meg lesz az óhajtott eredmény, a jegyek még idejekorán szétküldetnek. Vajha, vajha!

Egyházkerületünk közjegyzői állásának betöltése foglalkoztatja egyházi köreinket. Nagyobb pártok csoportosultak, értesülésünk szerint, Kenessey Béla, theol. igazgató, dr. Elekes Viktor, Deési Gyula esperesek körül. A »Székely Nemzetben« *Vén Mihály* esperesnek fölléptetéséről olvasunk, a görgényi egyházmegye jelöltje pedig Lénárt József. Eppen e pillanatban értesülünk, hogy nagyobb mozgalom indult meg Bartha Lajos érdekében.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás ifjúsága a kerületi közgyűlés és a püspök-avatás ünnepségei alkalmából, dr. Bartók György, püspök, br. Mansberg Ernő, luth. főgondnok, Br. Bánffy Ernő, Zeyk Dániel, Dr. Vályi Gábor, Hory Béla, Dr. Gidófalvy István főgondnokok, Kenessey Béla, theol. igazgató és Molnár Albert, theol. tanár védnöksége alatt, folyó hó 27-én, a »Lövéde« helyiségében zártkörű »Majálist« rendez

A rendező bizottság élén állanak: Nagy Károly, theol. tanár, mint tiszteletbeli elnök; Gergely György és Köblös Samu, mint elnökök; Boér Károly, Széll Jakab, Séra Kálmán, mint alelnökök. A mult sikere s a közönségnek már is nagy készülődése táplálja reményeinket.

Körlelkéztársaim közül azokat, kik folyó hó 26-án a püspöki beiktatáson Kolozsvárt megjelennek, tisztelettel kérem: sziveskedjenek jelzett napon fél-10 órakor a theol. díszterem melletti teremben összejúlni, mindnyájunk közös ügyének megbeszélésére s a teendők megállapítása céljából. Többek megbízásából: *Ince Lajos*, kackói körlelkész

Az évzáró ünnepély theol. fakultásunkon e hó 31-én délután fog megtartatni. Akkor hirdettetnek ki a pályázatok eredményei, osztatnak ki a jutalmak és hirdettetnek ki a jövő évi pályázati tételek. Junius 1-től 17-ig folynak a félévi kollokviumok.

Bethlen Gábornak a nagy református erdélyi fejedelemnek, a Bethlen-főiskola megalapítójának szobrot akarnak emelni Nagy Enyeden. A debreczeni főiskolai ifjuság e szobor javára e hó 24-én ünnepélyt rendez, melyen a szobor-bizottság s az enyedi kollegium ifjusága egy része is részt vesz s a melynek védnökeiül Debreczen kiválóbb testületeinek fejeit, az erdélyi püspököt (de nem Májláthot) és a Bethlen kollegium főgondnokát kívánják megnyerni. Derék dolog. Debreczen még is csak Debreczen!

A debreczeni theologiai dogmatika tanszéke kére a b. e. Tóth Sámuel utódjával a kijelölés a következő sorrendben történt: Első helyen *Eröss Lajos*, azután sorban dr. Bartók Jenő, Lic. Lencz Géza, Lic. Rácz Kálmán, Török Imre, Nagy Gyula, Jánosi Zoltán, Pap János, Soltész Elemér. — Biztosra vesszük, hogy a megválasztott a derek legderekabbika, az első helyen ajánlott *Eröss Lajos* lesz. Adja Isten!

Ritoók Zsigmond a bihari egyházmegye gondnoka, nagyváradi kir. táblai elnök, rendkívül nagyfontosságú cikksorozat t. közöl az ev. ref. egyház helyzetéről és teendőiről a »Debreczeni Protestáns Lap«-ban. Nem akarunk vele itt foglalkozni, de ha bevégződik, ismertetni fogjuk s magunk is hozzászólunk e kérdéshez, melyet Ritoók nagy tanulmánnyal, melyen és alaposan tárgyal. A cikksorozat méltó feltűnést keltett s bizonyára nagy lökést fog adni egyházi tevékenységünknek. A »Debr. Prot. Lap«-nak gratulálunk e cikkekhez, melyek egy világi állásában is, de egy háziasságában is előkelő férfi tollából erednek.

Emléket Brassainak! Azok a lelkes szavak, a melyekkel dr. Concha Győző a M. Tud. Akadémiában életre hívta Brassai Sámuel szellemét, meleg visszhangra találtak az egész országban. Ide Kolozsvárra és Erdélybe hazajöttek, mert hiszen itt nemcsak az emberek, hanem a fák, a virágok, a völgyek és a hegyek hosszú regéket tudnak elmesélni Brassairól, a ki nemcsak nagy tudománya, nemcsak sajtósága alakja, hanem mérhetetlen jó szive is bámulttá és szeretetté tett egész országszerte.

Hírlapírói kötelességünk szólít, hogy ezt az alkalmat megragadjuk és fölkérjük mindenkit, hogy adakozzék a Brassai-émlékre. A Brassai-émlék bizottság már is szép eredményhez jutott, mert 1600 frtot tesz ki f. évi gyűjtése, de ehhez a nagy közönség még nem járult hozzá, pedig hogy Brassaihoz méltó emléket lehessen állítani, arra legalább 12.000 frt szükséges.

Ha egyen-egyen nem is adhatunk sokat, adjunk sokan tehetségünk szerint és Brassai emléke egy pár év alatt fönn fog állani Kolozsvárt, díszül a mi egyetemi városunknak és jelül annak, hogy a valódi érdemet megtudjuk becsülni!

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theolog. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Közgyűlés előtt.

Mire e sorok napvilágot látnak, egyházkerületünk közgyűlésének tagjai összesereglenek, közelből és távolból, hogy szokásos buzgalommal és bölcsességgel építgessék Sionunk falait.

A belső ember építése lessz munkánk első mozzanatja. Oda borulunk a Kegyelem Istenének zsámo-lyára és a midőn megújítjuk s ápolgatjuk örökké áldott emlékezetét annak, ki másfél évtizeden keresztül volt fáradhatatlan, éber önállója Sionunknak, bölcs vezetője és kormányosa egyházunk hányatott hajójának, hálát adván az isteni bölcsességnek, ki alkalmas időben adta őt nekünk, — erősítjük hitünket a Gondviselésben.

A belső embert építjük, a midőn nemcsak erdély-részi kálvinista státusunknak, hanem az egész magyarországi reformált egyháznak szíve összedobban abban az egyszerű, de felséges ünnepélyes aktusban, melyben, miután hálát adunk a jóságos Istennek, hogy az ő el-árvult nyájának rendelt új főpásztort, az anyaszentegyház képviselőinek kézzel-ábrátételével ünnepélyesen hivatalába iktatjuk új püspökünket. — »Jövel Szentlélek Ur-isten! — zendül meg majd a hivek ajakán az ének. Jövel te Vigasztalásnak, Igazságnak, Békességnek Szentlelke! Jövel jövel és maradj vele, maradj velünk örökké!!

Az igazságnak Lelke biztatást és bátoritást kell hogy adjon közgyűlésünknek arra, hogy a békesség munkálása és biztosítása érdekében jogaink és igazságunk védelmére kifelé és befelé sikra tudjon szállani. Régóta mondogatjuk, hogy az idők jelei nem valami biztatók, megnyugtatók. A vallásfelekezetek egyenlősége és viszonyossága országos törvényeinkben ki vannak ugyan mondva, de mintha csak írott malaszt volna, megtörtént, hogy éppen az, kinek feladata e törvény érvényesülése felett őrködni, Magyarország kultuszminisztere a napokban engedve az erdélyi róm. kath. püspök követelésének, olyan czim használatát újította fel és rendelte el számára, a mi egyenlő a többi felekezetek semmibevételével és hivatalos megalázásával. Értjük »az erdélyi püspök« czimet. Ha

ez a czim csak annyit tenne, mint a »jeruzsálemi, karthágói stb. stb. püspök«, czafrang, a római kath. egyház kedvtelésére és magán használatára: nem volna szavunk ellene; de mikor e czimnek közjogi jelentőség tulajdonittatik: akkor fel kell emelni ellene *tiltakozó* szavunkat a magunk részéről is, de fel kell hív-nunk jogaink védelmére a Mélt. Konventet is, sőt módot kell keresnünk arra, hogy a többi vallásfelekezetek is a maguk részéről és hatáskörében ezen felekezet közti viszonyosságot és egyenlőséget sértő intézkedés ellen orvoslást sürgessenek. E feladat elől sem közömbös-ségből, sem a béke látszólagos érdekéből közgyűlé-
sünknek kitérni nem szabad.

A kifelé való hathatós védekezés feladata áll közgyűlésünk előtt *romániai missiónk* ügyében is. Az Ig. tanács jelentése arról szól, hogy »e missiónk rohamos lépésekkel közeledik a feloszlás felé, különö-
sen a román kormány által életbeléptetett iskolai tör-
vény következtében.« Közgyűlésünknek fel kell hasz-
nálnia e tekintetben minden rendelkezésre álló tényező
támogatását a hivatalost és a társadalmat egyaránt. Tudomásunk szerint megközelíti az 50 ezeret azon magyar hiveink száma, kik most a biztos elnemzetiet-
lenedés és felekezeti pusztulás veszélye előtt állanak. Fel kell hív-nunk a magyar kormány figyelmét arra, hogy a mig mi itthon Európában példátlan és sokszor bátor szabadelvűséget tanusítunk a nemzetiségekkel szemben, addig a román kormány »*az összes magyar olvasókönyveket, történelmi és földrajzi tankönyveket kiküszöböi s ezek helyett Romániában román nyelven írott, a romániai viszonyokat ismertető és Románia iránt rokonszenvet keltő tankönyvek használatát rendeli el.*« Hogy vegyen tudomást arról a magyar barbarsággal beharangozott művelt külföld is!

Nem kevesebb bölcs mérséklettel párosult erélyt kell tanusítanunk *belügyeink rendezésében* is.

Múlt évi közgyűlésünk 21. jk. sz. határozatával kiküldött 7-es bizottságunk az anyagi konszolidáció tekintetében megtette jelentését.

Mindig köszönettel és hálával kell viseltetnünk azon 7-es bizottság iránt, mely nem elégedett meg az Ig. tanács *megdőbbentő* azon javaslatával, hogy »a

deficit elenyésztetésére legelső sorban a betéti összegeknek 5⁰/₀-ról 4¹/₂⁰/₀-ra leendő leszállítása, másodsorban a házipénztár kamatjövödelmének az abból utalványozott segélyek megszüntetésével ezen célra leendő felhasználása volna ajánlatos."

Hála a 7-es bizottságnak ez egyházainkat és javadalmainkat érzékenyen érintő javaslat immár még csak tárgyalás alapját sem fogja képezni. A helyett előttünk áll a 7-es bizottság nagy munkával, bölcs körültekintéssel alaposággal készült javaslata nagy értékű olyan táblázatos kimutatásokkal, a melyek immár némi tájékozást nyújtanak kerületünk anyagi állapotról és e tájékozás még teljesebb lesz vala, ha a 7 es bizottság rendelkezésére álló adatok is teljesebbek lettek volna.

Nincs kétségünk benne, hogy a közgyűlés a hetes bizottság munkáját elfogadva, kellő körültekintéssel keresztülvitelét is elrendeli s ezáltal biztosítja, hogy jövőre bármely oldalról jöhető rekriminációknak s ezek hullámvetéseinek eleje vételessék. De remélljük másfelől azt is hogy nem fog megtörténni jövőre az, hogy a ker közgyűlés világos határozata és rendelkezése oly módon mellőztessék, a mint az a tisztviselők fizetéspótlékával és a theol. tanárok nyugdíjalap ügyével most történt.

Vége a kerületi közjegyző, gondnokok és tanárok választása vár közgyűlésünk elintézésére. Hisszük s reméljük, hogy egyházi törvényeink idevonatkozó rendelkezéseinek szigorú szem előtt való tartásával közgyűlésünk bölcsessége mindenütt meg fogja találni a legaraválóbb egyéneket s magas rendű érdekeinek szolgálatára olyanokat hív el, a kik meg is felelnek a hozzájuk fűzött várakozásoknak!

Isten adja közgyűlésünknek a bölcsességnek, mérsékletnek, békességnek lelkét s adja áldását munkálkodására!

—n.

A hegyi beszéd tárgyalása

a középiskolák alsó és a népiskolák megfelelő osztályaiban.

I. RÉSZ.

a) A boldogságok.

(Folytatás.)

(9. v.) A hol isten van, ott békesség lakozik, békesség a szivben, béke a családban, béke a földön, szent és boldogító isteni békesség. Ennél a békességnél nagyobb lelki kincset és magasabb célt gondolni sem lehet. Azért mondja Jézus buzdítólag övéinek »Boldogok a *békességre* igyekezők« — a kik viszálynak versengésnek nem barátai, a kiknek minden gondolatát, minden tettét a békesség szelleme hatja át s a kik az oltártól is visszatérnek, hogy megbántott embertársukkal kibéküljenek — mert az ilyenek nagy nevet nyernek, »*isten fiainak*« hivatnak, azaz: a mennyei atyának a békeszeretben tökéletes képmásai lesznek.

(10. v.) A Jézus által ígért boldogságot csak nagy küzdelmek és megpróbáltatások árán lehet meg-

szerezni, mivel a küzdelem és szenvedés szükségképeni eszköze, emeltyüje a tökéletesedésnek. »Valamint a földi atya szigorúsággal és fegyelmezővel, de mindig szeretettel neveli gyermekét, hogy abból majdan jóra való egyén váljék: épígy Isten is szenvedések és küzdelmek által nevel minket egy magasabb (szellemi) életre.«¹⁾ (Az arany a tűzben: az emberi sziv a szenvedésekben tisztul és nemesedik.²⁾ Via crucis via lucis. Per aspera ad astra. Crescit sub pondere palma.) Azért bátorítja Jézus övéit e szavakkal: »Boldogok, a kik üldöztetnek az igazságosságért, mert övék a menynek országá

Szóval, a honnan kiindult, oda tér vissza az idevezítő, t. i. hogy »az istenországa és az emberek javáért, az igazságért, a magasabb lelki dolgokért való élet, fáradság, türelem és önfeláldozás oly nagy *léleknyugalmat. benső állandó boldogságot* teremtenek, hogy ehhez képest minden földi érzéki gyönyörölvezet haszontalan, elenyésző s csak mellékes járulék számba megy.«³⁾

Ez a benső boldogság nem függ a külső, anyagi jólétől. Jézus, bár nincs pénze, földi vagyona. bár nincs egy talpalatnyi helye, a hová fáradt fejét lehajtsa, mégis elégedettnek és boldognak érzi magát.

Ezt a boldogságot nem zavarhatja meg a nyomoruság és szenvedés. Példa rá Pál apostol, a ki maga írja, hogy midőn a tengereket és országokat bejárva, hirdette a kereszt evangéliumát, sokszor még rendes ruhája sem volt, a mivel hideg és eső ellen magát védje; veszélyben forgott szárazon és vizen, zsidók és pogányok között; gyakran csak nagy bajjal szabadult meg a halál torkából. De a nyomor és nélkülözés miatt az ő ajkai zugolódásra nem nyílnak. A börtönből és szenvedések közül dicséretet énekelve emelkedik föl, s újra meg újra megzendül ajkán — mint a pacsirta dala a magasban — e győzelmi kiáltás: »a nyomoruság, szükség, üldözés, éhség és meztelenség közepette is vidám vagyok« mert én megtanultam, hogy sorsommal elégedett legyek. Tudok megaláztatni, tudok bővölködni is és mindenekben megtanítottam mind a bővölködéssre, mind a szűkölködéssre.« (Filip. 4, 11. 12.)

Ezt a boldogságot nem veheti el tőlünk semmiféle földi hatalom. Az ékesen szóló Krizosztomusról beszéli a hagyomány, hogy egy alkalommal a pogány császár vallása miatt maga elé hivatta s e fenyegető szavakat intézte hozzá: »Én téged hazádból kiűzlek.« Mire Krizosztomusz így felelt: »Azt nem teheted, mert az *egész világ* az én atyám országa, s az én atyám országa az én világom: azért nem tudsz engem hazámtól megfosztani!« »Akkor — mondá ismét a császár — elveszem javaidat!« »Azt sem teheted — válaszolá Krizosztomusz — mert én ott szereztem birtokot, a

¹⁾ Lang »Vallásos beszédek« 126 l.

²⁾ A költő szavai szerint:

»Kél és száll a vész viharja, mint a tenger vésze,
Fájdalom a boldogságnak egyik alkatrésze;
Az örömmek levegőjét megtisztítja bánat,
A kizajlott búfelhőken szép szivárvány támad.

(Arany J.)

³⁾ Berde: »Jézus vallása« 73 l.

hová a te kezded el nem érhet. Az én kincsem a *mennyben* van s azt te onnan el nem veheted.* »De meg fosztlak barátaitól s egyedül fogsz lakni egy puszta szigeten« — folytatá a császár. A bátorszívű férfi felelé: »Isten az én barátom s tőle el nem szakithatsz.« Végül mondá a császár: »Életedet fogom elvenni.« „Azt sem teheted, — válaszolt Krizosztomusz — mert életem a Krisztus által istenben lakozik.*)“

Ime, ilyen állandó benső boldogságot, ilyen rendületlen léleknyugalmat ígér Jézus azoknak, a kik istenországa után vágyakoznak!

Ifj. Péter Károly.

(Folytatjuk.)

Egyházi adórendszer Magyarországon.

Irta: *Kádár János dr.*

I.

(Folytatás.)

3. Az adó fogalma és különböző nemei.

Adó alatt általában amaz időszakonként rendszeresen visszatérő, köteles szolgáltatásokat értjük, melyeknek teljesítésére bizonyos testület, vagy intézet tagjai, a mindnyájuk közjavát szolgáló intézmény fenállhatása érdekében vannak kötelezve.

Alapja és indoka az adóketetésnek tehát amaz oltalom, vagy jogvédelem, melyben a társaság, vagy intézmény összes tagjait részesíti, célja pedig ezen oltalom állandó nyújthatásának anyagi eszközeit előteremteni

Legfőbb adóztatási joga, természetesen, az államnak van, a mi az állam nélkülözhetetlenségéből önként következik, de meg van-e joga a polgárok előhaladását vagy megengedett közös érdekek előmozdítását célzó mindennemű intézménynek, és megvan különösen az egyháznak, mely az állam céljainak sikeresebb megvalósíthatására, t. i. az emberiség szellemi és erkölcsi tökélyesedésére munkálkodik. Sőt miután az egyház, minden más társaságot messze túlhadó mértékben, szolgálja az emberiség közjavát: maguk az államok nemcsak elismerik, de világi hatalmuk segítségével rendszerint biztosítják is az egyház adóztatási jogát

Az állami életben azonban, honnan egyáltalán az adózás szüksége kiindult s hol annak elvei a legkiterjedtebb mértékben alkalmazást találnak, nemcsak a tulajdonképeni adó fogalma alá vonható szolgáltatások követeltetnek a polgároktól, hanem a modern állam sokoldalú szükségleteinek fedezése céljából még bizonyos állami szolgálatok igénybe vétele alkalmával, külön viszonttétemény is követeltetik a polgároktól. E viszontszolgálatok az adóktól már egészen elütő jelleggel bírnak, a mennyiben csak a meghatározott állami szolgálatokat igénybe vevőktől s csakis a szolgálatok igénybevétele esetében, de ekkor minden polgárra nézve egyenlő mértékkel, szedtetnek, míg az adók állandó, azaz: évről-évre visszatérő szolgáltatásokban állanak s az adózók különféle fizetési képességeihez arányítva,

különböztetve mértékben, követeltetnek. Annak alapja és igazoltsága tehát a speciális szolgálat igénybe vételében, ennek pedig a magasabb indoka az államnak vagy társulatnak abszolút szükségességében s az illető intézmény fennállásából a polgárok vagy társasági tagok mindegyikére háramló általános jóban és általános oltalomban fekszik. Ezen időnként szedett szolgáltatások *illetékeknek* neveztetnek.

Az egyházi adózás rendszerében az egyház részére teljesítendő szolgáltatások mindkét nemével találkozzunk s ezért a további két fejezetben az egyházi adókról külön fogok szólni, míg befejezésül a IV fejezetben az egyházi adók kivetése és beszédése tekintetében követett eljárást fogom pár vonásban ismertetni.

II.

4. Egyházi illetékek és azok különböző nemei.

Már előbb volt alkalmam érinteni, hogy a keresztény egyház megalakulásának első századában a vallásos buzgóság oly bő mértékben tette le áldozatait az egyház oltárára, hogy külön egyházi adórendszeresítésére gondolni sem kellett. Később azonban a gyülekezetek szaporodtával s a hatalmas vagyonnal rendelkező klérus lassanként kifejlődött, de szerfölött tulságba vitt fényűzésével csakhamar bekövetkezett annak szüksége, hogy a megcsappant áldozatkészség forrásából szűken csörgedező jövedelmek bővítésére a hívektől kötelező szolgáltatások követeltessenek.

Bármily követelőleg lépett is e szükséglet előtérbe mégis nehezen sikerült annak érvényt szerezni, mert a kánonok világosan simonia vétésének minősítettek minden szolgáltatást, mely egyházi funkciók végzéseért, azok ellenértékeképen, szedhető lett volna.

A sürgető szükség azonban enyhébben igyekezett a kánonok rendelkezéseit magyarázni s így lett elvül elfogadva, hogy bizonyos egyházi cselekvények teljesítése után, nem épen kötelezőleg, de önkéntes adományképen, díjak fizetendők, mert: »méltó a munkás az ő bérére.«

A szentírás eme tételére hivatkozva építé fel a katolikus egyház egész adórendszerét s épen ezért, mivel az adók követelhetésének igazolását az időnkénti szolgálatokban keresé s nem az egyház fültetlen szükségességét és az emberiség előhaladására és tökélyesedésére vonatkozó nélkülözhetetlenségét tekinté a megadóztatás alapjául: tulajdonképeni adóval a katolikus egyházban kezdetben nem is találkozzunk, hanem az egyház és egyházi személyek fenntartására szükségelt szolgáltatások, illetékek alapján, követeltettek és szedettek be.

Az általános kötelező adózás meghonosodásának számottevő akadálya volt másfelől amaz antik társadalmi felfogás is, melynél fogva hajdan az adó, ép úgy, mint a munka, a szolgaság attributumának tekintetett s ezért az, a szabadságot hirdető egyházban, kötelező formában elfogadható nem volt

A protestáns egyház azonban, teljesen vagyontalanul vállalván ki az anyaegyházból, már általános alapkövetelményként állítá oda az egyház terheihez való hozzájárulás nélkülözhetetlenségét s tényleg ezen alapelv befolyása alatt fejlődött ki az egész egyházi adó

* Benke »István országa« I. köt. 10. f

rendszer, bár az adózás ama legfőbb elve, mely szerint az adót igénylő intézmény tagjainak vagyonában magának az intézménynek személyes ereje is rejlik: egyházi téren általános érvényre emelkedni maig sem bírt.

5. Minden tekintetben az illeték fogalma alá esnek első sorban is ama szolgáltatások, melyek a pápai szék által különféle czimeken követeltettek s a pápai fényes udvartartás költségeire, illetve a legfőbb közigazgatási és kormányzati kiadások fedezésére voltak és vannak destinálva.

Ilyen illetékek voltak:

a) papi hagyatékokból »jus spolii« cím alatt szedett hányadok;

b) a különféle annáták, melyek a pápai szék iránti tisztelet s az attól való függőség elismeréséül a pápa által adományozott javadalmak után szedettek s az első évi jövedelem fele részében voltak megállapítva. Hazánk püspökei hajdan szintén annáta-kötelesek voltak, de I. Ferdinánd király kérelmére az alól végkép felmentettek; sőt más országokban is csak névleg állanak fenn ezen illetékek, a mennyiben ki van mondva, hogy 24 kamarai forintnál nem nagyobb javadalmak után nem követelhetők s miután minden konzisztoriumon kívül adományozandó javadalom csak 24 kamarai forintra van felvéve: tényleg ezen illeték végleg megszűntnek tekinthető.

(Folytatjuk.)

Ki választható kerületi közjegyzővé? *

E kérdés kényes helyzetbe hozta nemcsak a ker. közgyűlés tagjait, hanem az egész erdélyi egyházkerületet; mert míg eddig kétségtelen volt, hogy kerületi közjegyzővé a theol. tanárok is választhatók s ennek alapján a közelebbi püspökválasztás alkalmával is számosan nyilatkoztak theol. tanár leendő megválasztása mellett, most az eddigi gyakorlat ellenére — törvényre hivatkozva, oly nézetek merültek fel, melyek őket kizárnák e fontos állásból. Pokoli tanár a gyakorlatra hivatkozva bebizonyította másfél század történetéből, hogy közfőjegyzővé ismételt ízben választottak theol. tanárok. Hogy ezt a szokásjogot megszüntetni akarta volna az Utasítás, ezt nem lehet bebizonyítani; ily lényegbe vágó szándéknak nyoma lenne a kodifikáló bizottság javaslatában, mely a Törvénytár I. kötet Előszava szerint: »a törvénykönyv minden szakaszához, mely akár a zsinati törvénytől, akár az egyházker. fennálló törvényeitől, vagy törvényes gyakorlatától eltért, **részletes megokolást** készített. Megvan-e e részletes megokolás ahhoz, hogy theol. tanár nem választható közjegyzővé a kodifikáló bizottság munkálatában? **hiszen, hogy választható, vagy nem, theol. tanár közjegyzőnek, ez bizonyára van oly fontos eltérés a törvényes gyakorlattól**, mint az, hogy »a generalis notarius« egész alkotmányunkban, szervezetünkben és jegyzőkönyveinkben közjegyzőnek neveztessek«. (Rendkiv. közgyűlés 1887. 69.) Ez utóbbi csak egy latin kifejezés kicserélése helyes magyarszóval s még sem kerülte ki a közgyűlés figyelmét; ki

* E kérdésben álláspontunkat mi már megjelöltük, de lapunkban az ellenvéleménytől sem akarjuk megvonni a szót. Szerk.

hiszi el, hogy kikerülte volna az a fontos változtatás hogy közjegyzővé többé theol. tanárok nem választhatók?

S ha a kodifik. bizottság javaslatában csak ennyi, van, a mit a Törv.-tár 232. § és Utasítás, 135 §. mond, hogy az egyházker. közjegyzőt az egyházker. kiválónan érdemes és tudományban ékeskedő, szolgálattevő lelkipásztorai közül az egyházker. közgyűlés választja« ez azt mutatja és annál inkább bizonyítja, ha nincs indokolva a másfél százados gyakorlattól eltérni akarás, hogy a kodifikálók nem gondoltak a törvényes gyakorlattól eltérésre s úgy ők, mint a becikkelyező közgyűlés a theol. tanárokat lelkészeknek tekintették s így választhatóknak közjegyzővé mindaddig, míg **szolgálattevők**, vagyis nyugalomba nem vonultak.

Egyébiránt a **szolgálattevő lelkipásztor** kifejezés nem is helyes s a mindennapi életben nem használjuk. A közhasználatban *fungens pap* ismeretes, mint a nyugalmazott ellentéte s ha már a legmagyarabb egyház nem akar idegen kifejezést használni, a mi kitűnik a generalis notarius közjegyzővel történt fontos (!) felcseréléséből, keressen és talál más rövidebb, helyesebb s félre nem magyarázható szót, pld. működő, vagy tényleges lelkipásztor. De elég ennyi: **lelkipásztor** A szolgálattevő lelkipásztor értelme nem lehet más, mint lelkészi teendőket végző; tehát: igehirdető, szentségeket kiszolgáltató, házasulandókat eskető, halottakat eltemető stb., a mire a theol. tanárok jogosítottak és felvannak hatalmazva s így ők szolgálattevő lelkipásztorok, míg nyugalomba nem vonulnak s ezeket végzik, mert ezek a lelkészek főbb, hivatalos teendői. Itt nem jöhet tekintetbe az, hogy a lelkész ezeken kívül egyebeket is végez, mert a fő: az istenigéjének hirdetése és a szentségek kiszolgáltatása. A püspöki ideiglenes felhatalmazás szövege is, melyet a theol. tanárok szintén megkapnak és pedig ugyanazon alakban, mint a segédlelkészek, csak a főbb lelkipásztori teendőket említi. A theol. tanárok lelkészek és pedig szolgálattevő lelkészek; szemben a világiakkal egyházi állásu egyének s ha nem azok, sem világiak, akkor mik? akkor fel van állítva a 3-ik rend, holott protestáns állásponton (királyi papság, szent nép vagyunk) még az **egyházi és világi** megkülönböztetés sem felel meg a nagy elvnek, a mi kifejezést nyert a kerületi közgyűlésnek a paritás elleni harcában. Prot. állásponton egyazon pályát végzett, eddig egyszerűen egyháziaknak tekintett, egyenlő jogok (közfőjegyzőség, püspökség) élvezésére képesített egyazon köteletség (eszményileg is a végcélt tekintve) teljesítésére hivatott s a püspöki felhatalmazás értelmében (a gyakorlatban is) ugyanazon köteleességekkel felruházott egyének között ily éles — mintegy rendi — különbséget tenni, nem lehet. A theol. tanárok (tanítók, mert a tanár új szó) papok s a papok tanítók, ha úgy tetszik, tanárok; mindnyájan az Úrnak szolgálói, tanítványok, apostolok, papok, lelkészek, lelkipásztorok s mert az Úr szolgálójának munkakörük az igehirdetés, a szentségek kiszolgáltatása, tanítás, példaadás, míg e szolgálatokat teszik, szolgálattevők. Itt megjegyzem, hogy a törvény sajtó alá adásánál néhai Szász Domokos püspök óhajtotta a lelkipásztor kifejezés használatát; titkárja voltam akkor s hallottam mikor azt mondta: jobban szeretem e szót lelkipásztor, mint a *pap* kifejezést.

A törvényt a törvényhozó magyarázhatja s megváltoztathatja; de jelen esetben tenni, felesleges; mert akkor a kodifikáló bizottság s a becikkelyező közgyűlésnek a protestáns elv megsértését tulajdonítanak, a mi távol legyen! Törvényhozóink tudták, hogy a szolgálattelvő lelkipásztor kifejezés felöleli a theol. tanárokat is. Nem is merült fel semmi kétség a szolgálattelvő lelkipásztort illetőleg az 1884-ben kinyomatott s „véleményezésre a hivatottaknak megküldött“ munkálat ezen szövegezése ellen akkor, sem 1885-ben a gyakorlatban, mikor Kovács Ödön theol. tanárra 77 szavazott, sem 1887-ben a ker. közgyűlésen a becikkelyezésnél s így a theologiai tanárok a protestáns elv s a másfél százados gyakorlat alapján — ha azokat megsérteni nem akarjuk, a »Törvénytár« és »Utasítás« mostani szövegezése mellett *kerületi közjegyzővé választhatók.*

Incze Lajos,
kaczkói körlelkész.

Ki választható egyházker. közjegyzővé?

Vonatkozással az »Erd. Prot. Lap« 18. számában megjelent törvényt magyarázatra, a mely nagy apparatussal ugyan, de véleményem szerint kissé mégis erőszakosan igyekszik értelmezni érvényben álló törvénykönyvünk egyik cikkelyét, legyen szabad véleményemet nekem is elmondani.

Tudom azt, hogy bizonyos mértékig idegen terrenumra léptünk ez által; Pokoly József ur is, meg én is. Mert a mint az 1888. évi törvénykönyv 9 §-a s az 1894. évi zsin. törv. 8 §-a is hangsúlyozza, fennálló egyh. törvények magyarázásához csak az illető törvényhozó testületnek van joga; de a mennyiben ez a törvényt magyarázat, minden gyakorlati alkalmazás nélkül, pusztán elmefuttatásnak marad, — minthogy a jelen esetben egyéb nem is lehet, — a nyilvános megvitátást e tárgyban megengedhetőnek, sőt a jelen körülmények között éppen kívánatosnak tartom.

A szó arról van, hogy egyházker. közjegyző lehet-e theol. tanár is, avagy nem? Vagy más szókkal élve: van-e hiba és felületesség az »Utasítás« 159. illetőleg 135. cikkelyeinek meghatározásában, avagy nincs?

Mielőtt azonban e kérdésre megfelelőnek, legyen szabad Pokoly tanár ur érvelését végig kísérem, s arra megjegyzéseimet megtennem.

Ez érvelés az »Utasítás« 135. §-nak szövegében előforduló »szolgálattelvő lelkipásztor« kifejezés, illetőleg ennek a törvény szövegében történt *behelyezése* és *értelmezése* körül forog. Megvádolja egy kicsit a törvényhozó testületet is, hogy ez a kifejezés, csak felületességből került bele a törvény szövegébe, és aztán, — ha már benne van, — bizonyítani igyekszik, hogy annak távolról sincs olyan exkluzív értelme, a mely a theol. tanárokat az egyházker. közjegyzői hivatal viselésétől elzárná. Ennek támogatására hivatkozik azon gyakorlatra, a mely szerint 1888. előtt theol. tanárok is viselhettek egyházker. közjegyzői hivatalt; valamint arra, hogy az egyházker. közgyűlés 1883-ban 23. sz. határozata értelmében útasította az ig. tanácsot, hogy egyházi törvényeinknek a zsin. tör-

vényekkel lehető *összhangba* hozására készítsen javaslatot, a mely intézkedés, — Pokoly tanár ur szerint, — azt jelentette volna, hogy az ig.-tanácsi javaslat a *közjegyző kvalifikációjára is* kiterjedjen, ezt is a zsin. törvények értelmében határozza meg. Jut aztán arra a konkluzióra, hogy az 1888. évi törvényalkotás nem jöhetett e tekintetben összeütközésbe az azt megelőző gyakorlattal.

Igaz, az egyházkerületi közgyűlés 1883-ban, miután a zsin. törvényeknek az egyetemes konventre, egyházi közalapra, fegyelmi esetekre vonatkozó intézkedéseit teljertalmulag érvényre emelte, útasította az ig.-tanácsot, hogy a törvényalkotás többi részleteire nézve, az egyházkerületünk részére fenntartott jognál fogva, a zsin. törvényekkel lehető összhangzás céljából tegyen javaslatot, *csak hogy akkor az egyházker. közgyűlés a közjegyzői kvalifikáció kérdését nem értette ide.* Nem is érthette, mert hiszen 1883. előtti törvényeinkben, nevezetesen az 1836. és 1838. évi egyházi főtanácsi rendelkezésekben, s az 1871. évi alaptörvényben, e tekintetben semmi eltérés sem volt a zsin. törvényektől. Nem volt tehát mit összhangzásba hozni.

Hivatkozik Pokoly tanár ur az 1888. előtti idők gyakorlatára, s az ennek folytán kifejlődött szokás jogra is. A szokásjog tekintélyét feltétlenül elismerjük, de csak addig, míg azzal szemben tételes törvény nem intézkedik. Mihelyt ez eset bekövetkezett, a régi idők minden gyakorlata, s az ezek alapján kifejtett minden szokásjog, mint avaték emlék kerül az antikváriumba. A tételes törvény intézkedései hódolhatnak a szokásjognak, de ha ezt nem teszik, sőt határozottan kifejezve a szokásjoggal ellenkezőt statuálnak, a multakra hivatkozni nem lehet.

Mér pedig az 1888. évi törvény az azelőtti gyakorlattal szakít, a mennyiben határozottan kifejezi, hogy egyházkerületi közjegyzőnek ki választható. S a mennyiben ezt félremagyarázhatatlanul kifejezte, a régi jogállapotot is, épen ezáltal megváltoztatta.

Nem lehet itt arra hivatkozni, hogy az 1888. évi kodifikáció folyamata alatt dr. Kovács Ödön theol. tanár közjegyzőjelölt volt! Hiszen csak természetes, hogy egy még munkálat alatt álló, ki nem hirdetett, érvényre nem emelt törvénynek ereje nincs. Dr. Kovács Ödönt jelölték a régi gyakorlat alapján, mert ebben a kérdésben akkor még tételes törvény nem intézkedett.

Nem lehet hivatkozni a testvér-egyházkerületek gyakorlatára sem, hogy ott voltak és jelenleg is vannak theol. tanárok közjegyzői hivatalban. Hiszen viselik ügyvédek, s más világi foglalkozású férfiak is ezt a tisztet. Éppen ezért a Tóth Sámuel, Mitrovics Gyula és Radácsi György közjegyzősége nekünk precedensül nem szolgálhat.

Hanem ezektől eltekintve, az egész kérdés azon fordul meg, hogy a »szolgálattelvő lelkipásztor« kifejezés csak szabatosság hiány-e a kodifikációban, vagy nem; s ha tudatosan és célzatosan van használva, akkor mi az értelem?

En azt állítom, hogy ez az inkriminált kifejezés tudatosan van használva és rendes papi funkciót végző lelkipásztort jelent.

Pokoly tanár úr azt akarja bebizonyítani, hogy a theol. tanár is, ki mindenesetre lelkész kell, hogy legyen, — teljesít bizonyos szolgálatot az anyaszentházban; s a mennyiben lelkész is, meg bizonyos szolgálatot is teljesít, tehát »szolgálattevő lelkipásztor« Az 1888. évi törvénykönyv 197 §-a pedig, — Pokoly tanár úr szerint, — csak azért nem alkalmazza a püspöki hivatalra választhatóság feltételei között is a »szolgálattevő lelkipásztor« kifejezést, mert az akkori püspök, Nagy Péter, lelkipásztori szolgálatot nem teljesített. Ha teljesített volna, akkor az említett §. a „felszentelt“ szó helyett ott is „szolgálattevőt“ alkalmazott volna, s így most semmi különbség sem lenne a püspöki és közjegyzői kvalifikáció között. Mert ha püspök a »szolgálattevő« jelző dacára is lehetne theol. tanár, világos, hogy közjegyző is igen. Tehát, hogy e kérdés most is vitás, csupán csak azon mult, hogy Nagy Péter nem volt tényleges pap, s vele szemben a törvényhozás udvariaskodott.

Világos, hogy ez okoskodás semmi körülmények között meg nem állhat. Először is azért nem, mert szemlével szemben egy törvényhozás sem szokott udvariaskodni, lévén a törvényhozás személyes érdeken messze felülálló érdekek szolgálatában. Másodszor azért nem, mert semmi törvénynek visszaható ereje nincs, s Nagy Pétert azért, mert nem volt szolgálattevő lelkipásztor, bizonyosan nem mentették volna fel e törvény hatályba lépése után, püspöki hivatalától. De harmadszor és főképpen azért nem, mert ime az 1888. évi törvénykönyv 197. §-át az »Utastítás« 159 §-a is szóról szóra átvette, *pedig akkor már régen nem Nagy Péter volt a püspök.*

Tehát annak, hogy az 1888. évi törvénykönyv után az »Utastítás« is következetesen külömbiséget tesz a püspöki hivatalra kvalifikáló »szolgálattevő« lelkipásztorság között, indoka nem abban van, a mint Pokoly tanár úr állítja, hogy ez Nagy Péter néhai püspökünkre való tekintetből történt volna, hanem egyszerűen abban, hogy e két fogalom között, az »Utastítást« kibocsátó egyházkerület is *küliömbiséget akart tenni.* Egyszerűen ki akarta fejezni azt, hogy a míg püspök lehet minden lelkész jellegű ember, ha tényleges papi szolgálatban nem is áll, tehát theol. tanár is, addig közjegyző, csak gyakorló lelkipásztor lehet.

Es azt megint nem lehet feltenni, a mivel Pokoly tanár úr megvádolja a kodifikáló bizottságot, hogy t. i. e külömbiségtétel, illetőleg a közjegyzői hivatalra választhatók közül a theol. tanárok kihagyása, csak felületesség. Nem lehet feltenni azért, mert két munkálattal állunk szemben. Az egyik az 1888. évi törvénykönyv, a másik az 1895. évi »Utastítás.« És ha az elsőbe e külömbiségtétel csakugyan csak felületességből csúszott volna be, hét év alatt, 1895-ig, bizonyára akadt volna valaki, a ki ezt a tévedést az »Utastítás« számára kikorrigáltatta volna. Ha más nem, hát rájött volna erre maga a kodifikáló bizottság, jelen esetben az ig-tanács, mert egy ilyen nagy tekintélyű testület a maga munkájában lelkiismeretlenül nem járhat el. Vagy ha esetleg az ig-tanács figyelmét is elkerülte volna, ott volt az egyházker közgyűlés. Ámde kifogást senki sem emelt, s így a törvényhozás szánkcionálta

hogy közjegyző csakis gyakorló lelkész, vagy a mint a törvény kifejezi, »szolgálattevő lelkipásztor« lehet.

Es a törvény intenciója itt e kétféle kvalifikáció felállításánál, nagyon is érthető. Azt kívánja ugyanis státuálni, hogy az egyházkerület legfelsőbb kormányzásában, mindig benn legyen egy gyakorló lelkipásztor is Egyszerűen el akarta kerülni azt az eshetőséget, hogy ugyanegy időben lehessen a püspök is, a közjegyző is theol. tanár A püspöki hivatalra nézve megszorítást nem tehetett, mert ez méltánytalanság lett volna a theol. tanárokkal szemben, tett tehát a közjegyzőségre. Hogy ez adminisztrációnális szempontból miért kívánatos, azt hiszem, felesleges lesz bővebben fejtegetnem.

En tehát abban, hogy az »Utastítás« 135. §-a a közjegyzői hivatalra választhatók közül következetesen kihagyja a theol. tanárokat és a csak »felszentelt« lelkészeket, s választhatóknak csupán a szolgálattevő lelkipásztorokat rendel, nem felületességet, nem szabotosság hiányt, sőt ellenkezőleg bölcseséget látok.

Igaz, fordulhatnak elő esetek, mikor püspöknek amúgy is már gyakorló lelkész választott meg és a mikor a törvényhozás intenciójának sérelme nélkül, theol. tanár is lehetne közjegyző Csakhogy a dolog úgy áll, hogy a törvény korlátait átlépni, intézkedéseit megszegni, nem lehet, nem szabad senki kedvéért sem.

Ez a kifejezés pedig, hogy „szolgálattevő lelkipásztor“, a mint fennebb is említém, határozottan gyakorló lelkészt jelent. Ezt ért ezalatt a világon minden ember, és theol. tanárt senki. S arról a törvényhozásról sem tehető fel, hogy a maga intézkedéseit rébuszokban fejezte volna ki. Mert ha a »szolgálattevő lelkipásztor« elnevezés alatt theol. tanárokat is értett volna, határozottan találós mesét adott volna fel ezzel azoknak, a kik számára a törvényt megalakította, hogy azok majd hámozzák ki belőle ezt az értelmet is. Engedelmet kérek, törvényeket nem szokás talány alakban hozni.

Különbben e kérdés felett nincsen is miért vitakozni, mert a törvényhozás a theol. tanárokat, dacára annak, hogy lelkész jellegűek, egyáltalán nem is tekint lelkipásztoroknak. A mit eléggé bizonyít az »Utastítás« 159. § a, mely szerint püspöki hivatalra választhatók »felszentelt lelkipásztorok, vagy felszentelt theol. tanárok.« Ha a theol. tanárokat is lelkipásztoroknak tekintené, a két elnevezésnek ilyen tószomszedságában, bizonyára nem tette volna ezt a megkülönböztetést. Talán még sem voltak azok a kodifikátorok éppen olyan végtelenül gyarló elméjű emberek?

Végezetül jutottunk tehát arra a konklúzióra, hogy a »szolgálattevő lelkipásztor« kifejezés a törvényben nagyon is bölcs megkülönböztetést jelent, mi által az 1888 előtti gyakorlat és szokásjog hatályát veszti, s a régi gyakorlatnak megfelelő értelmet, a nem felületesen, de tudatosan, bölcs célzattal hozott törvénybe belemagarázni erőszakkal sem lehet.

A minek következtében az erdélyi egyházkerületnek törvényesen választott közjegyzője, kizárólag gyakorló, vagy a törvény szavaival élve, »szolgálattevő lelkipásztor« lehet.

Viski Gyula

Különfélék rovata.

Mínthogy nálunk is éppen püspökavatás fog a napokban történni, érdekesnek tartjuk ide igtatni azt az eljárást, melyet a *tiszáninneri egyházkerület* éppen most állapított meg a maga számára e szertartás mikénti végzése céljából: 1. A püspök iktatás az egyházkerületi közgyűlés jelenlétében ünnepélyes isteni tisztelet tartása mellett történik, mely alkalommal megnyitó imát egyik esperes tart 2. Ennek megtörténte után a főgondnok előterjeszti a választás körülményeit s felhívja a megválasztott püspököt az eskü letételére, amelynek szövegét a papi fő vagy aljegyző olvassa a püspök előtt. 3. Eskü letétele után a főgondnok üdvözlí a püspököt és a kerület pecsétjét kezébe adja. Ezt alkalmi vagy közének követi. 4. Az éneklés után a püspök a szószékről elmondja beköszönő beszédét s áldó imáját, mely után ismét éneklés következik. 5. Az éneklés után az esperesi és gondnoki kar, az egyházkerületi tanácsbírák és jegyzők az urasztalát körülállják, a midőn az urasztalánál a legidősebb esperes megáldó imát mond az urasztala másik oldalánál álló püspökre, melynek elhangzása után következik rövid gyülekezeti ének és a püspök kézfogása az urasztala körül álló tisztviselői karral Ennek megtörténte után, ugyancsak az urasztala mellől rövid áldással elbocsátja a püspök a gyülekezetet.

Az egyházi adózás ügyében egyetemes konventünk június 14. napján kezdve tartja rendkívüli üléseit.

A tiszáninneri egyházkerület május hó 1-én kezdődött közgyűléséről hozott rövid tudósításunkat még a következőkkel egészítjük ki: A parokhialis könyvtárakra vonatkozó szabályzat tárgyalása az őszi gyűlésre maradt. Az erdélyi ref. egyházkerület igazgatótanácsának amaz átiratára, mely dr. Bartók György püspökké választását tudatta, az egyházkerületi közgyűlés fájdalmas részvételének ad kifejezést Szász Domokos elhunytá felett s egyszersmind szívesen üdvözlí dr. Bartók György püspököt. A sárospataki főiskolai igazgató tanács jelentésének tárgyalása rendén komoly hangok emelkedtek az államsegély igénybevétele s az autonomia kockáztatása ellen. A jogakadémiai szakoktatásra vonatkozó miniszteri tervezetnek a sárospataki jogakademiát is érintő egyik sérelmes pontja ellen fölírat határozatot el. A reformáció emlékünnepeinek megtartása a kerületbeli három középiskolában s a leánynevelésben elrendeltetik (helyes, de hát miért csak ezekben? Szerk.) s egyszersmind e tekintetben általános intézkedések tételére a konvent is fölkérteik. Az ujonnan készült konfirmációi káté bírálat végett a sárospataki irodalmi körhöz tétetelt át. Végül a domesztikai végre-hajtó bizottság megkeresni határozott, hogy a kongrua »kimutatási ívekből« a lelkészeknek adott kerületi segélyeket, a mennyiben fel volna nak véve, az igazság érdekében törölje.

A „Debr. Prot. Lap“ írja: »A debreceni r. kath. főgymnasium ügyét az érdekelt körök erélyesen és gyorsan viszik a megoldás felé. Még a múlt hónapban megegyezés jött létre a fentartásra vállalkozó tényezők, u. m. a nagyvárad püspök és a piarista rend, Debrecen városa és a Debreceni r. kath. egyházköziség képviselői között egy e végből tartott értekezleten, a melyen a kormány is képviselve volt, az építés és fentartás költségeihez való hozzájárulás arányára nézve. Az anyagi ügyeket intéző bizottság összeállítása, az építkezés terve és költségvetése mind tisztázva van s csupán a miniszteri jóváhagyásra vár, a mihez természetesen kétség sem férhet. E mellett társadalmi erős akció indult meg stb. Majd így folytatja: »Az a szervezetlenség, a mely főiskolánkra évtizedeken keresztül sulyosodott s a mely chronikus indolentiának és tehetetlenségnek lett okozójává, végre oly helyzetet te-

remtett, a mely egyenesen ráutalta katolikus testvéreinket, hogy Debrecven középiskolai miseriáinak megszüntetésére sorompóba lépjenek s ezzel egyszersmind felekezeti érdekeik számára új és erős biztosíték birtokába jussanak.« Így, így. Ezt a hangot szeretjük mi. Nem csak mindig kifelé nézni, de befelé is, önma gunkba is »Az a szervezetlenség, a mely a főiskolánkra évtizedeken keresztül sulyosodott, s a mely a chronikus indolentiának és tehetetlenségnek lett okozójává« írja tisztelt laptársunk. Nős, ez az utóbbi néhány sor végtelenül értékesebb s nagyobb horderejű, mint például n. n. urnak több hasábos czikke enyedi »rationalismusról« stb. avagy azok az alkotmányszervezeti kardcsürtetések, melyeknél jelenleg sokkal szükségesebb dolgokban kell foglalatoskodnunk; mert a mindig csak a formákra tekintő mesteremberek miatt már sokszor veszett el az értékes tartalom.

Ausztriában f. évi január óta már tizezernél többen léptek ki a róm. kath. egyházból. Meg vagyunk győződve, hogy a papismus az ő megérdemlett sorsát minden izgató szereinek s végerőfeszítéseinek daczára sem fogja kikerülni. Azért legyünk csak ébren és munkában.

A debreceni főiskolai ifjuság Bethlen Gábor erdélyi fejedelemnek Nagy-Enyeden felállítandó szobra javára a főiskola kebelében fennálló »erdélyi kör« kezdeményezése folytán 1899. május hó 24-én délután 5 órakor az »Arany bika« szálloda dísztermében ünnepélyt rendez

Védnökök: A tiszántuli ev. ref. egyházkerület részéről: Kis Áron, püspök, főrendiházi tag. Gr. Degenfeld József, főgondnok, Hajdúvármegye és Debreczen sz. kir. város főispánja. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület részéről: Dr. Bartók György, püspök. A nagyenyedi szoborbizottság részéről: Zeyk Dániel, Alsó-Fehérvármegye főispánja, a nagyenyedi Bethlen-kollegium főgondnoka, a szoborbizottság elnöke. Bernáth Elemér, a debreczeni kir. ítélőtábla elnöke. Csiky Lajos, a debreczeni ev. ref. főiskola rector-professora. Dobiecki Sándor, a magyar királyi államvasutak debreczeni üzemvezetője. Igyártó Sándor, a debreczeni kir. törvényszék elnöke. Komlóssy Arthur, Debreczen sz. kir. város főjegyzője. Koncz Ákos, a Vidéki Hirlapírók Országos Szövetségének debreczeni elnöke. Márk Endre, a debreczeni ügyvédi kamara elnöke. Rásó Gyula, kir. tanácsos, Hajdúvármegye alispánja. Simonffy Imre, kir. tanácsos, Debreczen sz. kir. város polgármestere. Szabó Kálmán, a debreczeni kereskedelmi és iparkamara elnöke. Széll Farkas, a debreczeni kir. ítélőtábla tanácselnöke, a »Csokonai Kör« elnöke. Szunyogh Sándor, kir. tanácsos, debreczeni pénzügyigazgató.

Az ünnepély sorrendje: 1. Honf. dal. Gaál Ferencztől. Előadja a Városi Dalegylet. 2. Nyitó beszéd. A debreczeni ev. ref. főiskolai ifjuságnak nevében tartja: Kun Béla, a joghallgatók segítő-egyesületének elnöke. 3. A Bethlen-szobor-bizottságának és Nagy-Enyed városának részéről Fogarasi Albert, enyedi főgymn. tanár beszéde. A szobor helye. Nagy-Enyedre s annak multjára vonatkozó alkalmi költemény. Irta: Váró Ferencz, enyedi főgymn tanár; szavalja: Kovács Zsigmond, debreczeni hittanhallgató. 4. Liszt Ferencz II-ik magyar rhapszodiája. Zongorán előadja: Joó Irma k. a. 5. Felolvasás. Tartja: Rákosi Viktor. 6. Vonós négyes. Böhmertől. Előadják: I. hegedűn: Pásztor Gyula, II. hegedűn: Simonescu Sándor, violán: Takács Endre, gordonkán: László Jenő joghallgatók, a »Debreczeni Főiskolai Zenekör« tagjai. 7. Felolvasás. »Legujabb verseiből« tartja: Szabolcska Mihály. 8. Monolog. Előadja: Boross Lajos, debreczeni joghallgató, az »Erdélyi kör« elnöke. 9. Népdalok. Hoppe Rezsőtől. Előadja a Városi Dalegylet.

Hivatalos rész.

1759—1899. FELHIVÁS

valamennyi t. lelkész aá-hoz.

A lelkézi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898 XIV. t. cz. 3. §-a értelmében az igénybe venni kívánt kiegészítések céljából eszközözendő bejelentések a törvény hatályba lépésétől számított egy éven belől eszközözendők.

Ezen határidő 1899-ik évi július 30-án jár le, s oly lelkézi állás, a mely ezen határidőig nem lett bejelentve, jövedelmi kiegészítésben egyáltalában nem részesíthető, kivéve azon esetet, a midőn a törvényben előírt feltételek hiányában nem volt eszközölhető a bejelentés s ezen feltételek később állottak be.

A törvény ezen rendelkezése, a Cultus Ministernek 4433 - 1898. eln. sz. a. a pénzügyminiszterrel egyetértőleg kiadott végrehajtási rendelete 3. §-ából láthatólag, akként értendő, hogy az említett zárhatáridőn belől eszközözendő bejelentés kötelezettségének elég van téve már az által, ha a bejelentés 1899. jul. 30 ig, az illetékes egyházi főhatósághoz be lett nyújtva.

Miután azonban a zárhatáridőnek elmulasztása azon követelménnyel jár, hogy maga a lelkézi állás mindenkorra elveszti a jövedelem-kiegészítéshez való igényét, figyelmeztetjük ismétellen is valamennyi t. lelkész aát, hogy ha fizetése a törvényes minimumot el nem éri, a mennyiben még eddig azt meg nem tette, a már ismeretes módon fizetése kiegészítéséért haladék-talanul folyamodjék.

Kolozsvárt, 1899. május hó 20-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

Dr. Kádár János,
h. titkár.

1838—1899. KÖRÖZVÉNY.

Valamennyi erdélyi ev. ref. collegium m t. Előljáróságának

Tájékoztatásul és további intézkedés végett tudatjuk a m. t. Előljárósággal, hogy a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr, folyó évi május 12-én belt 31,754. számú rendeletével a folyó tanév végén tartandó érettségi vizsgálatokhoz az 1883. XXX. t.-cz. 23. §-ából kifolyólag kormányképviselőkül kiküldötte a zilahi és nagyenyedi főgymnasiumokhoz Dr. Bartha Béla debreceni ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, a kolozsvárihoz dr. Horváth József pápai ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, a marosvásárhelyihez Csiky Lajos debreceni ev. ref. főiskolai ny. rendes tanárt, a szászvárosihoz dr. Ballagi Géza sárospataki ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, a székelyudvarhelyihez dr. Ballagi Aladár budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt, a sepsi-szentgyörgyihez Téglás Gábor cz. főigazgatót dévai áll. főreáliskolai igazgatót.

Kolozsvártt, 1899. május hó 23-án.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Török István,
h. tanügyi előadó.

209—1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe kebelezett *nagy-borosnyói* egyházközség *I-ső osztályú papi állomására* pályázat hirdettetik.

Javadalom: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, terjedelmes kerttel. Az egyházközség pénztárából évnegyedes előleges részletekben 800 frt készpénz. Közmunkaváltság: 18 frt. 20 hold 1326 □ öl tagosított szántó, 3 hold 761 □ öl kaszáló, 14 hold 150 □ öl erdő, haszonélvezete: 250 frt értékben Összesen = 1068 frt és stóla.

Megválasztandó lelkész az egyházmegyei könyvtárnak kötelezett tagja.

Pályázati határnap 1899. Junius hó 16-a.

Folyamodványok Ns. Vén Mihály esperes aához küldendők Bikfalvára.

Kolozsvártt, 1899. Május hó 23 án

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

213—1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *torboszlói* egyházközség *énekvezér-tanítói* állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakáson, kerten és gazdasági épületeken kívül, pénzben 84 frt 5 kr, tűzifa, kepe és can. portio haszonélvezete 77 frt 55 kr., államségély 239 frt, összesen 400 frt 60 kr.

Pályázati határnap 1899 junius 16.

Folyamodványok nt Ravasz János esperes aához Nyárad-Szeredába küldendők.

Kolozsvártt, 1899. Május 23 án

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

220—1899. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a Kolozskalotai egyházmegyék kebelezett *Körösfői IV. oszt. papi állomásra* pályázat nyitattik.

Javadalom: Jó és kényelmes lakás melléképületekkel. A fizetés összes értéke hivatalos felszámítás szerint 1192 kor. 90 fillér, melyből 1154 kor. 80 fill. részint a központból — részint a hivektől fizetendő készpénz, a többi a can. portio értéke.

Pályázati határidő 1899 jun. 15. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához Gyaluba küldendők.

Kolozsvártt, 1899, Május hó 23-án.

Dr. Bartók György,
erdélyi ev. ref. püspök.

120—1899. PÁLYÁZAT SEGÉDTANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A sepsi-szentgyörgyi ev. ref. collegium főgymnasiumánál az internatusi felügyelőséggel kapcsolatos *két segédtanári állásra* az 1899—1900 isk. évre pályázat hirdettetik.

Évi javadalom 600 frt pénzfizetés, az internatusban külön szobából álló lakás, fűtés, világítás és a konviktusban teljes ételmezés.

Pályázhatnak *magyar, latin s történelem, földrajzi* szakokból képesített vagy legalább is alapvizsgálatot kiállott ev. ref. vallásu tanárok vagy tanárjelöltek.

A mennyiben az alkalmazott tanárok közül valamelyik a konviktusi gazdai teendőik végzésére is vállalkoznék és arra megbízatást nyer, évi 150 frt külön javadalomban részesül.

Pályázni óhajtók felhivatnak, hogy kellően felszerelt folyamodványaikat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó collegium előljáróságához f. évi jun. 15-ig nyujtsák be.

Bodor Tivadar,
elnök.

I. Szász Béla,
jegyző.